

Προστασία περιβάλλοντος και απασχόληση

Ν. Χρυσόγελος, ευρωβουλευτής Οικολόγοι Πράσινοι/ Greens-EFA
Μ. Θεοδωρόπουλος, περιβαλλοντολόγος, συνεργάτης ευρωβουλευτή

Οκτώβριος 2012

The Greens | European Free Alliance
in the European Parliament

Εισαγωγή

Ένας πρόσφατος ορισμός από το Worldwatch Institute¹ θεωρεί ως "πράσινη απασχόληση" τις δραστηριότητες εκείνες στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα οι οποίες συμβάλλουν στη διατήρηση ή και αποκατάσταση του περιβάλλοντος. "Πράσινες θέσεις εργασίας" είναι λοιπόν εκείνες που προστατεύουν τα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα, που συμβάλλουν στην ορθολογική χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων, που μειώνουν την κατανάλωση νερού, που οδηγούν σε μια οικονομία χαμηλής έντασης άνθρακα και περιορίζουν την παραγωγή αποβλήτων και ρύπων.

Τα επαγγέλματα αυτά μπορεί να εντάσσονται και στο πλαίσιο της "κοινωνικής οικονομίας", στο χώρο δηλαδή της οικονομίας που βρίσκεται ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα και στον οποίο διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κοινωνικούς σκοπούς και στόχους. Τα "πράσινα επαγγέλματα" αναπτύσσονται στους τομείς της διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, της εξοικονόμησης ενέργειας, της ανακύκλωσης, της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, του οικουρισμού, των καθαρών τεχνολογιών, κ.ά. Τόσο η "πράσινη απασχόληση", όσο και τα "πράσινα επαγγέλματα" διευρύνονται διαρκώς, καθώς οι ανάγκες του δημόσιου τομέα, της Αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων, προκειμένου να προσαρμοσθούν στις περιβαλλοντικές προϋποθέσεις και να ανταποκριθούν στην ζήτηση πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών, αυξάνουν.

Η εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών, τόσο στην Ευρώπη, όσο και διεθνώς, έχει δημιουργήσει εκατομμύρια "πράσινες" θέσεις εργασίας τα τελευταία χρόνια, επιτρέποντας στους εργαζόμενους να εξασφαλίζουν τα μέσα για τη ζωή τους, προωθώντας την αποκέντρωση και την ανάπτυξη της περιφέρειας, διατηρώντας, ή ακόμα και βελτιώνοντας, την ποιότητα του περιβάλλοντος. Πρόσφατη έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εργασίας (ILO)² υπολογίζει ότι στην Ευρώπη 14.2 εκ. άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας έχουν σχέση με τη προστασία της βιοποικιλότητας και των φυσικών πόρων, στην Αμερική 3 εκ θέσεις εργασίας το 2010 αφορούσαν περιβαλλοντικά προϊόντα και υπηρεσίες, ενώ στη Βραζιλία την ίδια περίοδο οι "πράσινες" θέσεις εργασίας ήταν 2.9 εκατομμύρια. Η έκθεση εκτιμάει ότι η "πράσινη" απασχόληση στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αυξάνει παγκόσμια 21% κάθε χρόνο, αυτή τη στιγμή απασχολεί περισσότερους από 5 εκ εργαζόμενους παγκόσμια, και ότι με το σωστό μείγμα πολιτικών και "πράσινων" επενδύσεων υπάρχει η δυνατότητα τις επόμενες δύο δεκαετίες να δημιουργηθούν 15-60 εκατομμύρια (0.5-2% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού) νέες "πράσινες" θέσεις εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το απολογιστικό κείμενο της Συνόδου Ριο+20³ ενισχύει το ρόλο της "πράσινης" οικονομίας ως προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη εφόσον δημιουργεί αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και συμβάλλει στη κοινωνική συνοχή. Η Έκθεση *"Πράσινη εργασία - Προς τη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας σε ένα αειφόρο κόσμο με χαμηλό διοξείδιο άνθρακα"* (2008)⁴ που χρηματοδοτήθηκε από το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών σε συνεργασία με το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και την Διεθνή Ομοσπονδία Εμπορικών Ενώσεων και την Διεθνή Οργάνωση Εργοδοτών, συνοψίζει τα εξής παγκόσμια δεδομένα:

- 1) Η παγκόσμια αγορά για περιβαλλοντικά προϊόντα και υπηρεσίες προβλέπεται να διπλασιαστεί από τα 1 τρις Ευρώ κατά το έτος 2008 στα 2,2 τρις Ευρώ μέχρι το 2020.
- 2) Τα μισά από τα παραπάνω είναι στον τομέα της ενέργειας ενώ τα υπόλοιπα στα μεταφορικά μέσα, στην προμήθεια νερού, στην υγιεινή και στην διαχείριση αποβλήτων. Για παράδειγμα στην Γερμανία η τεχνολογία σχετικά με το περιβάλλον θα τετραπλασιαστεί στο 16% της βιομηχανίας μέχρι το 2030 και η προσφορά εργασίας σ' αυτό τον τομέα θα ξεπεράσει την βαριά βιομηχανία και την αυτοκινητοβιομηχανία.
- 3) Τομείς που θα είναι ιδιαίτερα σημαντικοί υπό τους όρους του περιβαλλοντικού, οικονομικού, και εργασιακού τους αποτυπώματος στην ευρύτερη οικονομία θα είναι η παροχή ενέργειας (κυρίως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), ο κατασκευαστικός – οικοδομικός τομέας, οι μεταφορές και συγκοινωνίες, οι βασικές βιομηχανίες, η γεωργία και η δασοκομία.

¹ <http://www.worldwatch.org/system/files/177%20Green%20Jobs.pdf>

² http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_181836.pdf

³ <http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20June%201230pm.pdf>

⁴ http://www.unep.org/PDF/UNEPGreenJobs_report08.pdf

4) Οι "καθαρές" τεχνολογίες είναι ήδη ο τρίτος μεγαλύτερος τομέας χρηματοδότησης για καινοτομία μετά την πληροφορική και την βιοτεχνολογία στην Αμερική, ενώ το κεφάλαιο για την πράσινη καινοτομία στην Κίνα διπλασιάστηκε στο 19% των ολικών επενδύσεων τα τελευταία χρόνια.

5) Στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και μόνο βρήκαν νέες δουλειές 2,3 εκατομμύρια άνθρωποι τα τελευταία χρόνια, και η προοπτική για αύξηση των θέσεων εργασίας είναι τεράστια. Μέχρι το 2030 οι θέσεις εργασίας στην εναλλακτική ενέργεια μπορούν να αυξηθούν στα 2,1 εκατομμύρια στον τομέα του ανέμου και στα 6,3 εκατομμύρια στην ηλιακή ενέργεια.

6) Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παράγουν περισσότερες δουλειές απ' ό,τι τα ορυκτά καύσιμα. Οι προγραμματισμένες επενδύσεις 630 δις δολαρίων μέχρι το 2030 μεταφράζονται σε τουλάχιστον 20 εκατομμύρια επιπλέον θέσεις εργασίας στον τομέα αυτό.

7) Στην γεωργία 12 εκατομμύρια άτομα μπορούν να προσληφθούν στον τομέα της βιομάζας για παραγωγή ενέργειας και σε σχετικές βιομηχανίες. Στην Βενεζουέλα για παράδειγμα η δημιουργία καυσίμων από αιθανόλη κατά 10% επί του συνόλου των καυσίμων μπορεί να δημιουργήσει ένα εκατομμύριο δουλειές μέχρι το 2012.

8) Μια παγκόσμια στροφή προς τα ενεργειακά αυτόνομα κτίρια μπορεί να δημιουργήσει εκατομμύρια δουλειές, καθώς και να κάνει «πράσινες» τις δεδομένες θέσεις εργασίας που υπολογίζονται σε 111 εκατομμύρια στον κατασκευαστικό τομέα.

9) Οι επενδύσεις στην ενεργειακή αυτονομία των κτιρίων μπορεί να δημιουργήσει επιπλέον 2-3,5 εκατομμύρια δουλειές μόνο στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, χωρίς να υπολογιστούν οι υπό ανάπτυξη χώρες. Στην Ευρώπη θα δημιουργηθούν 1 εκ. δουλειές αν μειωθεί κατά 20% η οικιακή ενεργειακή κατανάλωση, ενώ αν μειωθούν κατά 75% οι οικιακές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2050 θα δημιουργηθούν 1.4 εκ. θέσεις εργασίας.

10) Σήμερα υπολογίζονται 10 εκατομμύρια θέσεις στη Κίνα και 500 χιλιάδες στην Βραζιλία στον τομέα της ανακύκλωσης και της διαχείρισης απορριμμάτων. Αυτός ο τομέας αναμένεται να αυξηθεί ραγδαία σε πολλές χώρες εν όψει της αύξησης των τιμών των αγαθών.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η νομοθεσία και πολιτική επηρεάζονται από τους στόχους της στρατηγικής "Ευρώπη 2020"⁵. Οι περιβαλλοντικοί στόχοι της («20-20-20») είναι να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, να αυξηθεί το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 20% και να μειωθεί η χρήση ενέργειας σε σχέση με τα προβλεπόμενα για το 2020 επίπεδα κατά 20%. Οι κοινωνικοί στόχοι αφορούν την απασχόληση του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών, καθώς και τη μείωση κατά τουλάχιστον 20 εκ. των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού⁶.

Εάν είναι να επιτευχθεί ο πρώτος κοινωνικός στόχος (75% απασχόληση), η απασχόληση στην ΕΕ θα πρέπει να αυξηθεί κατά 17,6 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας σε σχέση με το σημερινό της επίπεδο⁷. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε πρόσφατη ανακοίνωσή της⁸ τονίζει ότι υπάρχει δυναμικό δημιουργίας 20 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας στην ΕΕ στον ευρύτερο τομέα της "πράσινης οικονομίας" μέχρι το 2020, με 5 εκ. νέες θέσεις εργασίας στο τομέα της ενέργειας (εξοικονόμηση και ανανεώσιμες), εφόσον καλυφθούν όλοι οι στόχοι της Στρατηγικής "Ευρώπη 2020".

Πέρα από τους στόχους για το 2020, η ανακοίνωση «Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050»⁹ καθορίζει τους τρόπους για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 80-95% μέχρι το 2050 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, σύμφωνα με τον στόχο που συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 29ης-30ής Οκτωβρίου 2009. Η έγκαιρη επένδυση στην οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών θα δώσει το έναυσμα για σταδιακή διαρθρωτική αλλαγή της οικονομίας και μπορεί να δημιουργήσει εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας σε καθαρούς αριθμούς, τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μεσοπρόθεσμα.

Η εφαρμογή των στόχων¹⁰ της Στρατηγικής "Ευρώπη 2020" θα δώσει ώθηση στην ανταγωνιστικότητα και θα διευκολύνει τη σύγκλιση. Εκτιμάται ότι αν αφιερωθεί το 3% του ΑΕΠ στην Έρευνα & Ανάπτυξη (Ε&Α,

⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

⁶ http://www.espa.gr/eilibrary/EE_2020.pdf

⁷ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7619&langId=el>

⁸ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7619&langId=el>

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:FIN:EL:PDF>

¹⁰ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_el.pdf

στόχος στρατηγικής E2020), θα δημιουργηθούν 3,7 εκ. θέσεις εργασίας και θα αυξηθεί το ΑΕΠ της ΕΕ κατά 800 δις. ευρώ έως το 2020. Η επίτευξη των στόχων στον τομέα της αλλαγής του κλίματος και της ενέργειας, έως το 2020, θα δημιουργήσει έως 5 εκ. θέσεις εργασίας, θα αυξήσει την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης και θα συμβάλει στην εκπλήρωση των στόχων όσον αφορά το κλίμα¹¹.

Οι θέσεις εργασίας που έχουν σχέση με τη προστασία του περιβάλλοντος στην Ευρώπη των 27 ήταν συνολικά 8,67 εκ. το 2006 (ισοδύναμο του 6% των συνολικών θέσεων εργασίας)¹², ενώ η "πράσινη" βιομηχανία, όπως ορίζεται από την Eurostat¹³ εκτιμάται ότι απασχολούσε 2.7 εκ. ανθρώπους το 2008¹⁴ (1-2% της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ) και εκτιμάται ότι θα φτάσει τους 3.4 εκ. απασχολούμενους το 2012¹⁵, με ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης της απασχόλησης του κλάδου στο 2.7%¹⁶. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁷ αν καλύψουμε το στόχο για 20% παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές θα δημιουργηθούν 600.000 νέες θέσεις εργασίας ενώ αν καλύψουμε και το στόχο για 20% εξοικονόμηση τότε οι νέες θέσεις εργασίας θα ξεπεράσουν το 1 εκατομμύριο. Μια πρόσφατη μελέτη για λογαριασμό του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Υπουργείου Περιβάλλοντος¹⁸ ισχυρίζεται ότι αν η ΕΕ δεσμευτεί για 30% μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2020, τότε θα δημιουργηθούν πανευρωπαϊκά 6 εκ. νέες "πράσινες" θέσεις εργασίας.

Μελέτη που εκπονήθηκε για τη διεύθυνση ενέργειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2009¹⁹ κάνει λόγο για 2,8 εκατομμύρια πράσινες θέσεις εργασίας συνολικά και δημιουργία επιπλέον 410.000 νέων θέσεων εργασίας αν επιτευχθεί ο στόχος για κάλυψη του 20% των ενεργειακών αναγκών στην ΕΕ από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) μέχρι το 2020. Περίπου τα δύο τρίτα των νέων θέσεων εργασίας προβλέπεται να δημιουργηθούν σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ενώ το ΑΕΠ της ΕΕ μπορεί να αυξηθεί κατά 0,11% με 0,14% (σενάριο αναφοράς) ή 0,23% με 0,24% (αν επιδιωχθεί ο στόχος για το 2020), σύμφωνα με τη μελέτη.

Η έκθεση που έδωσε στη δημοσιότητα το διεθνές γραφείο της περιβαλλοντικής οργάνωσης WWF με τίτλο "Χαμηλών εκπομπών άνθρακα θέσεις εργασίας στην Ευρώπη: σημερινές ευκαιρίες και μελλοντικές προοπτικές" (2009)²⁰ ανεβάζει στα περίπου 3,4 εκατομμύρια τις άμεσες "πράσινες" θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν στην Ευρώπη μέχρι σήμερα. Υπολογίζει, επίσης, ότι οι έμμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν προσθέτουν άλλα 5 εκατομμύρια στον αριθμό των απασχολούμενων. Αυτός ο αριθμός υπερβαίνει κατά πολύ τα 2,8 εκατομμύρια θέσεις που καλύπτονται από ρυπογόνες βιομηχανίες όπως του λιγνίτη, του τσιμέντου, του σιδήρου και του χάλυβα. Εκτιμάται επίσης, ότι η οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα συνεχίσει να διευρύνεται στο μέλλον, σε αντίθεση με την απασχόληση στις ρυπογόνες βιομηχανίες.

Στο κλάδο της διαχείρισης αποβλήτων και της ανακύκλωσης- κομποστοποίησης απασχολούνται περίπου 1,5 με 2 εκ. άνθρωποι στην ΕΕ^{21 22}. Από το 2000 μέχρι το 2008 ο κλάδος αύξησε κατά 70% τον αριθμό απασχολούμενων²³ με αποτέλεσμα η συνολική απασχόληση στην ΕΕ σχετικά με την ανάκτηση υλικών να φτάσει τους 611 απασχολούμενους ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους²⁴. Η έκθεση "*περισσότερες δουλειές λιγότερα σκουπίδια*" της διεθνούς ΜΚΟ "Φίλοι της γης"²⁵ αναφέρει ότι αν στην Ευρώπη επιτευχθεί ο στόχος για 70% ανακύκλωση- κομποστοποίηση των απορριμμάτων με συντηρητικούς υπολογισμούς θα δημιουργηθούν πανευρωπαϊκά 322.000 άμεσες νέες θέσεις απασχόλησης και έμμεσα περισσότερες από 563.000 νέες θέσεις εργασίας.

¹¹ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/eccomm2012_el.pdf

¹² http://awsassets.panda.org/downloads/lr_volume1.pdf

¹³ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-09-012/EN/KS-RA-09-012-EN.PDF

¹⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6009&langId=en>

¹⁵ <http://ec.europa.eu/environment/enveco/jobs/pdf/jobs.pdf>

¹⁶ <http://edz.bib.uni-mannheim.de/edz/pdf/swd/2012/swd-2012-0092-en.pdf>

¹⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/sustainable/swd_sec2011_92.pdf

¹⁸ http://www.newgrowthpath.eu/wp-content/uploads/2011/03/A_New_Growth_Path_for_Europe_Final_Report.pdf

¹⁹ http://ec.europa.eu/energy/renewables/studies/doc/renewables/2009_employ_res_summary.pdf

²⁰ http://www.wwf.gr/images/pdfs/low_carbon_jobs.pdf, περίληψη στα ελληνικά: http://www.wwf.gr/images/pdfs/green_jobs_summary_may_2009_greek.pdf

²¹ <http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/Commission%20Working%20Doc.pdf>

²² http://ec.europa.eu/environment/enveco/eco_industry/pdf/report%20_2009_competitiveness_part1.pdf

²³ http://scp.eionet.europa.eu/publications/2011_wp5/wp/WP2011_5

²⁴ http://www.eea.europa.eu/publications/earnings-jobs-and-innovation-the/at_download/file

²⁵ http://www.foe.co.uk/resource/reports/jobs_recycling.pdf

Όσον αφορά στον τομέα της "πράσινης" ανάπτυξης η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος²⁶ σημειώνει τα εξής:

1. Η αύξηση στην ανακύκλωση βασικών υλικών μεταφράζεται σε 560.000 νέες θέσεις εργασίας ως το 2025.
2. Η ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων σημαίνει 400.000 θέσεις εργασίας σε τοπικό επίπεδο, τις οποίες θα δημιουργήσουν μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
3. Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας δημιούργησαν 300.000 νέες θέσεις εργασίας την τελευταία πενταετία. Ως το 2020 υπάρχει προοπτική για 2,8 εκατ. εργαζόμενους στον κλάδο.
4. Η μετατόπιση της φορολογίας από την απασχόληση στην ενέργεια και τις εκπομπές ρύπων θα μπορούσε να δημιουργήσει 1,5 εκατ. θέσεις εργασίας ως το 2020.
5. Τα μέτρα ενεργειακής αναβάθμισης και αποδοτικότητας συνδέονται με 2 εκ. νέες δουλειές ως το 2020.

Τέλος, πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρόμετρου με θέμα "*Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), αποδοτικότητα των πόρων και πράσινες αγορές*"²⁷ έδειξε ότι περισσότερες από το ένα τρίτο των Ευρωπαϊκών ΜΜΕ απασχολούν μια πράσινη θέση εργασίας (πλήρους ή μερικής απασχόλησης) και ότι οι πράσινες θέσεις εργασίας δημιουργούνται κατά κύριο λόγο σε ΜΜΕ παρά σε μεγάλες επιχειρήσεις. Το 2012 ένας στους οκτώ υπαλλήλους (13%) σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις απασχολείται σε πράσινη θέση εργασίας, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις μεγάλες επιχειρήσεις είναι ένας στους 33 υπαλλήλους (3%). Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου εκτιμά ότι τα επόμενα δύο χρόνια οι πράσινες θέσεις εργασίας στις ΜΜΕ θα επεκταθούν κατά 35%.

---

²⁶ <http://www.eea.europa.eu/themes/economy>

²⁷ http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_342_en.pdf

1. "Πράσινη απασχόληση" στην Ελλάδα

Τα δεδομένα για την "πράσινη απασχόληση" στην Ελλάδα είναι αποσπασματικά και ελλιπή. Η διάρθρωση της πράσινης απασχόλησης στην Ελλάδα παρουσιάζει μία πόλωση και περιλαμβάνει μεγάλο ποσοστό επιστημονικού προσωπικού, αλλά και εργατοτεχνιτών χαμηλών προσόντων, ενώ η συμμετοχή προσωπικού ενδιάμεσης εκπαιδευτικής στάθμης είναι μικρή. Γεγονός είναι ότι η ζήτηση εξειδικευμένου προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με ειδικότητες σχετικές με το περιβάλλον, είναι ικανοποιητική, πράγμα που επιβεβαιώνουν και οι εκπρόσωποι των αντιστοιχών επαγγελματικών φορέων.

Υπολογίζεται, ότι **περίπου 13.000 είναι οι θέσεις εργασίας που είχαν δημιουργηθεί μέχρι το 2010 από τις ΑΠΕ στη χώρα μας**, σύμφωνα με τη πανευρωπαϊκή μελέτη *"Η κατάσταση της Ανανεώσιμης Ενέργειας στην Ευρώπη"*²⁸, που δημοσιεύτηκε από το EurObserv'ER, το πρόγραμμα παρακολούθησης των ΑΠΕ στην Ευρώπη. Με βάση τα ευρήματα, η Ελλάδα είναι 16η στον σχετικό κατάλογο, ενώ υπογραμμίζονται και οι δυνατότητες δημιουργίας πολλών ακόμα θέσεων στο εξής. Πιο συγκεκριμένα, από τις 12.920 «πράσινες» θέσεις εργασίας της χώρας μας το 2010, οι 4.250 υπήρχαν στα φωτοβολταϊκά, οι 3.000 στη βιομάζα, οι 1.570 στα αιολικά και οι 300 στα βιοκαύσιμα. Αντίστοιχα, σημασία έχει το γεγονός ότι οι ΑΠΕ γνωρίζουν έντονη ανάπτυξη την τελευταία διετία στην Ελλάδα, πράγμα που αν συνεχιστεί, αναμένεται να δημιουργήσει πολλές νέες θέσεις. Τέλος, αναφέρεται ότι συνολικά στην Ευρώπη υπήρχαν το 2010 πάνω ένα εκατομμύριο εργαζόμενοι στις ΑΠΕ, εκ των οποίων 273.000 απασχολούνταν στην στερεή βιομάζα, 268.110 στα φ/β και 253.145 στα αιολικά.

Βάσει προβλέψεων του ΤΕΕ²⁹, η **εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια/βιομηχανία μπορεί να δημιουργήσει μέχρι το 2020 έως και 33.000 θέσεις εργασίας ετησίως**. Στο πλαίσιο του στόχου για εξοικονόμηση ενέργειας στα κτήρια κατά 20% το 2020-2030, προβλέπει ότι: οι βιώσιμες θέσεις εργασίας του τεχνικού κόσμου, που δύνανται να δημιουργηθούν από εξοικονόμηση ενέργειας ανέρχονται σε 10.500-12.000 ετησίως στο υφιστάμενο κτηριακό απόθεμα, συν 12.000 κάθε χρόνο από την ενεργειακή επιθεώρηση λεβητοστασιών/κλιματιστικών εγκαταστάσεων, συν 7000-10.000 από την ενεργειακή πιστοποίηση κτηρίων.

Σύμφωνα με την Greenpeace³⁰, η **"πράσινη ανάπτυξη" θα μπορούσε να αποφέρει από 256.020 έως 403.570 θέσεις εργασίας, όσο δηλαδή το 8% του εργατικού δυναμικού της χώρας, μέχρι το 2020**. Από τις παραπάνω θέσεις εργασίας, 98.470- 155.220 αφορούν «πράσινες» θέσεις πλήρους απασχόλησης, στους τομείς της ενέργειας, των κατασκευών, της ανακύκλωσης και της γεωργίας, ενώ οι υπόλοιπες είναι έμμεσες θέσεις απασχόλησης, που πυροδοτούνται από τη στροφή στην πράσινη ανάπτυξη σε ευρύτερους τομείς της οικονομίας, λόγω τόνωσης της κατανάλωσης. Εκτιμάται ότι για κάθε θέση απασχόλησης που δημιουργεί άμεσα η πράσινη οικονομία δημιουργούνται εμμέσως και 1,6 επιπλέον θέσεις σε ευρύτερους κλάδους της οικονομίας.

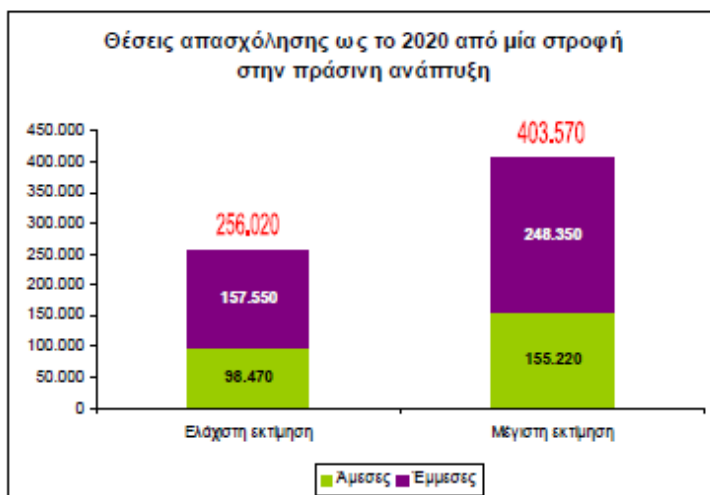
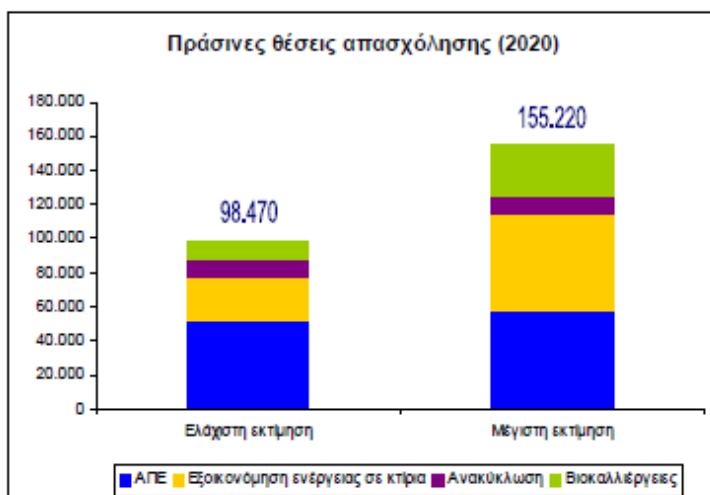
Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, ο τομέας των **κατασκευών** απασχολεί περί τα 385.000-400.000 άτομα και είναι από εκείνους που επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική κρίση. Η ενεργειακή και περιβαλλοντική αναβάθμιση των υπαρχόντων κτιρίων θα δημιουργήσει τουλάχιστον 25.000 και με την πιο αισιόδοξη πρόβλεψη 56.000 θέσεις εργασίας.

Η στροφή στη **βιολογική γεωργία** αναμένεται να δημιουργήσει 10%- 30% περισσότερες θέσεις εργασίας σε σχέση με τα συμβατικά αγροκτήματα. Αν το 20% των καλλιεργειών μετατραπεί σε βιολογικές την ερχόμενη δεκαετία, θα δημιουργηθούν 10.000- 30.000 νέες θέσεις εργασίας. Σημαντική συμβολή στη διάσωση θέσεων εργασίας αναμένεται να έχει και η στροφή σε ενεργειακές καλλιέργειες που μπορούν να υποκαταστήσουν άλλες καλλιέργειες (κυρίως σε μη βρώσιμα προϊόντα), οι οποίες είναι σήμερα προβληματικές και οικονομικά μη βιώσιμες.

²⁸ <http://www.eurobserv-er.org/pdf/barobilan11.pdf>

²⁹ http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/GRAFEIO_TYPOY/TEXNOGRAFHMA_2012/TEXNOGRAFHMA_434/434%2014_15.pdf

³⁰ <http://www.greenpeace.org/greece/Global/greece/report/2009/5/green-jobs-report.pdf>

ΠΗΓΗ: Greenpeace Hellas (2009)³¹

Η εναλλακτική **διαχείριση απορριμμάτων** περιλαμβάνει μέτρα και υποδομές σε όλη τη χώρα για τη διαλογή των απορριμμάτων στην πηγή, την οικιακή και δημοτική κομποστοποίηση, την ανακύκλωση των συσκευασιών και ειδικών απορριμμάτων και αποβλήτων (π.χ. μπάζα, ηλεκτρικές-ηλεκτρονικές συσκευές, οχήματα, ελαστικά, κ.λπ). Οι εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις στην απασχόληση από μία τέτοια προοπτική προέρχονται από σχετική μελέτη που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Οικολογικής Εταιρείας Ανακύκλωσης, της Greenpeace, του WWF και του Δικτύου Μεσόγειος SOS³². Τα στοιχεία της μελέτης αναφέρουν ότι μέχρι το τέλος του 2008 οι υπάρχουσες θέσεις εργασίας στα 18 συστήματα που ήδη λειτουργούν απασχολούν περί τα 1,600 άτομα. Η μελέτη αυτή εκτιμά ότι αν τα επόμενα 5 χρόνια αναληφθούν επενδύσεις της τάξης των €1,4 δις (275 εκατ. € ετησίως) για την εναλλακτική διαχείριση των απορριμμάτων, θα δημιουργηθούν 11.000 νέες θέσεις εργασίας με την ολοκλήρωση των απαραίτητων υποδομών.

³¹ <http://www.greenpeace.org/greece/Global/greece/report/2009/5/green-jobs-report.pdf>

³² <http://www.wwf.gr/images/pdfs/CommonNGOProposal-WasteManagement-April2009.pdf>

Στο παρακάτω πίνακα περιέχονται συνοπτικά το κόστος επένδυσης, οι νέες μόνιμες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται ανά επιμέρους πρόγραμμα διαχείρισης, και η πιθανή και λογική κατανομή των πηγών για την χρηματοδότηση.

Εκτίμηση κόστους υλοποίησης της πολιτικής για ανακύκλωση, κομποστοποίηση και εναλλακτική διαχείριση των οικιακών απορριμμάτων στο σύνολο της χώρας

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΚΟΣΤΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΣΕΤΙΑΣ (€)	ΝΕΕΣ ΜΟΝΙΜΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	% ΠΙΘΑΝΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ				ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
					ΔΗΜΟΣΙΟ και Ε.Ε.	ΟΤΑ	ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ		
ΟΙΚΙΑΚΗ ΚΟΜΠΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗ	50%	171.362.354	366			50%	50%	0%	Προτεινόμενα
ΔΙΑΛΟΓΗ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΗΓΗ	100%	58.419.079	37			50%	50%	0%	
ΚΟΜΠΟΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΜΕ ΜΟΝΑΔΕΣ	100%	404.460.000	1.603	131		100%	0%	0%	
ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	100%	84.100.000	742	158		100%	0%	0%	Προτεινόμενα
ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΗΘΕ (ηλεκτρικά-ηλεκτρονικά απόβλητα)	100%	75.000.000	2.370	90		80%	10%	10%	Προτεινόμενα
ΚΕΝΤΡΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΠΛΩΝ	100%	69.000.000	777	159		38%	9%	53%	Προτεινόμενο σύστημα
ΚΕΝΤΡΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΡΟΥΧΩΝ - ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ - ΣΤΡΩΜΑΤΩΝ	100%	66.400.000	1.221	159		38%	9%	53%	Προτεινόμενο σύστημα
ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΛΕΚΚ (μπαζάρ)	100%	238.200.000	1.615	110		40%	0%	60%	Με βάση το ΠΔ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΟΙΚΙΑΚΩΝ	100%	3.000.000	35			0%	0%	100%	Προτεινόμενο σύστημα
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΤΥΠΟΥ ΧΑΡΤΙΟΥ	100%	60.000.000	70			0%	0%	100%	Με βάση το ΠΔ
ΠΕΡΑΙΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΩΝ	100%	147.000.000	790	12		0%	0%	100%	ΕΕΑΑ & Ανταποδοτική Ανακύκλωση
ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΗΔΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ (ΤΕΛΟΣ 2008)			Υπάρχουσες θέσεις εργασίας 1.600	Υπάρχουσες Μονάδες 18					
ΣΥΝΟΛΑ		1.376.941.433	11.225			58,8%	9,8%	31,4%	

Πηγή: Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης, Greenpeace, WWF Ελλάς και Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2009), Πρόταση στρατηγικού μοντέλου διαχείρισης απορριμμάτων³³

³³ <http://www.wwf.gr/images/pdfs/CommonNGOProposal-WasteManagement-April2009.pdf>

Σε ότι αφορά τη **προστασία του φυσικού περιβάλλοντος** και της **βιοποικιλότητας** στην Ελλάδα, η έκταση του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 θεωρείται αρκετά ικανοποιητική (27 περιοχές που καλύπτουν το 17% της επικράτειας³⁴), εντούτοις οι ελλείψεις στη προστασία και διαχείριση των περιοχών αυτών είναι πολλές. Μέχρι στιγμής (Σεπτέμβριος 2012) έχουν συσταθεί με Προεδρικά Διατάγματα ως ΝΠΙΔ και λειτουργούν 27 ειδικοί Φορείς Διαχείρισης. Σύμφωνα όμως με πρόσφατη πρόταση της κ. Γεν. Γραμματέως του Υ.Π.Ε.Κ.Α. προς το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης "*σχετικά με την συγχώνευση των φορέων της αρμοδιότητας του ΥΠΕΚΑ*" (Αύγουστος 2012), δρομολογείται η συγχώνευση/ κατάργηση Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών με στόχο τη συγχώνευση- μείωσή τους σε 14, "κατά προσέγγιση αντίστοιχους των περιφερειών", αν και οι προϋπολογισμοί τους δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό καθώς χρηματοδοτούνται κυρίως από Ευρωπαϊκά κονδύλια. Στις 27 προστατευόμενες περιοχές λειτουργούν αντίστοιχα Κέντρα Πληροφόρησης, στα οποία προστίθενται σχεδόν άλλα 30 Κέντρα Πληροφόρησης (σύνολο περίπου 60 πανελλαδικά) τα οποία λειτουργούν κυρίως χάρη στις προσπάθειες ΜΚΟ και άλλων τοπικών συλλόγων, με χρηματοδότηση από τα ΚΠΣ (επιχειρησιακό πρόγραμμα περιβάλλον, ΠΕΠ) και το πρώην πρόγραμμα ΕΤΕΡΠΣ (νυν Πράσινο Ταμείο).

Σε κάθε **Φορέα Διαχείρισης περιοχών Natura 2000** δουλεύουν κατά μέσο όρο 6-10 άτομα, άρα μπορούμε να συμπεράνουμε (εν έλλειψη συγκεντρωτικών στοιχείων) ότι στους 27 Φορείς Διαχείρισης και στα Κέντρα Πληροφόρησης απασχολούνται περισσότεροι από 300 εργαζόμενοι (επιστημονικό, διοικητικό και τεχνικό προσωπικό, μόνιμα και εποχικά- μερικής απασχόλησης). Δυνητικά στις 270 περιοχές Natura 2000 της Ελλάδας μπορούν να δημιουργηθούν **800- 1200 νέες θέσεις εργασίας**, εφόσον αναπτυχθεί το δίκτυο των φορέων διαχείρισης σύμφωνα με τις αρχικές ενδείξεις του οργανογράμματος για τους φορείς διαχείρισης (τουλάχιστον 50 φορείς διαχείρισης για τις 270 περιοχές, με 10 άτομα μόνιμο προσωπικό και 10 άτομα εποχικό- μερικής απασχόλησης προσωπικό). Σε αυτά τα άτομα θα πρέπει να προσθέσουμε το ερευνητικό προσωπικό των βασικών εθνικών ερευνητικών ιδρυμάτων (Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων και το Εθνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών), καθώς και τους εργαζόμενους στις δεκάδες περιβαλλοντικές ΜΚΟ και μελετητικά γραφεία που ασχολούνται με το φυσικό περιβάλλον.

Τέλος, η πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ με τίτλο "The jobs potential of a Shift towards a low-carbon Economy"³⁵ αναλύει σε βάθος τις επιπτώσεις στη μετεξέλιξη της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με την έκθεση **στην Ελλάδα, το 25% περίπου των εργαζομένων απασχολείται σε ρυπογόνες δραστηριότητες**, το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό στην Ευρώπη μετά από αυτό της Πολωνίας.

Σύμφωνα όμως με το "Πρόγραμμα Αναπτυξιακών Παρεμβάσεων για την Πραγματική Οικονομία"³⁶ του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ), αναμένεται να δημιουργηθούν περισσότερες από **210.000 νέες θέσεις εργασίας** (από τις οποίες οι 27.000 θα είναι μόνιμες) από μια συνολική επένδυση στην "πράσινη ανάπτυξη" ύψους **€44,4 δις** μέχρι το 2015.

Οι βασικοί άξονες του προγράμματος αναπτυξιακών παρεμβάσεων, το οποίο βέβαια έχει επηρεαστεί από την κρίση, είναι οι ακόλουθοι:

Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μεταβαίνοντας σε μία ανταγωνιστική οικονομία χαμηλής κατανάλωσης σε άνθρακα³⁷: Ο συγκεκριμένος άξονας ενσωματώνει μία σειρά πολιτικών που εστιάζουν στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, την αύξηση του ενεργειακού δυναμικού της χώρας από ΑΠΕ και φυσικό αέριο, τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, την παροχή αξιόπιστων ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών προς τους καταναλωτές και την προώθηση των φιλοπεριβαλλοντικών προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης μέσω των «Πράσινων Προμηθειών». Ο **συνολικός προϋπολογισμός των επενδύσεων** που περιλαμβάνονται κάτω από τον συγκεκριμένο πυλώνα είναι **€31,8 δις** ενώ αναμένεται να δημιουργηθούν άνω των **169.000 θέσεων εργασίας**.

³⁴ Αρχικά οι καταγεγραμμένες περιοχές προς ένταξη στο δίκτυο Natura 2000 ήταν 419 (240 ΤΚΣ βάσει οδηγίας οικιστικών και 201 ΖΕΠ βάσει οδηγίας πτηνών, με ορισμένες επικαλύψεις) που καταλαμβάνουν 27% της χερσαίας επιφάνειας της χώρας (η έκταση αυτή θεωρείται ικανοποιητική όσον αφορά τις χερσαίες περιοχές αλλά στις θαλάσσιες υπάρχουν ακόμη αρκετές ελλείψεις), αλλά τελικά έχουν ενταχθεί στο δίκτυο 270 περιοχές για τις οποίες προβλέπετε καθεστώς προστασίας.

³⁵ <http://www.oecd.org/els/employmentpoliciesanddata/50503551.pdf>

³⁶ <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=tReIPNjhmk4%3D&tabid=367>

³⁷ <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=CEYdUkQ719k=&tabid=37>

Αειφόρος διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων: Ο άξονας αυτός συγκεντρώνει δράσεις που στοχεύουν στην προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας, στη διαχείριση και την προστασία των υδάτινων πόρων και των δασών, καθώς και στον σχεδιασμό για την έγκαιρη αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων και κρίσεων. Η επίτευξη των παραπάνω στόχων προσεγγίζεται μέσω της πραγματοποίησης αναπτυξιακών επενδύσεων σε τεχνικά έργα και έργα αξιοποίησης φυσικών πόρων καθώς και στην αποκατάσταση των φυσικών τοπίων. Ο συνολικός προϋπολογισμός των επενδύσεων που περιλαμβάνονται κάτω από τον συγκεκριμένο πυλώνα είναι **€2,3 δις** ενώ αναμένεται να δημιουργηθούν άνω των **11.000 θέσεων εργασίας**.

Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, με σεβασμό στο περιβάλλον: Μέσω των δράσεων του τρίτου άξονα επιδιώκεται η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών με την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, της κατοχύρωσης της παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος. Κάτω από τον Πυλώνα περιλαμβάνεται σειρά μεγάλων παρεμβάσεων αστικής αναζωογόνησης, τόσο στη πρωτεύουσα όσο και στην περιφέρεια. Επίσης συμπεριλαμβάνονται σημαντικές δράσεις για την βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος όπως η μείωση του θορύβου και της ρύπανσης και η ανάπτυξη της βιώσιμης κινητικότητας. Επίσης προωθούνται σημαντικές επενδύσεις στον τομέα της ανακύκλωσης και διαχείρισης αποβλήτων. Ο συνολικός προϋπολογισμός των επενδύσεων που περιλαμβάνονται κάτω από τον συγκεκριμένο πυλώνα είναι **€9,5 δις** ενώ αναμένεται να δημιουργηθούν περίπου **27.000 θέσεις εργασίας**.

Ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης: Ο 4ος άξονας του προγράμματος αποσκοπεί στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης μέσω μίας δέσμης δράσεων όπου βασικοί άξονες είναι η ενίσχυση των φορέων και μηχανισμών της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, με θεσμικές παρεμβάσεις αλλά και επενδύσεις για την ενίσχυση τους σε υλικούς και ανθρώπινους πόρους. Παράλληλα, προωθείται η πρόσβαση του πολίτη στην περιβαλλοντική πληροφορία στα πλαίσια και της σχετικής Ευρωπαϊκής οδηγίας (INSPIRE) ενώ ενισχύεται και ο θεσμός του εθελοντισμού με δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης καθώς και της οργάνωσης και οικονομικής αρωγής εθελοντικών δράσεων. Ο συνολικός προϋπολογισμός των επενδύσεων που περιλαμβάνονται κάτω από τον συγκεκριμένο πυλώνα είναι **€846,7 εκ.** ενώ αναμένεται να δημιουργηθούν άνω των **2.400 θέσεων εργασίας**.

Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει ανά βασικό άξονα, τις μόνιμες θέσεις εργασίας που αναμένεται να δημιουργηθούν μέσω των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του προγράμματος καθώς και τις θέσεις που θα δημιουργηθούν κατά την υλοποίηση των σχετικών επενδύσεων.

Άξονας Πράσινης Ανάπτυξης	Θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν κατά την υλοποίηση των έργων	Μόνιμες Θέσεις εργασίας	Σύνολο
Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής / Μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλής κατανάλωσης σε άνθρακα	157.551	11.566	169.116
Αειφόρος διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων	7.129	4.236	11.365
Αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, με σεβασμό στο περιβάλλον	17.109	10,203	27,312
Ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης	1.433	1.037	2.470
Σύνολο	183.222	29.708	210,263

Πηγή: ΥΠΕΚΑ (2010), Πρόγραμμα Αναπτυξιακών Παρεμβάσεων για την Πραγματική Οικονομία³⁸

³⁸ <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=tReIPNhm4%3D&tabid=367>

2. Μελλοντικά σενάρια πράσινης απασχόλησης στην Ελλάδα

Η πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος με τίτλο «*Περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα*»³⁹ παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη ανάλυση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και κάνει μια εκτίμηση του κόστους για την οικονομία και την κοινωνία, μέχρι το 2100. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της μελέτης οι επιπτώσεις για την οικονομία και την κοινωνία της κλιματικής αλλαγής αφορούν τους τρόπους με τους οποίους θα υλοποιηθούν οι πολιτικές για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αλλά και τις αρνητικές επιπτώσεις που καταγράφονται στους τομείς των υδάτινων πόρων, της ανόδου της στάθμης της θάλασσας, της αλιείας, της γεωργίας, των δασών, της βιοποικιλότητας, του τουρισμού, του δομημένου περιβάλλοντος, των μεταφορών, της υγείας και της εξορυκτικής βιομηχανίας.

Έχουν μελετηθεί τρία σενάρια: το Σενάριο Μη Δράσης, το Σενάριο Μετριασμού και το Σενάριο Προσαρμογής. Το **Σενάριο Μη Δράσης** είναι το δυσμενέστερο σενάριο, το οποίο αντιστοιχεί σε ανυπαρξία δράσης για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ενώ υπολογίζονται οι αρνητικές επιπτώσεις στους διάφορους τομείς. Σύμφωνα με αυτό το Σενάριο η μείωση του ΑΕΠ θα φθάσει το 2% το 2050 και το 6% το 2100, και υπολογίζεται ότι το **συνολικό κόστος** στο χρονικό διάστημα ως το 2100 θα φθάσει τα **701 δισ. ευρώ** (σε σταθερές τιμές του 2008), ένα ποσό που αντιστοιχεί στο τριπλάσιο του σημερινού ελληνικού ΑΕΠ.

Το **Σενάριο Μετριασμού**, αφορά αρχικά το κόστος των πολιτικών που θα επιτύχουν τον περιορισμό της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη στους 2 βαθμούς Κελσίου, που εκτιμάται ότι εξαρτάται από τη μείωση των παγκοσμίων εκπομπών κατά 50% (σε σχέση με το 1990) ως το 2050, και τη μείωση των εκπομπών των χωρών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Αναπτύξεως κατά 80% ως το 2050. Το συνολικό κόστος για την ελληνική οικονομία της εφαρμογής μέτρων μείωσης των εκπομπών μέχρι το 2100 ισοδυναμεί με 142 δισ. Ευρώ (σε σταθερές τιμές του 2008), ή το μισό περίπου του ΑΕΠ του έτους βάσης. Αλλά η εκτίμηση του συνολικού κόστους πρέπει να περιλάβει και τις ζημιές που θα προέλθουν ακόμα κι αν περιοριστεί στους 2 βαθμούς η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας, οι οποίες θα απαιτήσουν δαπάνες ύψους 294 δισ. Ευρώ σωρευτικά μέχρι το 2100 και επομένως το **συνολικό κόστος** αυτού του σεναρίου είναι **436 δισ. ευρώ** (σε σταθερές τιμές του 2008), κατά πολύ χαμηλότερο του κόστους του Σεναρίου Μη Δράσης.

Ένα τρίτο σενάριο είναι το **Σενάριο Προσαρμογής**, υπολογίζει το κόστος των πολιτικών σε περίπτωση που θα είναι ατελής η εφαρμογή πολιτικών μετριασμού και δεν θα μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος των 2 βαθμών Κελσίου, και θα είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί στην Ελλάδα μια πρόσθετη πολιτική προσαρμογής. Το **συνολικό κόστος** αυτού του σεναρίου είναι σωρευτικά **578 δισ. ευρώ** για την περίοδο μέχρι το 2100.

Το κόστος του Σεναρίου Μη Δράσης (το υψηλότερο) εξελίσσεται ως εξής: 0.08% του ΑΕΠ την περίοδο 2011-2050, 3.8% την περίοδο 2051-2070, και 6.1% την περίοδο 2071-2100. Το κόστος του Σεναρίου Μετριασμού (του λιγότερο δαπανηρού) είναι 1.35% του ΑΕΠ για την περίοδο 2011-2050, 2.6% για την περίοδο 2051-2070, και 2.5% για την περίοδο 2071-2100. Το κόστος, τέλος, του Σεναρίου Προσαρμογής είναι 0.09% για την περίοδο 2011-2050, 3.7% για την περίοδο 2051-2070 και 4.4% για την περίοδο 2071-2100.

Πρόσφατη μελέτη του Ινστιτούτου Εργασίας (INE) της ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ για την *"πράσινη οικονομία, τη κοινωνική συμμετοχή και την απασχόληση στην Ελλάδα"*⁴⁰ επικεντρώνεται στην αποτίμηση των επιπτώσεων που θα έχει για την οικονομία και την απασχόληση κατά την δεκαετία μέχρι το 2020, η υλοποίηση των πολιτικών που έχουν αποφασιστεί, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, για να επιτευχθεί η άμβλυση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Υπολογίζονται τα κόστη για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ), την εξοικονόμηση ενέργειας και την προώθηση των ΑΠΕ στους τομείς τελικής κατανάλωσης, τη μείωση της βιομηχανικής ρύπανσης και την προώθηση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, τη διαχείριση στερεών αποβλήτων με έμφαση στην

³⁹ http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Πληρης_Εκθεση.pdf

⁴⁰ http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/GreenEconomy_FinalReport.pdf

ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση, την ανάπτυξη των φιλικών προς το περιβάλλον μεταφορών, την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού, τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, και τη βιολογική γεωργία.

Το σύνολο του κόστους αυτών των παρεμβάσεων, που προκύπτουν κατά κύριο λόγο από διαμορφωμένα πλαίσια πολιτικών, αυξάνεται ελαφρά από 1,7% του σημερινού ΑΕΠ το 2010, σε 1,8% το 2020, ποσοστά σαφώς υψηλότερα από αυτά τις πρώτης περιόδου όλων των σεναρίων που επέλεξε η μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος. Η **μέση ετήσια απασχόληση** που αναμένεται να δημιουργηθεί κατά τη δεκαετία είναι **ανάμεσα σε 97.464 και 209.000 νέες θέσεις εργασίας**.

Με βάση το σενάριο αυτό, η επίτευξη των περιβαλλοντικών και ενεργειακών στόχων που έχουν τεθεί θα **απαιτήσουν νέες «πράσινες» επενδύσεις** στα επίπεδα των **4,1- 7,5 δις €/έτος** για όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Οι κλάδοι της οικονομίας που φαίνεται ότι συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων αυτών, σύμφωνα με τη μελέτη του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ είναι οι:

- Μηχανήματα και εξοπλισμός
- Ηλεκτρικός εξοπλισμός και οπτικές συσκευές
- Κατασκευαστικές εργασίες
- Υπηρεσίες χονδρικού και λιανικού εμπορίου
- Υπηρεσίες που αφορούν ακίνητα, υπηρεσίες ενοικίασης και επιχειρηματικές
- υπηρεσίες.

Οι σχεδιαζόμενες **δαπάνες** για επένδυση κατανέμονται στο διάστημα 2010-2020, και περιλαμβάνουν τρεις φάσεις: Η πρώτη φάση περιλαμβάνει την προώθηση των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή, την προώθηση των ΑΠΕ και την εξοικονόμηση ενέργειας στην τελική κατανάλωση, την προώθηση των ΒΔΤ στη βιομηχανία και τη διαχείριση στερεών απορριμμάτων. Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει την ανάπτυξη των σιδηροδρόμων και των αστικών συγκοινωνιών, και η τρίτη φάση περιλαμβάνει τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Τα άμεσα **αποτελέσματα** συγκεντρώνονται κυρίως στο δευτερογενή τομέα, γιατί ικανοποιεί τον κύριο όγκο της ζήτησης για πράσινες επενδύσεις. Τα έμμεσα όμως, αποτελέσματα αφορούν και τους τρεις τομείς και διαφοροποιούνται κατά τομέα. Συγκεκριμένα, η άμεση απασχόληση που αναμένεται να δημιουργηθεί φτάνει το 22,31% της συνολικής στον πρωτογενή τομέα, το 79,32% στον δευτερογενή και το 31,25% στον τριτογενή. Τα έμμεσα αποτελέσματα των «πράσινων επενδύσεων» φαίνεται να διευρύνουν περισσότερο την απασχόληση του τριτογενή τομέα (η έμμεση απασχόληση στις υπηρεσίες φτάνει κατά μέσο όρο το 34,24% της συνολικής) και λιγότερο του δευτερογενή (14,53% της συνολικής) και του τριτογενή (14,12% της συνολικής).

Οι **κλάδοι** με τις υψηλότερες συνολικές επιπτώσεις στην απασχόληση είναι: Προϊόντα γεωργίας, θήρας και δασοκομίας, Ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο και νερό, κατασκευαστικές εργασίες, και υπηρεσίες μεταφορών, Υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων, αποθήκευσης και επικοινωνιών μηχανήματα και εξοπλισμός, υπηρεσίες χονδρικού και λιανικού εμπορίου, υπηρεσίες εμπορίου, συντήρησης και επισκευών αυτοκινήτων και μοτοσικλετών, ηλεκτρικός εξοπλισμός και οπτικές συσκευές, υπηρεσίες που αφορούν ακίνητα, υπηρεσίες ενοικίασης και επιχειρηματικές υπηρεσίες, Υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες.

Τα **επαγγέλματα** που εμφανίζονται στις πρώτες θέσεις και καλύπτουν το 50% περίπου της επιπλέον απασχόλησης είναι: οι ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες συναφή τεχνικά επαγγέλματα, οι χείριστες σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εξοπλισμού και συναρμολογητές, οι υπάλληλοι γραφείου και ασκούντες συναφή επαγγέλματα, οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές, πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα, τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί και ασκούντες συναφή επαγγέλματα, ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, αλιείς, τεχνίτες ανέγερσης & αποπεράτωσης κτιρίων & άλλων δομικών έργων, οι μηχανικοί, εφαρμοστές & συντηρητές μηχανών, ηλεκτρικού & ηλεκτρονικού εξοπλισμού, οι διευθύνοντες επιχειρηματίες & προϊστάμενοι μικρών δημοσίων ή ιδιωτικών επιχειρήσεων με απασχόληση μέχρι 9 πρόσωπα, και οι χύτες μετάλλων, συγκολλητές, ελασματοουργοί, τεχνίτες μεταλλικών δομικών κατασκευών, σιδηρουργοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα.

Σε σχέση με το προϊόν που αναμένεται να δημιουργηθεί ανά τύπο επένδυσης για την περίοδο 2010-2020, το υψηλότερο προϊόν αναμένεται να δημιουργηθεί στις επενδύσεις που αφορούν κατά σειρά

σημαντικότητας: Αιολικά Πάρκα, Φωτοβολταϊκά Πάρκα, Σιδηρόδρομοι, Αστικές Συγκοινωνίες, Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων, Αντικατάσταση Οχημάτων και Διασύνδεση νησιών. Αντίστοιχα, για την απασχόληση η υψηλότερη απασχόληση (άμεση, έμμεση και προκαλούμενη) αναμένεται να δημιουργηθεί μέσω των επενδύσεων οι οποίες θα υλοποιηθούν στα Αιολικά Πάρκα, στα Φωτοβολταϊκά Πάρκα, στους Σιδηρόδρομους, στις Αστικές Συγκοινωνίες, την Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων, Βιοντίζελ, Αντικατάσταση Οχημάτων και την Διασύνδεση νησιών.

Οι κατηγορίες επενδύσεων στην "πράσινη οικονομία" με τα υψηλότερα συνολικά αποτελέσματα ανά Μ€ επένδυσης: Η Λειτουργία Διαχείριση Απορριμμάτων, Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, Γεωθερμία, Δίκτυο Διασύνδεση νησιών, Οικιακές Συσκευές Υψηλής Ενεργειακής Απόδοσης και Αντλησιοταμίευση. Οι κλάδοι με τις υψηλότερες έμμεσες μεταβολές ανά Μ€ επένδυσης είναι: Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων, Υδροηλεκτρικά, Αντλησιοταμίευση, Βιοντίζελ, και Δίκτυο Διασύνδεση νησιών. Τέλος, οι κλάδοι με τις υψηλότερες προκαλούμενες μεταβολές είναι: Λειτουργία Διαχείριση Απορριμμάτων, Συντήρηση Φωτοβολταϊκών, Γεωθερμία, Συντήρηση και Λειτουργία Μονάδων Βιομάζας και Ηλιακοί Συλλέκτες.

Οι κατηγορίες επενδύσεων στην "πράσινη οικονομία" με την υψηλότερη αναμενόμενη απασχόληση ανά Μ€ επένδυσης είναι: Βιοντίζελ (39,42 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Βιοαιθανόλη (37,39 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Λειτουργία Διαχείρισης Απορριμμάτων (28,56 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Δίκτυο Διασύνδεση νησιών (23,61 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων (23,61 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Βιομάζα (23,61 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης).

Οι κατηγορίες επενδύσεων στην «πράσινη οικονομία» με την υψηλότερη αναμενόμενη άμεση απασχόληση ανά Μ€ επένδυσης είναι: Βιοντίζελ (25,14 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Βιοαιθανόλη (25,26 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Λειτουργία Διαχείρισης Απορριμμάτων (16,01 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Αντικατάσταση οχημάτων (15,05 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Συντήρηση Βιομάζας (13,58 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης) και Ηλιακοί Συλλέκτες (οχημάτων (13,24 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης). Οι κλάδοι με τις υψηλότερες έμμεσες μεταβολές στην απασχόληση ανά Μ€ επένδυσης είναι: Βιοντίζελ (10,15 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Βιοαιθανόλη (8,12 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Ενεργειακή Αναβάθμιση Κτιρίων (6,69 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), υδάτινοι πόροι (5,8 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Υδροηλεκτρικά (5,78 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης) και Αντλησιοταμίευση (5,78 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης).

Οι κλάδοι με τις υψηλότερες προκαλούμενες μεταβολές είναι: Λειτουργία Διαχείρισης Απορριμμάτων (8,69 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Βιοαιθανόλη (25,26 απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Συντήρηση Φωτοβολταϊκών (6,13% απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Συντήρηση Παράκτιων Αιολικών Πάρκων (5,34% απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Γεωθερμία Πάρκων (5,32% απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης), Συντήρηση Βιομάζας (5,31% απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης) και Ηλιακοί Συλλέκτες (5,28% απασχολούμενοι ανά Μ€ επένδυσης).

Επομένως, η "πράσινη οικονομία" δεν είναι μια διέξοδος για την επανεκκίνηση της οικονομίας, και την επάνοδο στους προηγούμενους ρυθμούς μεγέθυνσης του ΑΕΠ, αλλά μία νέα κατεύθυνση για τον καταμερισμό των διαθέσιμων πόρων, τόσο μεταξύ κατανάλωσης και επενδύσεων, όσο και μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, και των Περιφερειών της χώρας.

Η "πράσινη οικονομία" θα είναι πριν απ' όλα μία οικονομία η οποία θα διαμορφωθεί με γνώμονα την κοινωνική δικαιοσύνη, τη δημοκρατική επιλογή περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων, τον επαναπροσδιορισμό με αυτά τα κριτήρια των αναπτυξιακών στόχων σε κάθε Περιφέρεια. Η υλοποίηση ενός τέτοιου προσανατολισμού χρειάζεται αφενός τη δημιουργία ενός ενιαίου θεσμού παραγωγής γνώσης σχετικά με τη μελέτη των αναγκών για το περιβάλλον, τη σύνδεσή τους με κοινωνικές και οικονομικές επιλογές, την επεξεργασία προτάσεων πολιτικής σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, και την αξιολόγηση των πολιτικών που ήδη υλοποιούνται ως προς τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις τους. Χρειάζεται επιπλέον να δημιουργηθούν σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο όργανα περιβαλλοντικού σχεδιασμού- ελέγχου και περιφερειακής βιώσιμης ανάπτυξης, τα οποία θα προκύψουν από τη δραστηριοποίηση των τοπικών κοινωνιών, από πρωτοβουλίες ίσως υπαρκτών θεσμών, αλλά κυρίως από την ενεργό παρέμβαση των κοινωνικών κινημάτων και της κοινωνίας των πολιτών.

3. Σε ποιους περιβαλλοντικούς τομείς δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας

Η δημιουργία "πράσινων επαγγελμάτων" μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τόσο σε αστικές και ημιαστικές περιοχές με υψηλά ποσοστά ανέργων όσο και σε απομακρυσμένες, ορεινές, μικρές νησιωτικές και «περιθωριακές περιοχές». Η μείωση της ανεργίας μέσω της δημιουργίας «πράσινων επαγγελμάτων» μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για την οικολογικά και κοινωνικά βιώσιμη ανάπτυξη μιας περιοχής. Η εμπειρία από πετυχημένα παραδείγματα σε διάφορες περιοχές είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική.

Τα "πράσινα επαγγέλματα" μπορούν να αφορούν σε **παραδοσιακούς τομείς** οικονομικής δραστηριότητας, από τη γεωργία και αλιεία, την αποκατάσταση των ξερολιθιών μέχρι τον τουρισμό και τις υπηρεσίες, αλλά και εντελώς **νέους- καινοτόμους τομείς**, όπως η παραγωγή «πράσινων προϊόντων», η προώθηση καθαρών τεχνολογιών, η υλοποίηση σχεδίων «οικολογικής αποτελεσματικότητας», η εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (E.M.A.S. και ISO 14000), η εξοικονόμηση και σωστή διαχείριση του νερού, η εξοικονόμηση ενέργειας σε δημόσια και ιδιωτικά κτίρια, η αξιοποίηση των αποβλήτων, η ανάπτυξη οικολογικών συστημάτων μεταφοράς, η διαφύλαξη και διαχείριση ενός οικοσυστήματος, η διαχείριση μιας παράκτιας ζώνης, η διαχείριση ενός δάσους, η παρακολούθηση της εξέλιξης ενός οικοσυστήματος και της βιοποικιλότητας, η οικο-ξενάγηση, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, κα.

Πιο συγκεκριμένα και ενδεικτικά, στον τομέα των **υδάτινων πόρων** και **επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων**, προβλέπεται τα επόμενα χρόνια ζήτηση για τεχνίτες λειτουργίας και συντήρησης εγκαταστάσεων, υπεύθυνους παρακολούθησης υδάτων και ποιότητας πόσιμου νερού, στελέχη διαχείρισης δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης, αποχέτευσης, και φορέων διαχείρισης λεκανών απορροής. Στον τομέα της **διαχείρισης στερεών αποβλήτων** προβλέπεται ζήτηση για τεχνίτες εγκαταστάσεων ανακύκλωσης, ειδικούς προγραμμάτων ανακύκλωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, στελέχη εγκατάστασης λειτουργίας και παρακολούθησης ΧΥΤΑ, και για στελέχη διαχείρισης αποβλήτων. Τέλος, στον τομέα **προστασίας και διαχείρισης βιοτόπων και φυσικού περιβάλλοντος** προβλέπεται ζήτηση για στελέχη κέντρων πληροφόρησης και ειδικών φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, διαχειριστές φυσικού περιβάλλοντος, επόπτες, φύλακες και ξεναγούς φυσικού περιβάλλοντος, διοικητικά στελέχη κέντρων πληροφόρησης και ειδικών κέντρων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.

Παραγωγικοί τομείς της οικονομίας όπου μπορούν να αναπτυχθούν "πράσινα επαγγέλματα":

Πρωτογενής τομέας: Γεωργία (ενίσχυση φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών), κτηνοτροφία, αλιεία, μεταλλεία, δάση.

- βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία
- ορθολογική εξόρυξη και εκμετάλλευση ορυκτών πόρων,
- διαχείριση οικοσυστημάτων και δασών ειδικότερα, κτλ.

Δευτερογενής τομέας: Βιομηχανία (εισαγωγή νέων "καθαρών" τεχνολογιών, δημιουργία περιβαλλοντικών υποδομών, αυστηρότεροι περιβαλλοντικοί όροι λειτουργίας), κατασκευές.

- κατασκευή ειδών/ προϊόντων με υλικά φιλικά προς το περιβάλλον,
- κατασκευή οικολογικών κτηρίων,
- παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές,
- επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση αποβλήτων και απορριμμάτων, κτλ

Τριτογενής τομέας: Μεταφορές (μείωση εκπομπών), εμπόριο, διακίνηση προϊόντων, υπηρεσίες, τουρισμός (ορθολογική διαχείριση μαζικού τουρισμού, διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος, ανάπτυξη τουριστικών υποδομών).

- Εμπόριο των βιολογικών ή οικολογικών ειδών/ προϊόντων
- απαραίτητες υπηρεσίες για τη διακίνηση αυτών, κ.ά.
- οικο- αγροτουρισμός, οικοξεναγήσεις

Τεταρτογενής τομέας: Υπηρεσίες πνευματικού χαρακτήρα, παροχή συμβουλών και πληροφοριών, έρευνα και ανάπτυξη (θέσεις εργασίας δημιουργούνται και λόγω ύπαρξης ερευνητικών προγραμμάτων, μελετών, και ανάπτυξης νέων μεθόδων και οικολογικών προϊόντων).

- έρευνα προς όφελος της αειφόρου ανάπτυξης
- εφαρμογή διαδικασιών περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου της βιομηχανικής παραγωγής,
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, κ.ά.

Η έκθεση, με τίτλο *"Green Skills and Environmental Awareness in Vocational Education and Training"* (2012)⁴¹, του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP), χαρτογράφησε τις εξελίξεις σε εννέα επαγγέλματα σε οκτώ ευρωπαϊκές χώρες (Ελλάδα, Γερμανία, Ιταλία, Ουγγαρία, Ολλανδία, Σλοβακία, Φιλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Τα επαγγέλματα που μπήκαν στο μικροσκόπιο ήταν: επιστήμονες νανοτεχνολογίας, μηχανικοί περιβάλλοντος, ενεργειακοί επιθεωρητές, ηλεκτρολόγοι, εγκαταστάτες φωτοβολταϊκών, εργάτες μόνωσης, εξειδικευμένοι «λαμαρινάδες», επιθεωρητές εκπομπών ρύπων οχημάτων και συλλέκτες ανακυκλώσιμων υλικών.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ενεργειακή απόδοση στον κατασκευαστικό κλάδο εμφανίζουν υψηλές δυνατότητες δημιουργίας πράσινων θέσεων απασχόλησης. Οι χώρες με δραστήριες πολιτικές για την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατάφεραν να δημιουργήσουν νέες θέσεις απασχόλησης στους συγκεκριμένους τομείς. Σύμφωνα με την έκθεση η ζήτηση για μηχανικούς περιβάλλοντος αναμένεται να αυξηθεί και στις οκτώ χώρες, ενώ περισσότερους ενεργειακούς επιθεωρητές, ηλεκτρολόγους, εγκαταστάτες φωτοβολταϊκών, εργάτες μόνωσης και εξειδικευμένους «λαμαρινάδες» εκτιμάται ότι θα ζητήσουν στα επόμενα χρόνια οι περισσότερες από τις οκτώ χώρες.

Η ζήτηση για συλλέκτες απορριμμάτων αναμένεται να παραμείνει σταθερή, ενώ η ζήτηση για εργαζομένους με υψηλό επίπεδο δεξιοτήτων σε δραστηριότητες συλλογής και ανακύκλωσης στο πλαίσιο της διαχείρισης των αποβλήτων αναμένεται να αυξηθεί σε ορισμένες χώρες. Σε Ελλάδα και Ιταλία, τα προγράμματα χρηματοδότησης φωτοβολταϊκών έχουν αυξηθεί πολύ τα τελευταία χρόνια, ενώ η ζήτηση για εργαζομένους υψηλά εξειδικευμένους στον τομέα της συλλογής και διαχείρισης αποβλήτων και της ανακύκλωσης αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο.

Η λίστα με τα "πράσινα επαγγέλματα" συνεχώς διευρύνεται καθώς οι ανάγκες για προσαρμογή στις νέες περιβαλλοντικές συνθήκες και για ανταπόκριση στη ζήτηση πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών συνεχώς αυξάνει. Άρα αυξάνουν και οι ανάγκες για κατάρτιση στα αντίστοιχα περιβαλλοντικά επαγγέλματα. Η στροφή σε μια πράσινη οικονομία δεν θα παραγάγει απλώς νέες θέσεις απασχόλησης, αλλά θα μεταβάλει επίσης το αντικείμενο και τον χαρακτήρα υφιστάμενων θέσεων απασχόλησης. Η παροχή πράσινων δεξιοτήτων θα απαιτήσει την αναθεώρηση των υφιστάμενων προγραμμάτων σπουδών, των προτύπων για τα προσόντα και των προγραμμάτων κατάρτισης. Θα απαιτήσει επίσης την επανεκπαίδευση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών. Εργοδότες και πάροχοι κατάρτισης πρέπει να συνεργασθούν σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική για να υλοποιηθούν οι αλλαγές αυτές. Η γενική εκπαίδευση θα κληθεί επίσης να αυξήσει την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και να επηρεάσει τη συμπεριφορά από μικρή ηλικία.

Όσον αφορά την ελληνική πραγματικότητα, τα πράσινα επαγγέλματα αναπτύσσονται στον τομέα της διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, την εξοικονόμηση ενέργειας, της ανακύκλωσης, της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, του οικότουρισμού και των καθαρών τεχνολογιών. Μερικά επιστημονικά και επαγγελματικά πεδία στα οποία θα υπάρχει δεδομένη μελλοντική ζήτηση εργασίας στην Ελλάδα^{42 43 44}:

- Αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) στην ηλεκτροπαραγωγή και τη θέρμανση (αιολικά, φωτοβολταϊκά, υδροηλεκτρικά και βιομάζα) (πχ Σχεδιαστής- Διαχειριστής Ανανεώσιμης Ενέργειας, τεχνικοί ολοκληρωμένων συστημάτων, τεχνίτες εγκατάστασης).
- Εξοικονόμηση ενέργειας στους τομείς τελικής κατανάλωσης (κτήρια, μεταφορές, βιομηχανία, κλπ.) και κατασκευή ενεργειακών κτηρίων (πχ Κατασκευαστής Κτιρίων Ενεργειακής Απόδοσης, Περιβαλλοντικός Αρχιτέκτονας, "Πράσινος" Σχεδιαστής Εσωτερικού Χώρου).
- Βιολογική και οικολογική γεωργία / κτηνοτροφία / αλιεία (πχ βιο-καλλιεργητής, τεχνικός βιολογικής και οικολογικής γεωργίας, διαχειριστής αγροκτήματος οργανικής παραγωγής, επιθεωρητής γεωργικής παραγωγής).
- Αειφορική διαχείριση δασών (πχ βιολόγος διατήρησης, δασολόγος, συλλέκτης ρετσίνοιου)

⁴¹ http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5524_en.pdf

⁴² http://kesyp.flo.sch.gr/www/images/stories/documents/water_greenjobs.pdf

⁴³

http://www.medsos.gr/medsos/DOCUMENTS/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3%20_%20%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%9D%CE%97%20%CE%91%CE%A0%CE%91%CE%A3%CE%A7%CE%9F%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97%20&%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91.pdf

⁴⁴ http://kesyp.flo.sch.gr/www/images/stories/documents/land_greenjobs.pdf

- Διαχείριση τοπίου (π.χ. αποκατάσταση μονοπατιών και ξερολιθιών σε μειονεκτικές και ορεινές περιοχές).
- Διαχείριση και προστασία βιοτόπων- οικοτόπων (π.χ. στελέχωση Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και των Φορέων Διαχείρισης Φυσικών Περιοχών -φύλακες, διοικητικό προσωπικό, επιστημονικό- ερευνητικό προσωπικό, εκπαιδευτικό προσωπικό).
- Ανάπτυξη των φιλικών προς το περιβάλλον συνδυασμένων μεταφορών.
- Παραγωγή οικολογικών προϊόντων συσκευασίας.
- Διαχείριση (και εξοικονόμηση) υδάτινων πόρων (σε αστικές και αγροτικές περιοχές) (πχ "πράσινο" υδραυλικός, τεχνικός αρδεύσεων, υδρολόγος).
- Επεξεργασία υγρών αποβλήτων (πχ Χημικός Περιβαλλοντολόγος, Τεχνικός ελέγχου ρύπανσης και εγκαταστάσεων αντιρύπανσης).
- Διαχείριση στερεών αποβλήτων με έμφαση στην ανακύκλωση, τη κομποστοποίηση και την επαναχρησιμοποίηση. (πχ Σύμβουλος Αποβλήτων/ Άχρηστων Υλικών, Περιβαλλοντολόγος Μηχανικός)
- Οικοτουρισμός και αγροτουρισμός (π.χ. εκπαιδευμένοι οικο-ξεναγοί για φυσικές περιοχές, εθνικά πάρκα).
- Αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ατυχημάτων και φυσικών καταστροφών.
- Απορρύπανση και αποκατάσταση ρυπασμένων περιοχών (πχ Τοξικολόγος, Μηχανικός-Τεχνικός Ελέγχου Μόλυνσης, Βιο-Μηχανολόγος).
- Έλεγχος ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θορύβου.
- Πράσινη ανάπτυξη και περιβαλλοντική διαχείριση (πχ. Ειδικός Ανάπτυξης Συστημάτων Αειφόρου Ανάπτυξης, Αναλυτής Αειφόρου Ανάπτυξης, Διαχειριστής Πράσινων Επιχειρήσεων, Κλιματολόγος/ Περιβαλλοντολόγος/ Μετεωρολόγος, Αστικός & Περιφερειακός Σχεδιαστής, Εμπορικός/Βιομηχανικός Σχεδιαστής, Δικηγόρος Περιβαλλοντικού Δικαίου)
- Στελέχη περιβαλλοντικών Μη- Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) που ασχολούνται με τη προστασία- ανάδειξη του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.

Ειδικότερα για τα πράσινα επαγγέλματα που σχετίζονται με την διαχείριση του περιβάλλοντος μερικά από τα αντικείμενα ευθύνης είναι⁴⁵:

1. Οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και Στρατηγικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.
2. Μελέτες Προστασίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος (π.χ. διαχείριση ατμόσφαιρας αέριων αποβλήτων, διαχείριση υδάτων, υγρών, αποβλήτων, θορύβων δονήσεων και κραδασμών, ειδών και τύπων οικοτόπων, ευαίσθητων οικοσυστημάτων και τοπίων).
3. Οι Μελέτες Αποκατάστασης Περιβάλλοντος και Ρυπασμένων Αποδεκτών (π.χ. επιφανειακών και υπόγειων υδάτων, εδάφους).
4. Η Έκδοση Πιστοποιητικών Ελέγχου της Ποιότητας και της Ασφάλειας, του ατμοσφαιρικού αέρα στο εξωτερικό και στο εσωτερικό περιβάλλον, των υδάτων και του εδάφους.
5. Η Υλοποίηση Πραγματογνωμοσυιών, που προορίζονται για διοικητική ή δικαστηριακή χρήση, με αντικείμενο τη ρύπανση – μόλυνση και εν γένει την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
6. Η Υποβολή προτάσεων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τα επιδοτούμενα προγράμματα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, που εμπίπτουν στον ευρύτερο τομέα της διαχείρισης του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων και εκπόνηση εγκεκριμένων έργων.
7. Ο Σχεδιασμός και υλοποίηση Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης και η υποστήριξη Προγραμμάτων Συμπληρωματικής Εκπαίδευσης και Σεμιναρίων Κατάρτισης.
8. Η στελέχωση, υποστήριξη και ανάπτυξη των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ).
9. Η Μελέτη Δημοσίων Έργων με αντικείμενο:
  - Έργα Βιολογικών Καθαρισμών
  - Έργα Ανάπλασης Υποβαθμισμένων Περιοχών
  - Έργα βελτίωσης αστικού μικροκλίματος
  - Έργα Χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης (π.χ. αποβιομηχάνιση, συνθήκες κυκλοφορίας στις πόλεις, καταστροφή του τοπίου στην ύπαιθρο από ανοργάνωτη οικοδόμηση, αέρια ρύπανση).
  - Διεθνείς Σχέσεις – Περιβαλλοντική Διπλωματία (συνεργασίες όλων των εθνών – Διαχείριση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος – φύσης – προώθησης της αειφορίας).
10. Οι Μελέτες Ενεργειακής Συμπεριφοράς και Εξοικονόμησης Ενέργειας στον κτιριακό τομέα.

⁴⁵ http://www.solon.org.gr/downloads/Prasino%20Epixeirein_Zisis%20Giannis__solon.org.gr%200-502.pdf

4. Χρηματοδότηση πράσινης απασχόλησης στην Ευρώπη

Για να επιτευχθούν οι στόχοι⁴⁶ της στρατηγικής "Ευρώπη 2020", ένα γενναίο πρόγραμμα δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων είναι απαραίτητο, παράλληλα με μια συνολική εκτίμηση των θετικών οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων που θα προκύψουν από την εφαρμογή των μέτρων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη πρόσφατη ανακοίνωσή της "Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050"⁴⁷ υπολογίζει ότι τα επόμενα 40 έτη, η μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών σημαίνει ότι η ΕΕ θα πρέπει να προετοιμαστεί για μειώσεις των *εγχώριων* εκπομπών της κατά 80% (μέχρι το 2050 σε σύγκριση με το 1990), και η αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων θα προσεγγίζει κατά μέσον όρο τα 270 δισ. ευρώ ετησίως. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει πρόσθετη επένδυση της τάξης του 1,5% του ΑΕΠ της ΕΕ ετησίως, επιπλέον των συνολικών υπαρχόντων επενδύσεων που αντιστοιχούσαν σε 19% του ΑΕΠ το 2009.

Σύμφωνα με την ίδια ανακοίνωση, πέραν των μειώσεων των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η οποία αποτελεί το βασικό πλεονέκτημα της στροφής προς την οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, η μετάβαση αυτή θα αποφέρει μείωση κατά 175 έως 320 δισ. ευρώ ετησίως των μέσων δαπανών της ΕΕ για καύσιμα (το 2050 η συνολική κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στην ΕΕ μπορεί να είναι περίπου κατά 30% χαμηλότερη από τα επίπεδα του 2005). Αντίθετα, εάν δεν ληφθούν μέτρα, οι δαπάνες για εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου μπορεί να διπλασιαστούν έναντι των σημερινών, διαφορά 400 και πλέον δισ. ευρώ ετησίως μέχρι το 2050, ποσό που ισοδυναμεί με 3% του σημερινού ΑΕΠ. Τονίζει δε ότι μόλις σε μία μόλις πενταετία, το εργατικό δυναμικό του κλάδου των ανανεώσιμων πηγών αυξήθηκε κατά 220.000 άτομα, ενώ η χρήση των εσόδων από τον πλειστηριασμό δικαιωμάτων εκπομπών σε συνδυασμό με τη φορολογία του CO₂ για τη μείωση του κόστους εργασίας, παρέχει μια δυνατότητα αύξησης της συνολικής απασχόλησης έως και κατά 1.5 εκ. θέσεις εργασίας έως το 2020.

Τέλος σύμφωνα πάντα με την ίδια ανακοίνωση, η δράση για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου θα συμπληρώσει ουσιαστικά τα υφιστάμενα και προγραμματισμένα μέτρα για την ποιότητα του αέρα, με αποτέλεσμα να περιοριστεί σημαντικά η ατμοσφαιρική ρύπανση. Η ηλεκτροδότηση των μεταφορών και η επέκταση των δημόσιων συγκοινωνιών θα μπορούσαν να βελτιώσουν εντυπωσιακά την ποιότητα του αέρα των ευρωπαϊκών πόλεων. Με τη συνδυασμένη επίδραση της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των μέτρων για την ποιότητα του αέρα, αναμένεται ότι, το 2030, τα επίπεδα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης θα είναι χαμηλότερα κατά περισσότερο από 65% σε σύγκριση με το 2005. Το 2030, το ετήσιο κόστος του ελέγχου των παραδοσιακών ατμοσφαιρικών ρύπων θα μπορούσε να είναι μικρότερο κατά περισσότερο από 10 δισ. ευρώ, ενώ το 2050 θα μπορούσαν να εξοικονομούνται σχεδόν 50 δισ. ευρώ ετησίως. Οι εξελίξεις αυτές θα περιορίσουν επίσης τη θνησιμότητα, με οφέλη που εκτιμώνται σε έως 17 δισ. ευρώ ετησίως το 2030 και έως 38 δισ. ευρώ το 2050.

Η έκθεση Stern για τα οικονομικά των κλιματικών αλλαγών⁴⁸ υπολογίζει ότι το 2050 το κόστος των κλιματικών αλλαγών θα αντιστοιχεί με το 20-25% του παγκόσμιου ΑΕΠ το οποίο μπορεί αναχαιτιστεί με ετήσιες επενδύσεις της τάξης του 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Σύμφωνα με τη πρόσφατη Έκθεση "Climate Vulnerability Monitor: A Guide to the Cold Calculus of A Hot Planet"⁴⁹ που γράφτηκε από 50 επιστήμονες και οικονομολόγους κατόπιν παραγγελίας 20 κυβερνήσεων η κλιματική αλλαγή ήδη συνεισφέρει στο θάνατο 400 χιλιάδων ατόμων ετησίως και κοστίζει 1,2 τρις δολάρια ή το 1,6% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Μέχρι το 2030 και ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής μπορεί να χάσουν τη ζωή τους 100 εκατομμύρια άνθρωποι, ενώ το 2030 το κόστος της κλιματικής αλλαγής θα φτάνει το 3,2% του παγκόσμιου ΑΕΠ, με τις φτωχότερες χώρες να πλήττονται εντονότερα, χάνοντας το 11% του ΑΕΠ τους.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη⁵⁰ η αποτελεσματική εφαρμογή της Οδηγίας για τον Οικολογικό Σχεδιασμό στην ΕΕ θα μπορούσε να εξοικονομήσει 17% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρισμού στην ΕΕ καθώς και 10% της συνολικής κατανάλωσης θέρμανσης. Αυτό μεταφράζεται σε εξοικονόμηση 90 δισ. ευρώ το χρόνο μέχρι το 2020, δηλαδή εξοικονόμηση 280 ευρώ το χρόνο για κάθε νοικοκυριό στην ΕΕ, τα οποία αν επενδυθούν σε άλλους κλάδους της "πράσινης" οικονομίας μπορούν να δημιουργήσουν μέχρι και 1 εκατομμύριο νέες θέσεις εργασίας.

⁴⁶ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_el.pdf

⁴⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:FIN:EL:PDF>

⁴⁸ http://www.hm-treasury.gov.uk/d/Executive_Summary.pdf

⁴⁹ <http://daraint.org/wp-content/uploads/2012/09/CVM2-Low.pdf>

⁵⁰ http://www.ecofys.com/files/files/ecofys_2012_economic_benefits_ecodesign.pdf

Οι αρνητικές επιπτώσεις, ή το περιβαλλοντικό κόστος, των 3.000 πιο πλούσιων επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο υπολογίστηκε το 2008 στα 2.2 τρις δολάρια το χρόνο, ενώ το συνολικό ετήσιο περιβαλλοντικό κόστος των ανθρώπινων δραστηριοτήτων ήταν 6.6 τρις δολάρια, το 11% του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2008⁵¹.

Η προστασία της βιοποικιλότητας είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας για την ανάπτυξη της πράσινης οικονομίας και βασική προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Εκτιμάται ότι το 60% των παγκόσμιων οικοσυστημάτων είναι υποβαθμισμένα και ο ρυθμός με τον οποίο εξαφανίζονται τα είδη της βιοποικιλότητας είναι 1.000 μεγαλύτερος σήμερα απ' ό,τι στους προ-βιομηχανικούς καιρούς⁵². Για να μειωθεί ο κίνδυνος της εξαφάνισης των ειδών και για να προστατευτεί αποτελεσματικά η παγκόσμια βιοποικιλότητα χρειάζομαστε 76 δις δολάρια το χρόνο μέχρι το 2020⁵³, το οποίο αντιπροσωπεύει το 1% της αξίας των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων που χάνονται κάθε χρόνο και μόλις το 20% των ετήσιων παγκόσμιων δαπανών για αναψυκτικά⁵⁴. Τον Μάρτιο του 2010, οι ηγέτες της ΕΕ ενέκριναν το μακροπρόθεσμο όραμα για τη βιοποικιλότητα το 2050⁵⁵ και ως πρωταρχικό στόχο την *ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημάτων μέχρι το 2020*, καθώς διαπίστωσαν ότι δεν είχε επιτευχθεί ο στόχος του 2001 για *ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας στην ΕΕ μέχρι το 2010*. Για να συμβάλει στην επίτευξη αυτού του στόχου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το Μάιο του 2011 μια νέα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα το 2020⁵⁶, η οποία τονίζει ότι για την επίτευξη του στόχου είναι απαραίτητη η πλήρης εφαρμογή της ΕΕ για τα πτηνά και τους οικοτόπους, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης διαχείρισης και χρηματοδότησης του δικτύου Natura 2000.

Η μελέτη "*Τα Οικονομικά των Οικοσυστημάτων και της Βιοποικιλότητας*"⁵⁷ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι "η βιοποικιλότητα πρέπει να διατηρηθεί όχι μόνο για κοινωνικούς, ηθικούς ή θρησκευτικούς λόγους, αλλά και για τα οικονομικά οφέλη που παρέχει στις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές - θα πρέπει να γίνουμε μια κοινωνία που αναγνωρίζει, μετρά, διαχειρίζεται και ανταμείβει την οικονομικά υπεύθυνη διαχείριση του φυσικού κεφαλαίου της". Σύμφωνα με τη μελέτη το 16,8% των ευρωπαϊκών θέσεων εργασίας έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με τους φυσικούς πόρους και υπολογίζει ότι το διάστημα 2000-2010 η απώλεια της βιοποικιλότητας και των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων είχε ένα ετήσιο κόστος της τάξης των 50 δις ευρώ⁵⁸. Εκτιμάται ότι η σωρευτική απώλεια της βιοποικιλότητας και των συναφών υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μεταξύ 2000 και 2050, αν δεν ληφθούν μέτρα αναστροφής της κατάστασης, θα ισοδυναμεί με 14 τρις δολάρια ή με το 7% του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) το 2050⁵⁹.

Μια έκθεση που εκπονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις "*κοινωνικές επιπτώσεις της πολιτικής για τη βιοποικιλότητα*"⁶⁰ εκτιμά ότι το 35% των θέσεων εργασίας (927 εκ. δουλειές) στις αναπτυσσόμενες χώρες και το 7% των θέσεων εργασίας (14,6 εκ. δουλειές) στην ΕΕ εξαρτώνται από τις υπηρεσίες των οικοσυστημάτων. Το κείμενο εργασίας της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος "χρηματοδότηση περιοχών Natura 2000"⁶¹ τονίζει ότι σύμφωνα με συντηρητικές εκτιμήσεις η ροή των παροχών από το χερσαίο δίκτυο Natura 2000 είναι της τάξης των € 200 έως € 300 δις / έτος - ή 2-3% του ΑΕΠ της ΕΕ, ενώ το κόστος του είναι μόλις € 5,8 δις / έτος.

Επιπλέον, σύμφωνα με τη μελέτη "*Estimating the Overall Economic Value of the Benefits provided by the Natura 2000 Network*"⁶² οι δαπάνες των επισκεπτών που προκύπτουν από τις εκτιμώμενες επισκέψεις ανά έτος σε περιοχές Natura 2000 εκτιμάται ότι είναι της τάξης των € 50- 85 δις ανά έτος και υποστηρίζουν άμεσα και έμμεσα μεταξύ 4,5 και 8 εκατομμύρια θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη τα οφέλη από τις θαλάσσιες Natura 2000 εκτιμώνται στα € 1.4-1.5 εκ. / έτος, ποσό που μπορεί να ανέβει στα € 6-6.5 εκ. εφόσον το 20% των περιοχών αυτών προστατευθεί αποτελεσματικά. Οι περιοχές Natura 2000 εκτιμάται ότι φιλοξενούν 1.2-2.2 εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο και τα ψυχαγωγικά οφέλη των περιοχών Natura 2000 εκτιμώνται στα 5-9 δις ευρώ⁶³. Τέλος, μια πρόσφατη

⁵¹ http://www.unpri.org/files/6728_ES_report_environmental_externalities.pdf

⁵² [http://www.worldwatch.org/system/files/SOW12%20Summary%20\(Chapter%2015\).pdf](http://www.worldwatch.org/system/files/SOW12%20Summary%20(Chapter%2015).pdf)

⁵³ <http://www.sciencemag.org/content/early/2012/10/10/science.1229803.abstract>

⁵⁴ <http://www.bbc.co.uk/news/science-environment-19912266>

⁵⁵ http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/policy/pdf/el_act.pdf

⁵⁶ http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/2020/comm_2011_244/1_EL_ACT_part1_v2.pdf

⁵⁷ www.teebweb.org/Portals/25/TEEB%20Synthesis/TEEB_SynthReport_09_2010_online.pdf

⁵⁸ http://www.unep.org/pdf/TEEB_D1_Summary.pdf

⁵⁹ http://ec.europa.eu/environment/enveco/biodiversity/pdf/copi_final.zip

⁶⁰ <http://ec.europa.eu/environment/enveco/biodiversity/pdf/Social%20Dimension%20of%20Biodiversity.pdf>

⁶¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/financing_natura2000.pdf

⁶² http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Economic_Benefits_of_Natura_2000.pdf

⁶³ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Estimating_economic_value.pdf

μελέτη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁶⁴ εκτιμά ότι το κόστος της μη εφαρμογής της υπάρχουσας νομοθεσίας για το περιβάλλον και των μελλοντικών στόχων της βιοποικιλότητας είναι € 50 δις / έτος.

Παρά τη προστιθέμενη αξία σε ότι αφορά τις υπηρεσίες των οικοσυστημάτων και τις προοπτικές απασχόλησης, αλλά και το χαμηλό κόστος του δικτύου Natura 2000, δεν υπάρχει συγκεκριμένο χρηματοδοτικό εργαλείο στην ΕΕ για τη χρηματοδότηση της προστασίας της βιοποικιλότητας, πέρα από το ανεπαρκές 0.1% του προϋπολογισμού της ΕΕ που διατίθενται μέσα από το πρόγραμμα LIFE+. Μια αξιολόγηση των χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ για τις περιοχές NATURA⁶⁵ τονίζει ότι με την υπάρχουσα χρηματοδότηση καλύπτεται μόνο το 10-20% των χρηματοδοτικών αναγκών του δικτύου, που αγγίζουν συνολικά τα € 5,8 δις / έτος. Σύμφωνα με την περιβαλλοντική οργάνωση WWF⁶⁶ είναι απαραίτητη μια οριζόντια αναδιάρθρωση του προϋπολογισμού της ΕΕ με ενσωμάτωση και επιμερισμό της προστασίας της βιοποικιλότητας σε διαφορετικά χρηματοδοτικά εργαλεία, καθώς το 2-3% του προϋπολογισμού της ΕΕ είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστούν τα οφέλη του δικτύου Natura 2000.

Σύμφωνα με την έκθεση του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για τη "πράσινη οικονομία"⁶⁷, οι κυβερνήσεις πρέπει να διαδραματίσουν ένα πιο ουσιαστικό ρόλο στην αναθεώρηση των πολιτικών και της νομοθεσίας τους για να εστιάσουν τις δημόσιες επενδύσεις σε έργα προς όφελος της μετάβασης προς τη πράσινη οικονομία, αποδεδειγμένα σταδιακά τις μη βιώσιμες, περιβαλλοντικά επιβλαβείς, επιδοτήσεις. Αυτή η μετάβαση στη πράσινη οικονομία μπορεί να δώσει ώθηση στη καινοτομία, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ θα μειώσει τους αυξανόμενους κινδύνους που ενέχει η ξεπερασμένη οικονομία του άνθρακα και της εξάντλησης των φυσικών πόρων.

Ο **τρέχον προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013**⁶⁸ ανέρχεται στα **€ 976 δις** (περίπου € 270 ετησίως κατά κεφαλήν από κάθε ευρωπαίο πολίτη) και επικεντρώνεται ως επί το πλείστον στη βραχυπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Το πρόβλημα με τον τρέχοντα προϋπολογισμό της ΕΕ είναι ότι εξακολουθεί να υποστηρίζει μια αναχρονιστική, αναποτελεσματική και εντατική σε ότι αφορά την ενέργεια και τους φυσικούς πόρους οικονομία. Αντί για τη προώθηση των καινοτόμων μελλοντικών τομέων (πχ ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βιώσιμες κατασκευές και μεταφορές, οικολογική καινοτομία), τα χρήματα σπαταλιούνται σε δραστηριότητες που εξαντλούν πεπερασμένους φυσικούς πόρους, που αυξάνουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και καταστρέφουν τη φύση. Λιγότερο από το 10% του τρέχοντος προϋπολογισμού της ΕΕ (2007-2013) υποστηρίζει άμεσα "πράσινες" πολιτικές, όπως η αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας, ενώ στη πράξη έχει αποδειχθεί ότι αρκετές φορές ξοδεύεται με πολιτικά κριτήρια και όχι για τη στήριξη των πιο αποδοτικών έργων⁶⁹.

Η μερίδα του λέοντος δαπανάται για την **Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ)** που αντιπροσωπεύει σχεδόν το 41% των κοινοτικών δαπανών και παραδόξως εντάσσεται στη κατηγορία δαπανών του προϋπολογισμού της ΕΕ με τίτλο "διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων", στην οποία συμπεριλαμβάνονται επίσης η κοινή αλιευτική πολιτική, η ανάπτυξη της υπαίθρου και τα περιβαλλοντικά μέτρα. Η ΚΑΠ μέχρι στιγμής έχει χρηματοδοτήσει μέσω απευθείας ενισχύσεων την εντατική γεωργία και τη ρύπανση που συνεπάγεται, καθώς και τη καταστροφή ευαίσθητων φυσικών περιοχών και τη δημιουργία αερίων του θερμοκηπίου.

Ο δεύτερος μεγαλύτερος αποδέκτης χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ είναι η **Πολιτική Συνοχής και τα Διαρθρωτικά Ταμεία** (περισσότερο από 35% του συνολικού προϋπολογισμού), που χρηματοδοτούν μέχρι στιγμής αμφιλεγόμενες υποδομές μεταφορών και ενέργειας με υψηλό αποτύπωμα άνθρακα (αυτοκινητόδρομοι, αεροδρόμια και σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα), αντί της μείωσης του εθισμού μας σε αυτό το μη βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης^{70 71 72}.

Η κατανομή των δαπανών του προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2007-2013

(Γεωργία 41,10%, Συνοχή και διαρθρωτικά ταμεία 35,40%, Έρευνα και εκπαίδευση 9,10%, Εξωτερική βοήθεια 5,70%, Διαχείριση 5,70%, Δικαιώματα, ασφάλεια 1,20%, Μεταφορές 0,80%, Αλιεία και θάλασσα 0,70%, Περιβάλλον (LIFE+) 0,20%)

⁶⁴ http://ec.europa.eu/environment/enveco/economics_policy/pdf/report_sept2011.pdf

⁶⁵ http://www.ieep.eu/assets/791/Assessment_of_Natura_2000_Co-financing.pdf

⁶⁶ http://awsassets.panda.org/downloads/our_natural_capital_march_2012.pdf

⁶⁷ http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/ger_final_dec_2011/Green%20EconomyReport_Final_Dec2011.pdf

⁶⁸ http://ec.europa.eu/budget/figures/fin_fw0713/fw0713_en.cfm

⁶⁹ http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_whogetsit.pdf

⁷⁰ http://www.rspb.org.uk/Images/reformcohesionpolicy_tcm9-257271.pdf

⁷¹ http://awsassets.panda.org/downloads/lr_volume1.pdf

⁷² http://awsassets.panda.org/downloads/lr_volume2.pdf

Πηγή: WWF (2012), *Who gets it? Successes and failures of the EU budget*⁷³

Πιο συγκεκριμένα από τα **348 δις ευρώ της πολιτικής συνοχής** (που περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)) μόνο το 30% ωφελούν άμεσα ή έμμεσα το περιβάλλον, ενώ το 54% των δαπανών για έργα μεταφορών από το ταμείο Συνοχής αφορούν δρόμους και αεροδρόμια, καθώς μόνο το 29% καταλήγει στο σιδηρόδρομο και 1% σε έξυπνες υποδομές⁷⁴. Από τα περίπου 400 δις ευρώ που αντιστοιχούν στην ΚΑΠ (105 ευρώ κατά κεφαλήν για κάθε Ευρωπαίο πολίτη) το 75% αφορά απευθείας ενισχύσεις σε αγρότες (80 ευρώ κατά κεφαλήν για κάθε Ευρωπαίο πολίτη), οι οποίες έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη ρύπανση από χημικά και αυξημένες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (στη γεωργία αντιστοιχεί το 10% των συνολικών εκπομπών της ΕΕ). Υπολογίζεται ότι το ετήσιο κόστος απορρύπανσης των υδάτων από τα χημικά (νιτρικά) που χρησιμοποιούνται στη γεωργία ανέρχεται στο ποσό των 320 δις ευρώ ετησίως⁷⁵.

Το επόμενο **Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ)** της ΕΕ **2014-2020**, που θα αποτελέσει το χρηματοδοτικό πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020, θα οριστικοποιηθεί εντός του 2012. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), εφεξής το Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (ΚΣΠ)⁷⁶, συνιστούν την κύρια πηγή επενδύσεων σε επίπεδο ΕΕ για να βοηθήσουν τα κράτη μέλη να αποκαταστήσουν και να τονώσουν την οικονομία τους και να εξασφαλίσουν μια ευεργετική για την απασχόληση ανάκαμψη, παράλληλα με βιώσιμη ανάπτυξη και σύμφωνα με τους στόχους της στρατηγικής "Ευρώπη 2020".

Η πρόταση της Επιτροπής⁷⁷ για ένα πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο προβλέπει ποσό **376 δις. ευρώ για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή** για την περίοδο 2014-2020, από τα **συνολικά 1,025 τρις ευρώ** του προτεινόμενου ΠΔΠ 2014-2020.

Προτεινόμενος προϋπολογισμός 2014-2020	Δις. ευρώ
Περιφέρειες μετάβασης	162,6
Περισσότερο αναπτυγμένες περιφέρειες	38,9
Εδαφική συνεργασία	53,1
Ταμείο Συνοχής	11,7
Έκτακτη χορήγηση για τις εξόχως απόκεντρες και αραιοκατοικημένες περιοχές	68,7
Λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες	0,926
Διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη» για τις μεταφορές, την ενέργεια και Τεχνολογία της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	40 δις. ευρώ (με πρόσθετο ποσό 10 δις. ευρώ για ειδική χρήση στο εσωτερικό του Ταμείου Συνοχής)
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ανά κατηγορία περιφερειών) θα αντιπροσωπεύει τουλάχιστον το 25% του φακέλου συνοχής, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η διευκόλυνση «Συνδέοντας την Ευρώπη», ήτοι 84 δις. ευρώ
<i>Εκτός του ΠΔΠ:</i>	<i>-·3 δις. ευρώ για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση</i> <i>-·7 δις. ευρώ για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλληλεγγύης</i>

*Όλα τα στοιχεία είναι εκφρασμένα σε σταθερές τιμές 2011.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2011) 615⁷⁸ και COM(2011) 500

⁷³ http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_whogetsit.pdf

⁷⁴ http://www.wwf.eu/what_we_do/eu_budget/cohesion_policy/

⁷⁵ http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_briefing_on_cap.pdf

⁷⁶ http://www.espa.gr/elibrary/Koino_Strathgiko_Plaisio.pdf

⁷⁷ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2011:0500\(01\):FIN:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2011:0500(01):FIN:EL:PDF)

⁷⁸ http://www.espa.gr/elibrary/3_Protash_Kan_Tameiwn_2014_2020_el.pdf

Μια πλήρως λειτουργική ενιαία αγορά εξαρτάται από σύγχρονες υποδομές υψηλής απόδοσης που συνδέουν την Ευρώπη, ιδίως στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Εκτιμάται ότι την περίοδο 2014-2020 θα χρειαστούν περίπου 200 δισεκ. ευρώ για να ολοκληρωθούν τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα της ενέργειας, 540 δις. ευρώ πρέπει να επενδυθούν στο διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών, ενώ πάνω από 250 δις. ευρώ σε ΤΠΕ.

Η Επιτροπή προτείνει τη χορήγηση 40 δις. ευρώ την περίοδο 2014-2020 για τη διευκόλυνση "**Συνδέοντας την Ευρώπη**", η οποία θα συμπληρωθεί με συμπληρωματικό ποσό ύψους 10 δις. ευρώ προοριζόμενο αποκλειστικά για συναφείς επενδύσεις στον τομέα των μεταφορών στο πλαίσιο του Ταμείου Συνοχής. Το ποσό αυτό περιλαμβάνει 9,1 δις. EUR για τον τομέα της ενέργειας, 31,6 δις. ευρώ για τον τομέα των μεταφορών (περιλαμβανομένου ποσού ύψους 10 δις. ευρώ εντός του Ταμείου Συνοχής), καθώς και 9,1 δις. ευρώ για ΤΠΕ.

Μέσω των αλλαγών που προτείνει στη χρηματοδότηση της **Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ)**, η Επιτροπή την ενσωματώνει περισσότερο στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Στο μέλλον, ο προϋπολογισμός για τη γεωργία θα υποστηρίζει περισσότερο τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και τη δράση για την κλιματική αλλαγή, καθώς και την ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι κυριότερες αλλαγές που προτείνει η Επιτροπή⁷⁹ είναι οι ακόλουθες:

Περιβαλλοντικός προσανατολισμός των άμεσων ενισχύσεων: προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η ΚΑΠ βοηθά την ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της στους τομείς του περιβάλλοντος και της κλιματικής δράσης, πέραν των απαιτήσεων πολλαπλής συμμόρφωσης της ισχύουσας νομοθεσίας, η χορήγηση του 30% της άμεσης στήριξης θα εξαρτάται από τον «περιβαλλοντικό προσανατολισμό». Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι αγρότες πρέπει να ακολουθούν πρακτικές που υποστηρίζουν το περιβάλλον, οι οποίες θα καθορίζονται στη νομοθεσία και θα είναι δυνατό να επαληθευτούν.

Σύγκλιση πληρωμών: προκειμένου να εξασφαλιστεί η δικαιότερη κατανομή της άμεσης στήριξης, και να λαμβάνονται παράλληλα υπόψη οι διαφορές που εξακολουθούν να υπάρχουν στα επίπεδα των ημερομισθίων και το κόστος των εισροών, τα επίπεδα άμεσης στήριξης ανά εκτάριο θα προσαρμοστούν σταδιακά.

Καθορισμός του ανώτατου επιπέδου άμεσων πληρωμών μέσω του περιορισμού του βασικού επιπέδου άμεσης εισοδηματικής στήριξης που ενδέχεται να λάβουν οι μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις οικονομίες κλίμακας μεγαλύτερων δομών και την άμεση απασχόληση που παράγουν οι δομές αυτές. Η Επιτροπή προτείνει να ανακυκλώνονται οι εξοικονομήσεις εντός των πιστώσεων του προϋπολογισμού για την αγροτική ανάπτυξη και να διατηρούνται στα εθνικά κονδύλια των κρατών μελών από τα οποία προέρχονται.

Η Επιτροπή προτείνει τη χορήγηση ποσού ύψους 281,8 δις. ευρώ για τον Πυλώνα 1 της **Κοινής Γεωργικής Πολιτικής** και 89,9 δις. ευρώ για την αγροτική ανάπτυξη (Πυλώνας 2) για την περίοδο 2014-2020.

Η χρηματοδότηση αυτή θα συμπληρωθεί με περαιτέρω ποσό ύψους 15,2 δις. ευρώ:

- 4,5 δις. ευρώ για έρευνα και καινοτομία στον τομέα της ασφάλειας των τροφίμων, τη βιοοικονομία και τη βιώσιμη γεωργία (στο κοινό στρατηγικό πλαίσιο για την έρευνα και την καινοτομία)
- 2,2 δις. ευρώ για την ασφάλεια των τροφίμων στον τομέα 3
- 2,5 δις. ευρώ για επισιτιστική βοήθεια στα πλέον άπορα άτομα στον τομέα 1
- 3,5 δις. ευρώ σε ένα νέο αποθεματικό για τις κρίσεις στον γεωργικό τομέα
- Έως 2,5 δις. ευρώ για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)^{80 81} είναι ένα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε., το οποίο ιδρύθηκε με σκοπό τη μείωση των διαφορών ευημερίας και επιπέδου ζωής στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της Ε.Ε., προωθώντας έτσι την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Το ΕΚΤ είναι αφοσιωμένο

⁷⁹ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2011:0500\(01\):FIN:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2011:0500(01):FIN:EL:PDF)

⁸⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0012:0018:EL:PDF>

⁸¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:126:0001:0002:EL:PDF>

στην προώθηση της απασχόλησης στην Ε.Ε. Βοηθά τα κράτη μέλη να εξοπλίσουν καλύτερα το εργατικό δυναμικό και τις εταιρίες της Ευρώπης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν νέες, παγκόσμιες προκλήσεις.

Εν συντομία:

- Η χρηματοδότηση κατανέμεται στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, ιδιαίτερα εκείνες όπου η οικονομική ανάπτυξη υστερεί.
- Είναι ένα βασικό στοιχείο της στρατηγικής της Ε.Ε. για 2020, η οποία έχει στόχο τη βελτίωση της ζωής των πολιτών της Ε.Ε., παρέχοντάς τους καλύτερες δεξιότητες και καλύτερες εργασιακές προοπτικές.
- Κατά την περίοδο 2007-2013, περίπου 75 δις € θα κατανεμηθούν στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της Ε.Ε. προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του.

Η Επιτροπή προτείνει τη χορήγηση ποσών ύψους 15,2 δις. ευρώ στον τομέα της **εκπαίδευσης** και **κατάρτισης** και 1,6 δις. ευρώ στον τομέα του **πολιτισμού** για την περίοδο 2014-2020.

Η χρηματοδότηση αυτή θα συμπληρωθεί με σημαντική στήριξη για την εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση στα διαρθρωτικά ταμεία (ελάχιστο συνολικό μερίδιο για το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο** ίσο με το 25% του προϋπολογισμού που διατίθεται για την πολιτική συνοχής, δηλαδή **84 δις. ευρώ**).

Δεδομένου ότι τα Ταμεία ΚΣΠ συνιστούν τη μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης της ΕΕ για το περιβάλλον, τα Ταμεία χρειάζεται να συνεισφέρουν ουσιαστικά στην περιβαλλοντική αναβάθμιση, και τουλάχιστον 20% του προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 θα πρέπει να χορηγείται σε στόχους σχετικούς με την κλιματική αλλαγή. Οι επενδύσεις που γίνονται με τη στήριξη των Ταμείων ΚΣΠ θα πρέπει να είναι ανθεκτικές στον αντίκτυπο των κλιματικών αλλαγών και των φυσικών καταστροφών (αυξημένος κίνδυνος πλημμυρών, κύματα καύσωνα, ακραία καιρικά φαινόμενα, κλπ.).

Η μεταρρύθμιση του προϋπολογισμού της ΕΕ και το προτεινόμενο ΠΔΠ 2014-2020 παρέχει μια σημαντική ευκαιρία για τη σταδιακή κατάρτιση των επιδοτήσεων που δεν συμμορφώνονται με το κεκτημένο της Ευρωπαϊκής πολιτικής για το περιβάλλον και δεν συνάδουν με τους περιβαλλοντικούς στόχους της στρατηγικής "Ευρώπη 2020". Σε μια εποχή πολιτικών λιτότητας αυτό θα απελευθερώσει πολύτιμα δημόσια κονδύλια για να διατεθούν σε δραστηριότητες προς όφελος του περιβάλλοντος και της απασχόλησης.

Οι μεγαλύτερες περιβαλλοντικές οργανώσεις της Ευρώπης^{82 83} έχουν δημοσιοποιήσει τις προτάσεις τους για το "πρασίνισμα" του επερχόμενου ΠΔΠ, την ορθή χρήση των δημόσιων πόρων προς όφελος του δημόσιου συμφέροντος, την επιβράβευση περιβαλλοντικά ορθών πρακτικών και τη δημιουργία πράσινων θέσεων απασχόλησης. Οι σημαντικότερες από αυτές τις προτάσεις αφορούν:

1. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική θα πρέπει να ανταμείβει τους αγρότες και τους διαχειριστές γης για την παροχή δημόσιων αγαθών, όπως είναι μια ελκυστική ύπαιθρο πλούσια σε άγρια ζωή, αλλά και την εφαρμογή περιβαλλοντικών πρακτικών (πχ βιολογική γεωργία).
2. Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμείο Συνοχής θα πρέπει να προωθούν τη βιώσιμη οικολογική ανάπτυξη και τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης και αποτελεσματικής χρήσης των πόρων.
3. Η χρηματοδότηση των μεταφορών θα πρέπει να στοχεύει κυρίως σε σχέδια και έργα που μειώνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και διατηρούν πράσινες υποδομές.
4. Το πρόγραμμα LIFE (το μοναδικό χρηματοδοτικό εργαλείο της ΕΕ που διατίθεται αποκλειστικά για το περιβάλλον) πρέπει να φθάσει τουλάχιστον το 1% του προϋπολογισμού της ΕΕ (αυτή τη στιγμή αντιπροσωπεύει το 0.25%).
5. Η Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση της έρευνας θα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τις προτεραιότητές της για να ανταποκριθεί μέσω της καινοτομίας στις βασικές προκλήσεις των καιρών (πχ έρευνα και ανάπτυξη για τις ΑΠΕ).
6. Η χρηματοδότηση για το θαλάσσιο περιβάλλον και την αλιεία θα πρέπει να εξασφαλίζει την προστασία τόσο του Ευρωπαϊκού όσο και του παγκόσμιου θαλάσσιου περιβάλλοντος, υποστηρίζοντας μια βιώσιμη προσέγγιση για την αλιεία.

⁸² http://awsassets.panda.org/downloads/ngos_changing_perspectives_nov10.pdf

⁸³ http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_position_paper__eu_budget__sep_2010.pdf

Επιπρόσθετα, η οργάνωση WWF προτείνει⁸⁴ την αύξηση του ποσοστού στο 50% στο επερχόμενο ΠΔΠ για έργα που άμεσα και έμμεσα ωφελούν μια "πράσινη" οικονομία με χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα και τη βιοποικιλότητα. Τουλάχιστον το 35% του μελλοντικού προϋπολογισμού της ΕΕ (2014-2020) θα πρέπει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών και τουλάχιστον 15% θα πρέπει να συμβάλλει στη προστασία της βιοποικιλότητας, με πολλαπλά θετικά οφέλη για την απασχόληση, την οικονομία και τη φύση.

Σύμφωνα πάντα με την περιβαλλοντική οργάνωση οι δαπάνες της ΕΕ πρέπει να συμβαδίζουν και να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων για το 2020 (κλίμα, εξοικονόμηση ενέργειας, ανανεώσιμες πηγές, βιοποικιλότητα, ύδατα) και αυτό πρέπει να εξασφαλιστεί με περιβαλλοντικές ρήτρες σε κάθε Ευρωπαϊκό Ταμείο. Οι επιβαρυντικές για το περιβάλλον επιδοτήσεις (πχ συγκεκριμένες ενισχύσεις για υποδομές μεταφορών που συμβάλουν στην αύξηση του ισοζυγίου άνθρακα, επιδοτήσεις στην εντατική γεωργία που καταστρέφουν τη βιοποικιλότητα, κ.α.) πρέπει να σταματήσουν άμεσα, και να γίνει ανακατανομή των πόρων και επενδύσεις σε τομείς που μπορούν να στηρίξουν τη δημιουργία "πράσινων" θέσεων εργασίας (πχ ΑΠΕ, ενεργειακή αποδοτικότητα κτηρίων, βιολογική γεωργία, οικο-καινοτομία, διαχείριση οικοσυστημάτων).

Πιο συγκεκριμένα, στη ΚΑΠ πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι απευθείας επιδοτήσεις (πυλώνας 1) πρέπει κατά 50% να διοχετευθούν σε "πράσινες" πιο βιώσιμες πρακτικές, ενώ οι επενδύσεις στην αγροτική ανάπτυξη (πυλώνας 2) πρέπει να αυξηθούν και να αντιπροσωπεύουν το 50% της ΚΑΠ, με τα αγρο-περιβαλλοντικά μέτρα να αντιπροσωπεύουν το 50% του πυλώνα 2. Η Πολιτική Συνοχής θα πρέπει να θέσει ως προτεραιότητα για χρηματοδότηση τη προσαρμογή και αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, τη διαχείριση των οικοσυστημάτων, την αποτελεσματικότητα των πόρων και την οικο-καινοτομία. Η ΕΕ μπορεί και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη να διασφαλίσει ότι τα χρήματα των Ευρωπαίων φορολογούμενων επενδύονται σε μια "πράσινη" οικονομία για το μέλλον, με γνώμονα την ευημερία των πολιτών και το σεβασμό στα οικολογικά όρια του πλανήτη.

Πρόσφατη μελέτη για λογαριασμό της περιβαλλοντικής οργάνωσης WWF^{85 86} υπολογίζει πόσες πράσινες θέσεις εργασίας (πλήρους και μερικής απασχόλησης) δημιουργούνται από την επένδυση 1 δις ευρώ σε 8 "πράσινους" τομείς (δίκτυο Natura 2000, αγρο-περιβαλλοντικά- ανάπτυξη της υπαίθρου, αποκατάσταση οικοσυστημάτων, βιολογική γεωργία, ενεργειακή αποδοτικότητα σε κτήρια, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βιώσιμες μεταφορές και ανακύκλωση απορριμμάτων) και τις συγκρίνει με πόσες θέσεις εργασίας δημιουργούνται από υπάρχουσες επιδοτήσεις 1 δις ευρώ στους δύο μεγαλύτερους αποδέκτες χρηματοδότησης, τη ΚΑΠ και τη Πολιτική Συνοχής.

Ετήσιες επιπτώσεις στην απασχόληση ανά 1 δις ευρώ επένδυση σε "πράσινους τομείς"

Πράσινοι Τομείς	Θέσεις εργασίας / 1 δις ευρώ επένδυση
1. δίκτυο Natura 2000	29.900
2. αγρο-περιβαλλοντικά- ανάπτυξη της υπαίθρου	6.600
3. αποκατάσταση οικοσυστημάτων	8.700
4. βιολογική γεωργία	7.800
5. ενεργειακή αποδοτικότητα σε κτήρια	25.900
6. ανανεώσιμες πηγές ενέργειας	52.700
7. βιώσιμες μεταφορές	21.500
8. ανακύκλωση απορριμμάτων	9.200

Πηγή: GHK Consulting (2011), *Evaluating the Potential for Green Jobs in the next Multi-annual Financial Framework*

Η έκθεση εκτιμάει ότι στους τομείς που έχουν σχέση με τη γη (1-4 από τον παραπάνω πίνακα) με 1 δις ευρώ δημιουργούνται κατά μέσο όρο 8.300 θέσεις εργασίας, ενώ στους τομείς που έχουν σχέση με υποδομές- τεχνολογία (5-8 από τον παραπάνω πίνακα) δημιουργούνται κατά μέσο όρο 23.700 θέσεις

⁸⁴ http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_whogetsit.pdf

⁸⁵ http://awsassets.panda.org/downloads/green_jobs_full_report.pdf

⁸⁶ http://awsassets.panda.org/downloads/investing_for_the_future.pdf

εργασίας. Σύμφωνα με υπολογισμούς της έκθεσης η ΚΑΠ για κάθε 1 δις ευρώ δημιουργεί 3-6.000 θέσεις εργασίας, ενώ η πολιτική Συνοχής 8.400 θέσεις εργασίας για κάθε 1 δις ευρώ. Συγκρίνοντας τη ΚΑΠ (6.000 θέσεις εργασίας) με τους "πράσινους" τομείς της μελέτης που έχουν σχέση με αγροτικά και οικοσυστήματα (8.300 θέσεις εργασίας), αλλά και τη Πολιτική Συνοχής (8.400 θέσεις εργασίας) με τους "πράσινους" τομείς που έχουν σχέση με υποδομές τεχνολογία (32.700 θέσεις εργασίας) μπορούμε να βγάλουμε το εύλογο συμπέρασμα ότι οι επενδύσεις σε "πράσινες" δραστηριότητες έχουν μεγαλύτερες θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση απ' ό,τι τα διαρθρωτικά ταμεία, η πολιτική συνοχής και η ΚΑΠ.

Τέλος, σε ανοιχτή επιστολή⁸⁷ προς τους αρχηγούς των κρατών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωκοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το WWF καλεί επείγοντως τους Ευρωπαίους ηγέτες να λάβουν τις σωστές αποφάσεις για βιώσιμες οικονομικές μεταρρυθμίσεις και πακέτα τόνωσης της οικονομίας και για αντιμετώπιση της κρίσης ως ευκαιρίας για στροφή προς ένα δρόμο αειφορίας. Η ανοιχτή επιστολή του WWF εντοπίζει τις ακόλουθες προτεραιότητες πολιτικής και καλεί τα κράτη της Ευρώπης, την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωβουλή να δεσμευθούν για:

1. Αρχές της πράσινης οικονομίας, όπως η εσωτερική του περιβαλλοντικού κόστους και η ανάπτυξη δεικτών περιβαλλοντικής και κοινωνικής ευημερίας, ως βάση για τη διαμόρφωση πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων.
2. Πολιτικές για την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, οι οποίες υποστηρίζουν και δεν καταστρέφουν τη βιοποικιλότητα.
3. Ένταξη δεικτών αειφορίας στα πακέτα οικονομικής στήριξης που διαμορφώνονται για οικονομικά προβληματικές χώρες, όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.
4. Τέλος στις περιβαλλοντικά καταστροφικές επιδοτήσεις και αναπροσανατολισμό αυτών των πόρων προς την αειφορία και προς επενδύσεις με υψηλό δείκτη βιωσιμότητας.
5. Περικοπή στις επενδύσεις σε υποδομές υψηλής έντασης άνθρακα.
6. Επαναβεβαίωση της σημασίας ενός ισχυρού συστήματος περιβαλλοντικής αδειοδότησης, το οποίο είναι απαραίτητο για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των αναπτυξιακών προγραμμάτων και επενδύσεων.
7. Ισχυροποίηση του το Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών, αυξάνοντας το ποσοστό μείωσης εκπομπών από 20% σε 30% για το 2020 (σε σύγκριση με το έτος βάσης 1990), και υιοθέτηση μιας οδηγίας για την ενεργειακή αποδοτικότητα που θα εξασφαλίζει την επίτευξη του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας κατά 20% στην τελική κατανάλωση.
8. Αναπροσανατολισμό του Προϋπολογισμού της ΕΕ μακριά από μη βιώσιμες πολιτικές και επενδύσεις σε υποδομές υψηλής έντασης άνθρακα, προς την κατεύθυνση 'πράσινων' πολιτικών, όπως τα μέτρα αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης, οι μεταφορές χωρίς εκπομπές άνθρακα και το χρηματοδοτικό εργαλείο LIFE+.

---

⁸⁷ <http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF-Letter-Env+Crisis-April2012.pdf>

5. Πράσινο New Deal

Μετά την έναρξη της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης το 2008, ένας σημαντικός αριθμός χωρών και κυβερνήσεων έχουν αναλάβει μια σειρά επενδύσεων και μέτρων ανάκαμψης πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ, μερικές φορές με "πράσινο" προσανατολισμό", για την τόνωση της οικονομίας και της απασχόλησης. Μετά από πρωτοβουλία αρχικά του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών^{88 89} και του New Economics Foundation^{90 91}, και στη συνέχεια του Ευρωπαϊκού Πράσινου Κόμματος⁹² αναπτύχθηκε η ιδέα του "**Πράσινου New Deal**".

Το Πράσινο New Deal αφορά **στοχευμένες κρατικές επενδύσεις** σε δραστηριότητες που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες για τη μέτρηση, τη πρόληψη, το περιορισμό, ελαχιστοποίηση ή αποκατάσταση περιβαλλοντικών ζημιών σε ύδατα, αέρα και έδαφος, καθώς και τα προβλήματα που σχετίζονται με τα απόβλητα, το θόρυβο και τα οικοσυστήματα. Αυτό περιλαμβάνει καινοτομίες σε καθαρότερες τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες που μειώνουν τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, και ελαχιστοποιούν τη ρύπανση και τη χρήση των φυσικών πόρων⁹³.

Οι κρατικές επενδύσεις στην οικολογική μεταστροφή της βιομηχανίας δεν αρκούν για ένα Πράσινο New Deal, επειδή ακόμα και η οικονομική ανάπτυξη των οικολογικών βιομηχανιών μπορεί να είναι επιβλαβής αν απλώς συμβάλλει στην μεγέθυνση ενός ήδη μη βιώσιμου μοντέλου υψηλής κατανάλωσης φυσικών πόρων. Έτσι ένα Πράσινο New Deal θα πρέπει να είναι κάτι περισσότερο από μια τεχνολογική πλατφόρμα για οικολογικές βιομηχανίες και θα πρέπει να καθοδηγείται από ένα συνολικότερο όραμα για το πως θα πρέπει να γίνουν πιο βιώσιμα μακροπρόθεσμα τα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης στην Ευρώπη.

Ως εκ τούτου, ένα Πράσινο New Deal απαιτεί **διαρθρωτικές αλλαγές** σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής ούτως ώστε να καταργηθούν οι μη βιώσιμες δομές, να δημιουργηθούν νέες βιώσιμες δομές και να δοθεί έμφαση στο μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο προσανατολισμό.

Οι **στόχοι**⁹⁴ του Πράσινου New Deal συνοψίζονται ως εξής:

1. Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με την επίτευξη φιλόδοξων στόχων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ.
2. Τόνωση της "πράσινης ανάπτυξης", χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η οικονομική ανάπτυξη.
3. Δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης με τη μορφή των «πράσινων θέσεων εργασίας».
4. Μια προοδευτική αναθεώρηση των πολιτικών, ώστε το βάρος να πέφτει πλέον σε εκείνους που μπορούν να το αντέξουν οικονομικά.
5. Αποφυγή της επιδείνωσης και όπου είναι εφικτό βελτίωση της εύθραυστης δημοσιονομικής κατάστασης των κρατών μελών της ΕΕ.

Σύμφωνα με την έκθεση "Ευημερία χωρίς ανάπτυξη" του Τιμ Τζάκσον⁹⁵ η οικονομική ανάκαμψη απαιτεί στοχευμένες επενδύσεις με τη μορφή ενός **Κεϋνσιανού Πράσινου New Deal**. Η προσεκτική στόχευση αυτών των επενδύσεων στην ενεργειακή ασφάλεια, σε υποδομές με χαμηλές εκπομπές άνθρακα και στην προστασία του περιβάλλοντος προσφέρει πολλαπλά οφέλη, που περιλαμβάνουν:

1. Αποδέσμευση πολύτιμων πόρων από τις δαπάνες των νοικοκυριών και των παραγωγικών επενδύσεων μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας και της μείωσης του κόστους των υλικών.
2. Μείωση της εξάρτησή μας από τις εισαγωγές και την έκθεση μας στην εύθραυστη γεωπολιτική του ενεργειακού εφοδιασμού.
3. Παροχή μιας αναγκαίας ώθησης στην απασχόληση στον τομέα της "περιβαλλοντικής βιομηχανίας".

⁸⁸ <http://www.sustainable-innovations.org/GE/UNEP%20%5B2009%5D%20A%20global%20green%20new%20deal.pdf>

⁸⁹ <http://www.unep.ch/etb/publications/Green%20Economy/G%2020%20policy%20brief%20FINAL.pdf>

⁹⁰ http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/A_Green_New_Deal_1.pdf

⁹¹ http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/The_Cuts_Wont_Work.pdf

⁹² <http://greennewdeal.eu/>

⁹³ http://www.gef.eu/fileadmin/user_upload/GEF_GND_for_Europe_publication_web.pdf

⁹⁴ http://www.gef.eu/fileadmin/user_upload/Publications/GEF-Funding_the_GND_web_final.pdf

⁹⁵ http://www.sd-commission.org.uk/data/files/publications/prosperity_without_growth_report.pdf

4. Επίτευξη προόδου ως προς τους απαιτητικούς παγκόσμιους στόχους μείωσης των εκπομπών άνθρακα
5. Προστασία των πολύτιμων οικολογικών πόρων και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και της διαβίωσης των επόμενων γενιών.

Με λίγα λόγια οι "πράσινες επενδύσεις" με τη μορφή ενός Πράσινου New Deal είναι μια εξαιρετικά λογική απάντηση στην οικονομική κρίση. Προσφέρει θέσεις εργασίας και οικονομική ανάκαμψη σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, ενεργειακή ασφάλεια και τεχνολογική καινοτομία σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, και ένα βιώσιμο μέλλον για τα παιδιά μας σε μακροπρόθεσμη βάση.

Το Πράσινο New Deal είναι μια δέσμη μέτρων που μπορεί να συμβάλει στον οικολογικό και κοινωνικό μετασχηματισμό της οικονομίας, εφόσον βασίζεται στους παρακάτω 3 άξονες⁹⁶:

1. Τη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών για να εξασφαλιστεί ότι αυτές οι αγορές υπηρετούν τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και να περιοριστεί η υπέρμετρη κερδοσκοπία.
2. Τη πραγματοποίηση γενναίων επενδύσεων σε "πράσινους" τομείς της οικονομίας, στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την εκπαίδευση και τη κοινωνική δικαιοσύνη. Εδώ συμπεριλαμβάνονται κίνητρα-εργαλεία της αγοράς όπως οικολογική φορολογία, περικοπή των μη βιώσιμων επιδοτήσεων, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί κανονισμοί (όπως περιοριστικά όρια για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τα αυτοκίνητα), διέγερση της "πράσινης" ζήτησης (π.χ. μέσω δημοσίων συμβάσεων) κ.α.
3. Την ανανέωση της κοινωνικής ισορροπίας μεταξύ των φτωχών και των πλουσίων.

Τι **ύψος επενδύσεων** απαιτεί όμως η πλήρης εφαρμογή του Πράσινου New Deal; Μέχρι στιγμής τα οικονομικά πακέτα ανάκαμψης πολλών χωρών έχουν αγνοήσει περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα και οι "πράσινες" επενδύσεις αποτελούν ένα μικρό ποσοστό των συνολικών πακέτων οικονομικής ανάκαμψης⁹⁷. Στην Ευρώπη υιοθετήθηκε το 2008 το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Οικονομικής Ανάκαμψης (COM(2008) 800)⁹⁸ όπου, παράλληλα με τα εθνικά σχέδια, διέθεσε 200 δις ευρώ (1,5% του ΑΕΠ της ΕΕ) για επενδύσεις σε καθαρές τεχνολογίες, υποδομές και τον κατασκευαστικό τομέα, με ένα αρκετά μικρό ποσοστό όμως να αντιπροσωπεύει πραγματικά "πράσινες" επενδύσεις.

Το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών υποστηρίζει ότι ενώ υπάρχει συναίνεση ανάμεσα στη διεθνή κοινότητα για την προώθηση ενός παγκόσμιου Πράσινου New Deal, δεν υπάρχει η αντίστοιχη "πράσινη" χρηματοδότηση μέσα στα προγράμματα οικονομικής ανάκαμψης των χωρών, η οποία υπολείπεται κατά πολύ από το προσδοκώμενο ύψος επενδύσεων⁹⁹. Το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών τονίζει ότι είναι απαραίτητη μια επένδυση της τάξης του 2% του παγκόσμιου ΑΕΠ κάθε χρόνο (περίπου 1,3 τρις δολάρια) σε 10 οικονομικούς τομείς κλειδιά (ενέργεια, γεωργία, αστική ανάπτυξη, διαχείριση υδάτων, δάση, αλιεία και υπηρεσίες οικοσυστημάτων) για να επιτευχθεί η άμεση και αποτελεσματική μετάβαση σε μια πιο "πράσινη" οικονομία και βιώσιμη ανάπτυξη^{100 101}.

Η μετάβαση σε μια "πράσινη οικονομία" είναι ζωτικής σημασίας για να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η ανθεκτικότητα και η ασφάλεια των φυσικών πόρων στην Ευρώπη. Αυτή η μετάβαση θα μειώσει την ευπάθεια των κρατών μελών στις μελλοντικές τιμές του πετρελαίου, ενώ μπορεί να αμβλύνει τις επιπτώσεις της τιμής του πετρελαίου στην οικονομία της ΕΕ κατά 0,7% του ΑΕΠ μέχρι το 2020. Μέχρι το 2030, οι επενδύσεις στην αποδοτικότητα των πόρων μπορούν να εξοικονομήσουν στην ΕΕ ποσό ίσο με το 3% του ΑΕΠ της ετησίως¹⁰². Επιπρόσθετα, εκτιμάται ότι το Πράσινο New Deal μπορεί να αυξήσει το ρυθμό ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας κατά 0.6% του ΑΕΠ ετησίως¹⁰³.

Οι **Ευρωπαίοι Πράσινοι** υποστηρίζουν ότι η αύξηση του προϋπολογισμού της ΕΕ κατά 5% και το πρασίνισμα του επικείμενου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (2014-2020) θα προσφέρει τα απαραίτητα κεφάλαια για επενδύσεις με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη, τη δημιουργία αξιοπρεπών θέσεων εργασίας (ιδιαίτερα για τη νεολαία) και τη στήριξη των ΜΜΕ¹⁰⁴. Σύμφωνα με τους Ευρωπαίους Πράσινους

⁹⁶ http://www.sven-gjergold.de/wp-content/uploads/2012/05/120418-eurokrise-ENG-final03_webversion.pdf

⁹⁷ <http://www.oecd.org/science/innovationinsciencetechnologyandindustry/42983414.pdf>

⁹⁸ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication13504_en.pdf

⁹⁹ <http://www.sustainable-innovations.org/GE/UNEP%20%5B2009%5D%20A%20global%20green%20new%20deal.pdf>

¹⁰⁰ http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/ger_final_dec_2011/Green%20EconomyReport_Final_Dec2011.pdf

¹⁰¹ http://boell.eu/downloads/Critique_of_the_Green_Economy.pdf

¹⁰² http://www.iddri.org/Publications/Collections/Idees-pour-le-debat/WP0912_TS%20LC%20EG_exiting%20EU%20crises.pdf

¹⁰³ http://www.gef.eu/fileadmin/user_upload/Publications/GEF-Funding_the_GND_web_final.pdf

¹⁰⁴ http://www.greens-efa.eu/fileadmin/dam/Documents/Policy_papers/GreenGrowth_GreensEFA_Position_Paper_23.05.2012.pdf

το Πράσινο New Deal για την Ευρώπη θα πρέπει να στοχεύσει σε 30% μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2020 και 50% μείωση τους μέχρι το 2030, ενώ θα πρέπει να υπάρξει ανανέωση της δέσμευσης της ΕΕ για ενεργειακή εξοικονόμηση κατά 20% μέχρι το 2020.

Η αύξηση του στόχου της ΕΕ για μείωση των εκπομπών από 20% σε 30% μέχρι το 2020 μπορεί να δημιουργήσει περισσότερες από 2 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας, ενώ θα εξοικονομήσει ένα σημαντικό ποσό από το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ που σπαταλιέται σε εισαγωγές ορυκτών καυσίμων κάθε χρόνο. Αυτό το φιλόδοξο πρόγραμμα "πράσινων" επενδύσεων που σχετίζεται με Πράσινο New Deal για την Ευρώπη υπολογίζεται ότι θα χρειαστεί κεφάλαια της τάξης του **2% του ΑΕΠ της ΕΕ** (περίπου **300 δις ευρώ**) **ετησίως** και μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία **6 εκατομμυρίων νέων "πράσινων" θέσεων εργασίας**¹⁰⁵.

---

¹⁰⁵ http://www.gef.eu/fileadmin/user_upload/Publications/GEF-Funding_the_GND_web_final.pdf

6. Χρηματοδότηση πράσινων θέσεων εργασίας στην Ελλάδα

Κατά την περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα λαμβάνει και θα εξακολουθήσει να λαμβάνει εκτενή οικονομική ενίσχυση από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Τα κονδύλια της ΕΕ συμβάλλουν στην οικονομική ανασυγκρότηση σε πολλούς τομείς της οικονομίας και στην επιστροφή των πολιτών σε απασχόληση. Συνολικά, **άνω των 20 δις. ευρώ διατίθενται από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ**, ποσό που αντιπροσωπεύει σοβαρότατο επενδυτικό κεφάλαιο για την ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ελλάδα, αν και από αυτά **μόνο τα 8,4 δις ευρώ έχουν ήδη απορροφηθεί** (χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων).

Το **Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)¹⁰⁶** καθορίζει τις κύριες προτεραιότητες των προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ελλάδα. Μέσω του ΕΣΠΑ δηλώνεται επίσημα ότι επιδιώκεται να επιτευχθεί η ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας, με 82% του 4ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης αφιερωμένο σε περιφερειακά έργα.

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, το οποίο είναι απαίτηση των κοινοτικών κανονισμών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο 2007-2013, εστιάζει στην καινοτομία, τα ώριμα έργα υποδομής, τη προστασία του περιβάλλοντος και την αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι δικαιούχοι¹⁰⁷ είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί οργανισμοί, φορείς ή επιχειρήσεις, αλλά η μέχρι τώρα απορρόφηση του Προγράμματος από την Τοπική Αυτοδιοίκηση κινείται σε πολύ χαμηλά και μονοψήφια νοούμερα. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ κάθε συγχρηματοδοτούμενη ενέργεια είναι ενταγμένη σε έναν από τους τρεις τύπους περιφερειών και η συνεισφορά των πόρων του ΕΚΤ κατανέμεται ανάλογα¹⁰⁸.

Τύπος περιφέρειας I:

8 περιφέρειες σύγκλισης: περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας –Θράκης, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Δ. Ελλάδας, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Β. Αιγαίου, Κρήτης, οι οποίες εντάσσονται στις περιφέρειες του **Στόχου 1 "Σύγκλιση"**.

Τύπος περιφέρειας II:

3 περιφέρειες σταδιακής εξόδου: Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Αττικής, οι οποίες εντάσσονται στις περιφέρειες του **Στόχου 1 "Σύγκλιση"**.

Τύπος περιφέρειας III:

2 περιφέρειες σταδιακής εισόδου: Στερεάς Ελλάδας, Νοτίου Αιγαίου, οι οποίες εντάσσονται στις περιφέρειες του **Στόχου 2 "Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση"**.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός του ΕΣΠΑ στην Ελλάδα υλοποιείται μέσα από οκτώ (8) τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δεκατέσσερα (14) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Την περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο ενός τομεακού ΕΠ, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

6.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ)

Τα τομεακά προγράμματα επικεντρώνονται σε τομείς - στόχους για τη βελτίωση των ικανοτήτων και της ανταγωνιστικότητας της χώρας:

- ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη
- ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας
- ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα
- ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση

¹⁰⁶ <http://www.espa.gr>

¹⁰⁷ http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/beginnersguide/KV3111332ELC_002web.pdf

¹⁰⁸ http://www.espa.gr/elibrary/Eggrafo_ESPA_el.pdf

- ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- ΕΠ Διοικητική Μεταρρύθμιση
- ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής
- ΕΠ Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΠΠΕΡΑΑ)¹⁰⁹

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013» αποτελεί το Τομεακό Πρόγραμμα του **Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007 - 2013** (ΕΣΠΑ)¹¹⁰ για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη. Στρατηγικός στόχος του προγράμματος είναι η προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του Περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και βασικό παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Το πρόγραμμα αυτό προβλέπει κοινοτική στήριξη μέσω του ΕΤΠΑ για οκτώ ελληνικές περιφέρειες στο πλαίσιο του στόχου σύγκλισης (δεν περιλαμβάνονται οι περιφέρειες «σταδιακής κατάργησης») και μέσω του Ταμείου Συνοχής, το οποίο παρεμβαίνει σε ολόκληρη τη χώρα, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών «σταδιακής κατάργησης» και «σταδιακής εισαγωγής». Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος είναι 2.250 εκατομμύρια ευρώ. Οι κοινοτικές επενδύσεις μέσω του ΕΤΠΑ ανέρχονται σε 220 εκατομμύρια ευρώ και μέσω του Ταμείου Συνοχής σε 1.580 εκατομμύρια ευρώ. Για την περίοδο 2007-2013, στόχος δεν είναι απλώς η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ στην εθνική νομοθεσία, αλλά η επίτευξη πραγματικής σύγκλισης με το ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό «κοινοτικό κεκτημένο», έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν οι πραγματικές ανάγκες όσον αφορά την περιβαλλοντική προστασία και την ανάπτυξη ενός μοντέλου που θα οδηγήσει στην αειφόρο ανάπτυξη.

Οι κύριες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα για την περίοδο 2007-2013 σχετίζονται με την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, την ορθολογική χρήση των υδατικών πόρων, τις σύγχρονες εγκαταστάσεις λυμάτων, την προστασία των φυσικών πόρων και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κινδύνων (π.χ. απερίθωση, ξηρασία, πυρκαγιές και πλημμύρες, θαλάσσια ρύπανση). Το πρόγραμμα στοχεύει να συμβάλει στην οικονομική μεγέθυνση μέσω της αποτελεσματικότερης χρήσης των πόρων, όπως η επαναχρησιμοποίηση, η ανακύκλωση και η ανάκτηση των στερεών αποβλήτων. Το πρόγραμμα θα υποστηρίξει παρεμβάσεις οι οποίες, εκτός από τις επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών, οι οποίες θα καλυφθούν από άλλα εθνικά προγράμματα, θα συμβάλουν στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Στο πρόγραμμα αυτό ορίζονται έντεκα (11) άξονες προτεραιότητας, πέντε από αυτούς εμπίπτουν στο Ταμείο Συνοχής και έξι στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης:

A. ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ

Άξονας Προτεραιότητας 1

Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος & Αστικές Μεταφορές – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=159&id=21>

Συμβολή στη μείωση της ρύπανσης του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με την υλοποίηση έργων εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Άξονας Προτεραιότητας 2

Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=162&id=22>

Προστασία της ποιότητας των υδάτων καθώς και η διασφάλιση της παροχής πόσιμου νερού επαρκούς σε ποσότητα και καλής ποιότητας σε επιλεγμένα αστικά κέντρα, σε τουριστικές περιοχές της χώρας και σε περιοχές με οξυμένα προβλήματα λειψυδρίας.

¹⁰⁹ <http://www.epperaa.gr>

¹¹⁰ <http://www.espa.gr/el/Pages/staticOPEEnvironment.aspx>

Άξονας Προτεραιότητας 3

Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=163&id=23>

Ενίσχυση των υποδομών πρόληψης και αντιμετώπισης περιβαλλοντικού κινδύνου σε ότι αφορά υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας, οι οποίες είναι απαραίτητες για την προστασία της ζωής και των περιουσιών των πολιτών καθώς και για την προσέλκυση επενδύσεων.

Άξονας Προτεραιότητας 4

Προστασία Εδαφικών Συστημάτων – Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=164&id=24>

Διασφάλιση της προστασίας της δημόσιας υγείας, των εδαφικών πόρων και των υπόγειων υδροφορέων από τη ρύπανση που προκαλείται από την ανεξέλεγκτη διάθεση αστικών στερεών αποβλήτων.

Άξονας Προτεραιότητας 5

Τεχνική Βοήθεια

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=167&id=25>

Υποστήριξη της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος και των Τελικών Δικαιούχων στην υλοποίηση του Προγράμματος και των έργων που αντίστοιχα εκτελούν.

B. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Άξονας Προτεραιότητας 6

Προστασία Ατμοσφαιρικού Περιβάλλοντος – Αντιμετώπιση Κλιματικής Αλλαγής

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=168&id=26>

Προστασία της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος από την υποβάθμιση που προκαλούν τόσο οι εκπομπές αερίων ρύπων όσο και ο θόρυβος και οι ακτινοβολίες.

Άξονας Προτεραιότητας 7

Προστασία & Διαχείριση Υδατικών Πόρων

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=190&id=35>

Ορθολογική και αιεφορική διαχείριση των υδατικών πόρων της χώρας ώστε να διασφαλιστεί σε μακροχρόνια βάση η επαρκής διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας υδατικών πόρων για όλες τις απαραίτητες χρήσεις (άρδευση, βιομηχανική και οικιακή χρήση).

Άξονας Προτεραιότητας 8

Πρόληψη & Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικού Κινδύνου

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=169&id=27>

Συνολική ενίσχυση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης στην πρόληψη και αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού κινδύνου μέσα από την οργάνωση ενός αξιόπιστου και πλήρως ανεπτυγμένου δικτύου πολιτικής προστασίας με έμφαση στην πρόληψη, που όμως δίνει τη δυνατότητα για έγκαιρη επέμβαση και αποκατάσταση.

Άξονας Προτεραιότητας 9

Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος & Βιοποικιλότητας

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=170&id=28>

Ανάσχεση της απώλειας και προστασία της βιοποικιλότητας στο πλαίσιο της επίτευξης και διατήρησης ικανοποιητικής κατάστασης των οικοτόπων και των πληθυσμών των απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών.

Άξονας Προτεραιότητας 10

Θεσμοί & Μηχανισμοί

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=171&id=29>

Βελτίωση της διοικητικής αποτελεσματικότητας του ΥΠΕΧΩΔΕ στην άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής

Άξονας Προτεραιότητας 11

Τεχνική Βοήθεια

Προσκλήσεις: <http://www.epperaa.gr/Files.aspx?HomeMenu=199&id=45>

Υποστήριξη της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος και των Τελικών Δικαιούχων στην υλοποίηση του Προγράμματος και των έργων που αντίστοιχα εκτελούν.

Ο ενδεικτικός κατάλογος δικαιούχων περιλαμβάνει Υπουργεία, Γενικές Γραμματείες Περιφερειών, ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, Σύνδεσμοι ΟΤΑ, Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, Επιχειρήσεις ΟΤΑ, Ιερές Μονές Αγίου Όρους. Η ένταξη έργων γίνεται κατόπιν πρόσκλησης και άμεσης αξιολόγησης των προτάσεων, όπου απαιτείται λόγω αρμοδιότητας/ μοναδικότητας Δικαιούχου ή / και σε εφαρμογή προτεραιότητας Κοινοτικής/ εθνικής πολιτικής ή νομοθεσίας.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα (ΕΠΑΝ ΙΙ – Άξονας Προτεραιότητας 4)¹¹¹

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και επιχειρηματικότητα»¹¹² περιλαμβάνει κοινοτική οικονομική υποστήριξη για τις περιφέρειες της Ελλάδας που είναι επιλέξιμες στο πλαίσιο του στόχου σύγκλισης (Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Θεσσαλία, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, Ιόνια Νησιά, Κρήτη και Βόρειο Αιγαίο· οι περιφέρειες σταδιακής σύγκλισης δεν περιλαμβάνονται).

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα εμπίπτει στο πλαίσιο που καθορίζεται για το στόχο σύγκλισης και έχει συνολικό προϋπολογισμό περίπου 1,519 δισ. ευρώ. Η κοινοτική συνδρομή από το ΕΤΠΑ ανέρχεται σε 1,291 δισ. ευρώ περίπου και αποτελεί κονδύλιο το οποίο αντιστοιχεί στο 6,32% σχεδόν του συνολικού ποσού που επενδύει η ΕΕ στην Ελλάδα στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή 2007-13.

Ο γενικότερος στόχος αυτού του προγράμματος είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της διασυννοιακής κινητικότητας του ελληνικού συστήματος παραγωγής (με έμφαση στην καινοτομία). Το πρόγραμμα προβλέπει παρεμβάσεις στους τομείς της βιομηχανίας, των υπηρεσιών, του εμπορίου, της προστασίας του καταναλωτή, της έρευνας και τεχνολογίας, της ενέργειας, του τουρισμού και του πολιτισμού και στοχεύει στην επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων όσον αφορά την ανάπτυξη του συνόλου της ελληνικής οικονομίας, Βασική συνιστώσα του Προγράμματος αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη. Ο στόχος του Προγράμματος επιτυγχάνεται με δράσεις που υποστηρίζουν την επιτάχυνση της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης, την ανάπτυξη της υγείας, αειφόρου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας και την ενίσχυση της ελκυστικότητας της Ελλάδας ως τόπου ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας με σεβασμό στο περιβάλλον.

ΕΠΑΝ ΙΙ – Προκηρύξεις: <http://epan2.antagonistikotita.gr/greek/private.asp>

6.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)

Για την υλοποίηση των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων η Ελλάδα είναι χωρισμένη σε πέντε χωρικές ενότητες που αντιστοιχούν στα πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

- ΠΕΠ Αττικής.
- ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
- ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
- ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου

Τα ΠΕΠ συμβάλλουν προς την κατεύθυνση εκπλήρωσης των εθνικών στρατηγικών στόχων, σε συνδυασμό με τα τομεακά προγράμματα, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της κάθε Περιφέρειας. Τα ΠΕΠ καλύπτουν έναν κοινό κορμό παρεμβάσεων:

- **κοινωνικές υποδομές**
- **υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη** (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας)
- **πολιτισμός** (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς)

¹¹¹ <http://epan2.antagonistikotita.gr/index.asp>

¹¹² <http://www.espa.gr/el/Pages/staticOPCompetitivenessAndEntrepreneurship.aspx>

- έργα **προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος** τοπικής κλίμακας
- πολιτικές **βιώσιμης αστικής ανάπτυξης**
- πολιτικές **ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών**

6.3 Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας

Τα εν λόγω Επιχειρησιακά Προγράμματα αναπτύσσουν τη συνεργασία σε διάφορους τομείς και περιλαμβάνουν διάφορες χώρες. Συνολικά, τα προγράμματα αυτά στοχεύουν στη βελτίωση της διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας, ώστε να υπάρχει μια αισθητή βελτίωση των δεσμών μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα του εμπορίου, των έργων υποδομής, του πολιτισμού, σε θέματα απασχόλησης και κοινών πολιτικών.

Διασυνοριακή Συνεργασία

Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα συμμετέχει σε έξι Προγράμματα, συνολικού προϋπολογισμού που ξεπερνά τα 320.000.000 Ευρώ, τη Διαχειριστική Αρχή των οποίων εξακολουθεί να διατηρεί. Τα Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας είναι τα εξής:

- Πρόγραμμα «**Ελλάδα-Βουλγαρία**», προϋπολογισμού 110.735.958 Ευρώ
- Πρόγραμμα «**Ελλάδα-Ιταλία**», προϋπολογισμού 88.955.170 Ευρώ
- Πρόγραμμα «**Ελλάδα-Κύπρος**», προϋπολογισμού 44.593.923 Ευρώ
- Πρόγραμμα «**Ελλάδα-Αλβανία**», που συγχρηματοδοτείται από το Όργανο Προενταξιακής Βοήθειας (Instrument of Pre Assessment - IPA) με 22.143.015 Ευρώ
- Πρόγραμμα «**Ελλάδα-ΠΓΔΜ**», που συγχρηματοδοτείται από το IPA με 24.810.005 Ευρώ
- Πρόγραμμα «**Ελλάδα-Τουρκία**», που συγχρηματοδοτείται από το IPA, 34.088.992 Ευρώ *(αυτό το πρόγραμμα είναι σε αναστολή)*

Η Ελλάδα συμμετέχει και σε τρία (3) Προγράμματα πολυμερούς διασυνοριακής συνεργασίας:

- **Πρόγραμμα Αδριατικής**, με επιλέξιμες περιοχές τους Νομούς Κέρκυρας και Θεσπρωτίας στην Ελλάδα, καθώς και περιφέρειες της Ιταλίας, Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, Μαυροβουνίου, Αλβανίας, Σερβίας και Σλοβενίας. Το Πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το IPA, ενώ η Ελλάδα συνεισφέρει 5.659.992 Ευρώ.
- **Θαλάσσια Λεκάνη της Μεσογείου**, με επιλέξιμες περιοχές από όλες τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος υπερβαίνει τα 170 εκ. Ευρώ.
- **Μαύρη Θάλασσα**, με επιλέξιμες περιοχές τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης για την Ελλάδα, καθώς και περιφέρειες από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, την Τουρκία, το Αζερμπαϊτζάν, την Ουκρανία, τη Γεωργία, τη Ρουμανία και τη Μολδαβία. Η Ελλάδα συμμετέχει με 1.132.000 Ευρώ και θα έχει ενισχυμένο ρόλο,

Διακρατική Συνεργασία

Η Ελλάδα συμμετέχει σε δύο Προγράμματα Διακρατικής Συνεργασίας. Συγκεκριμένα:

- **Μεσογειακός Χώρος**, στο οποίο συμμετέχουν η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο-Γιβραλτάρ, η Μάλτα, η Κύπρος, η Σλοβενία, η Κροατία και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε 193.191.331 Ευρώ.
- **Χώρος Νοτιοανατολικής Ευρώπης**, στο οποίο συμμετέχουν οκτώ (8) κράτη-μέλη της ΕΕ (Ιταλία, Αυστρία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα), καθώς και η Μολδαβία, η Κροατία, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, η Αλβανία, η ΠΓΔΜ και η Ουκρανία. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 206.691.645 Ευρώ.

Διαπεριφερειακή Συνεργασία

Η Ελλάδα συμμετέχει στο διαπεριφερειακό πρόγραμμα **INTERREG IV C**¹¹³, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ –πλην της Γερμανίας-, καθώς και η Νορβηγία και η Ελβετία. Ο Προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 321.321.762 Ευρώ.

Δίκτυα

Η Ελλάδα συμμετέχει και στα δίκτυα **INTERACT**¹¹⁴, **ESPON**¹¹⁵ και **URBACT**¹¹⁶.

6.4 Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία¹¹⁷

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προωθεί τη φιλοσοφία για μετάβαση από τις εφάπαξ επιδοτήσεις στην παροχή δανεισμού με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους αλλά και προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων ως εχέγγυο βιωσιμότητας των αναλαμβανόμενων επενδύσεων. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η **δημιουργία μοντέρνων χρηματοδοτικών μηχανισμών**, κύριο χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί ο πολλαπλασιαστικός χαρακτήρας των διατιθέμενων κεφαλαίων η αποπληρωμή των οποίων θα οδηγήσει σε επανεπένδυσή τους σε νέες δράσεις. Παρουσιάζονται στη συνέχεια ορισμένα από αυτά τα νέα χρηματοδοτικά εργαλεία.

JASPERS¹¹⁸

Το JASPERS¹¹⁹ (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions - Κοινή βοήθεια για τη στήριξη σχεδίων στις ευρωπαϊκές περιφέρειες) μπορεί να παράσχει στις Διαχειριστικές Αρχές των "Περιφερειών Σύγκλισης" που θα το ζητήσουν, τεχνική βοήθεια για την προετοιμασία μεγάλων έργων για την υποβολή τους προς την Επιτροπή.

JEREMIE¹²⁰

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στην πρωτοβουλία JEREMIE που αποσκοπεί στη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για τις ΜΜΕ σε περιφερειακό επίπεδο. Το JEREMIE είναι ένας προκαθορισμένος μηχανισμός για τη χρήση του προϋπολογισμού από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) για την αποτελεσματική χρηματοδότηση των ΜΜΕ.

JESSICA¹²¹

Πρόκειται για κοινή ευρωπαϊκή στήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas). Είναι ένα ειδικό χρηματοδοτικό εργαλείο, το οποίο αποτελεί πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης, με σκοπό την προώθηση βιώσιμων επενδύσεων σε αστικές περιοχές. Το JESSICA είναι μια Κοινή Πρωτοβουλία της Πολιτικής Συνοχής

- Συμβάλλει σε μια πιο αποτελεσματική και βιώσιμη πολιτική συνοχής
- Υποστηρίζει επενδύσεις στην αστική ανάπτυξη και ανάπλαση

6.5 Πράσινο Ταμείο¹²²

Το Πράσινο Ταμείο (ΠΤ), που ιδρύθηκε το 2010¹²³ (με το νόμο 3889/2010) και ουσιαστικά καταργήθηκε ένα χρόνο μετά με το νόμο 4024/2011 ο οποίος απορρόφησε το 95% των πόρων του ΠΤ υπέρ του κρατικού προϋπολογισμού, αποτελούσε ένα σύστημα άσκησης περιβαλλοντικής και πολεοδομικής

¹¹³ <http://www.interreg4c.eu/>

¹¹⁴ <http://www.eu-interact.org/>

¹¹⁵ <http://www.espon.eu/main/>

¹¹⁶ <http://urbact.eu/>

¹¹⁷ <http://epan2.antagonistikotita.gr/greek/news.asp?id=39>

¹¹⁸ <http://www.jaspers-europa-info.org/>

¹¹⁹ <http://www.jaspers.europa.eu>

¹²⁰ <http://www.eif.org/jeremie>

¹²¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jessica_en.htm

¹²² <http://www.prasinotameio.gr>

¹²³ http://www.prasinotameio.gr/images/documents/n3889_10%20prasino%20tameio.pdf

πολιτικής σε κρίσιμους τομείς, όπως: δασικές εκτάσεις, προστασία υδάτων και εδάφους, ρύθμιση χωρικού σχεδιασμού, αστική αναζωογόνηση, ενίσχυση ΑΠΕ, εξοικονόμηση ενέργειας, κ.λπ. Το Πράσινο Ταμείο είχε πάρει τη θέση του Ειδικού Ταμείου Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ) με την προσθήκη του Ειδικού Φορέα Δασών και του Γαλάζιου Ταμείου. Με την ενοποίηση των παραπάνω ταμείων επιδιώκονταν τα εξής:

- Να καταγράφονται, ταξινομούνται και συστηματοποιούνται τα έσοδα που προβλέπονται από περιβαλλοντικές και άλλες παραβάσεις, δημιουργώντας ένα ενιαίο πλαίσιο για τους «Πράσινους Πόρους». Μέχρι σήμερα υπήρχαν διάσπαρτες προβλέψεις για επιβολή τελών και προστίμων, η εφαρμογή των οποίων ούτε ελεγχόταν ούτε διασφαλιζόταν.
- Να ενοποιούνται διαχειριστικά, οικονομοτεχνικά και λειτουργικά οι πόροι από διάφορους κωδικούς εσόδων, όπως το πρώην Πράσινο Ταμείο (περιβαλλοντικές παραβάσεις), το Γαλάζιο Ταμείο (παραβάσεις στην θάλασσα), το ταμείο περιβαλλοντικού ισοζυγίου (έσοδα ημιυπαίθριων και αυθαιρέτων υπερβάσεων δόμησης), το τέλος βενζίνης, τα τέλη από τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, τον ειδικό φορέα δασών, κ.λπ.
- Να εκσυγχρονίζεται επανιδρύοντας ουσιαστικά το ΕΤΕΡΠΣ, με κύριο σκοπό την παρακολούθηση της είσπραξης, τον έλεγχο και την εξασφάλιση της απόδοσης των Πράσινων Πόρων. Σημειώνεται ότι μέχρι σήμερα κανείς δεν γνωρίζει πόσοι είναι, πού και πώς διατίθενται τα χρήματα από την είσπραξη προστίμων, με ποιο τρόπο αποδίδονται και πώς παρακολουθείται η αξιοποίησή τους.
- Να εξασφαλίζεται η διαφάνεια και η αξιοκρατική διαχείριση των Πράσινων Πόρων, με κριτήρια ένταξης και αρχές επιλογής των χρηματοδοτικών προγραμμάτων και των δικαιούχων – φορέων υλοποίησης.
- Να προωθείται και ενισχύεται η ανάπτυξη, μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος με προγράμματα, δράσεις και ενέργειες αποκατάστασης.
- Να αξιοποιούνται οι «Πράσινοι Πόροι» μέσω προγραμμάτων για τη χρηματοδότηση δράσεων προστασίας, αναβάθμισης και αποκατάστασης του περιβάλλοντος που υλοποιούν τρίτοι (φορείς υλοποίησης). Η αξιοποίηση των πόρων μπορεί να έχει τη μορφή επιχορηγήσεων, δανείων, κεφαλαιακής συμμετοχής ή άλλης ισοδύναμης μορφής κεφαλαιακής ενίσχυσης. Οι δράσεις αυτές επιτρέπεται ταυτόχρονα να συγχρηματοδοτούνται ή να ενισχύονται και από άλλες δημόσιες ή ευρωπαϊκές πηγές ή και ιδιωτικούς πόρους, που δανειοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή άλλους φορείς.

Στόχος, τέλος, ήταν η εξεύρεση συμπληρωματικών πηγών χρηματοδότησης από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς και η διενέργεια κάθε πράξης που είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση χρηματικών πόρων από οποιαδήποτε πηγή, όπως αποδοχή των δωρεών, επιχορηγήσεων και εισφορών τρίτων.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα	Ταμείο	Σύνολο
Σύγκληση	Κοινωνική συνδρομή	
ΕΙΠΑ & ΤΣ		
Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΙΠΑ	1 291 000 000
Ψηφιακή σύγκληση	ΕΙΠΑ	860 000 000
Τεχνική υποστήριξη	ΕΙΠΑ	192 000 000
Ενίσχυση προσωπικότητας	ΕΙΠΑ	1 583 000 000
	ΤΣ	2 117 160 864
Περιβάλλον – Αειφόρος ανάπτυξη	ΕΙΠΑ	220 000 000
	ΤΣ	1 580 000 000
Αιτικής	ΕΙΠΑ	2 438 000 000
Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων	ΕΙΠΑ	914 000 000
Μακεδονίας – Θράκης	ΕΙΠΑ	2 675 000 000
Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου	ΕΙΠΑ	738 000 000
Κρήτης & Νήσων Αιγαίου	ΕΙΠΑ	731 000 000
ΕΚΤ		
Εθνικό αποθεματικό απρόβλεπτων	ΕΚΤ	158 800 403
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	ΕΚΤ	2 191 205 707
Εκπαίδευση & δια βίου μάθηση	ΕΚΤ	1 396 166 468
Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας Δημοσίων Διοικήσεων	ΕΚΤ	489 627 824
Σύνολο ΕΙΠΑ		11 642 000 000
Σύνολο ΤΣ		3 697 160 864
Σύνολο ΕΚΤ		4 235 800 402
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΜΕΙΩΝ 2007 – 2013		19 574 961 266
Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση	Κοινωνική συνδρομή	
ΕΙΠΑ		
Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου	ΕΙΠΑ	367 000 000
Κρήτης & Νήσων Αιγαίου	ΕΙΠΑ	1 40 300 178
ΕΚΤ		
Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού	ΕΚΤ	68 794 293
Εκπαίδευση & δια βίου μάθηση	ΕΚΤ	43 833 532
Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας Δημοσίων Διοικήσεων	ΕΚΤ	15 372 176
Σύνολο ΕΙΠΑ		507 300 178
Σύνολο ΕΚΤ		128 000 001
Σύνολο ταμείων 2007 – 2013		635 300 179

Σημείωση: Οι πίνακες δεν περιλαμβάνουν τα ποσά για το στάδιο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2007-2013

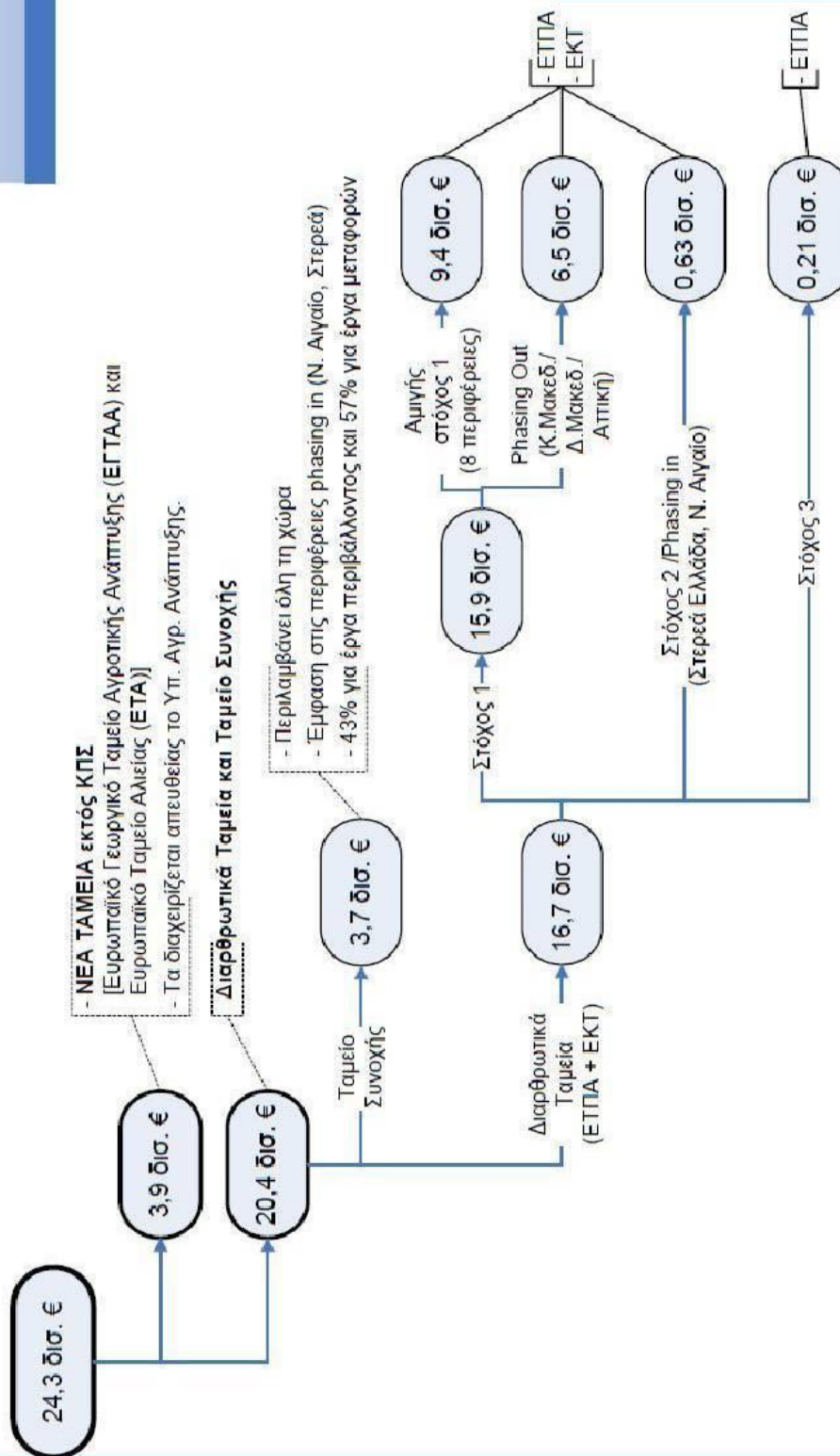
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 2007-2013

Κατανομή πόρων ΕΣΠΑ 2007-2013

(αναλυτικά ο οδηγός ΕΣΠΑ: http://www.espa.gr/elibrary/Eggrafo_ESPA_el.pdf)

Κατανομή κοινοτικών πόρων 2007-2013 για την Ελλάδα

Κατανομή κοινοτικών πόρων 2007-2013 για την Ελλάδα
http://www.espa.gr/elibrary/Xrimatodotiki_Katanomi_2007-2013.pdf

Παραδείγματα Προκηρύξεων ΕΣΠΑ για Ιδιώτες που αφορούν "πράσινα επαγγέλματα"

Κατάρτιση ανέργων σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) με υποχρεωτική απασχόληση σε θέσεις συναφείς με θέματα τουρισμού

Η κατάρτιση στον τουρισμό περιλαμβάνει 158 προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, που θα υλοποιηθούν από πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης σε όλη την Ελλάδα και αναμένεται να επωφεληθούν από αυτά 3.600 άνεργοι. Πρόκειται για προγράμματα κατάρτισης σε τουριστικά επαγγέλματα. Η κατάρτιση θα συνδεθεί με την πρακτική άσκηση των καταρτιζομένων στον τομέα των τουριστικών επαγγελμάτων, με συνεργαζόμενες επιχειρήσεις, ενώ περιλαμβάνει και υποχρεωτική απασχόληση του 30% των καταρτισθέντων σε θέσεις εργασίας σχετικές με το αντικείμενο κατάρτισης. Τα προγράμματα θα υλοποιηθούν σταδιακά ανά περιοχή από τον Οκτώβριο 2011 έως και το τέλος του 2013.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 1/9/2011 - 31/3/2013

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1770>

Κατάρτιση ανέργων σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) με υποχρεωτική απασχόληση σε πράσινα επαγγέλματα

Η κατάρτιση στα πράσινα επαγγέλματα περιλαμβάνει 293 προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, που θα υλοποιηθούν από πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης σε όλη την Ελλάδα και αναμένεται να επωφεληθούν από αυτά 7.500 άνεργοι. Πρόκειται για προγράμματα κατάρτισης σε επαγγέλματα της "πράσινης οικονομίας" που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή προϊόντων ή στην παροχή υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον. Η κατάρτιση θα συνδεθεί με την πρακτική άσκηση των καταρτιζομένων στον τομέα της πράσινης ανάπτυξης, με συνεργαζόμενες επιχειρήσεις, ενώ περιλαμβάνει και υποχρεωτική απασχόληση του 30% των καταρτισθέντων σε θέσεις εργασίας σχετικές με το αντικείμενο κατάρτισης. Τα προγράμματα θα υλοποιηθούν σταδιακά ανά περιοχή από τον Οκτώβριο 2011 έως και το τέλος του 2013.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 1/9/2011 - 31/3/2013

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1767>

Ευνοϊκά δάνεια επιμερισμού ρίσκου για Πολύ Μικρές και Μικρές Επιχειρήσεις μέσω του χρηματοδοτικού εργαλείου JEREMIE / Παρουσίαση προϊόντος και Υποβολή παρατηρήσεων

Η πρωτοβουλία JEREMIE ενισχύει μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούν μέχρι 50 άτομα προσωπικό και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. ευρώ. Το συγκεκριμένο προϊόν χρηματοδοτεί τη χορήγηση δανείων με μειωμένο επιτόκιο και μειωμένες εξασφαλίσεις μέσω των τραπεζών Εθνική και Alpha Bank. Ο επιχειρηματίας που θα χρηματοδοτηθεί μέσω του προϊόντος αυτού JEREMIE θα καταβάλει επιτόκιο μόνο για το 50% του δανείου, ποσό που αντιστοιχεί στην ιδιωτική συμμετοχή. Το ποσό επιτοκίου που αντιστοιχεί στο υπόλοιπο 50% θα καλυφθεί μέσω του ΕΣΠΑ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 22/2/2011 έως εξαντλήσεως προϋπολογισμού

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1546>

Πρόγραμμα "Εξοικονόμηση Κατ' Οίκον"

Το Πρόγραμμα παρέχει κίνητρα για παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας σε κατοικίες, με στόχο την μείωση των ενεργειακών αναγκών. Δικαιούχοι μπορούν να είναι οι ιδιοκτήτες νομίμως υφισταμένων μονοκατοικιών και οι εκπρόσωποι των ιδιοκτητών νομίμως υφισταμένων κτιρίων με κύρια χρήση κατοικίας (επιλέξιμη κατοικία είναι η μονοκατοικία, η πολυκατοικία για το τμήμα της που αφορά στο σύνολο των διαμερισμάτων του κτιρίου, καθώς και το μεμονωμένο διαμέρισμα.)

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 1/2/2011, Ανακοινώνεται ότι η υποβολή αιτήσεων συνεχίζεται. Η υπαγωγή στο Πρόγραμμα θα γίνεται με σειρά προτεραιότητας, μέχρι εξαντλήσεως των πόρων ανά Περιφέρεια

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1495>

ICT4GROWTH - Ενίσχυση Επιχειρήσεων για την Υλοποίηση Επενδυτικών Σχεδίων Ανάπτυξης-Παροχής Καινοτόμων Προϊόντων και Υπηρεσιών Προστιθέμενης Αξίας

Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εμπορική διάθεση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας, που αφορούν ή βασίζονται σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ψηφιακή Σύγκλιση"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 1/1/0001 - 14/6/2013, Η ημερομηνία έναρξης υποβολής των αιτήσεων για τον 1ο κύκλο θα ανακοινωθεί σύντομα

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2087>

Συγχρηματοδοτούμενα Δάνεια JEREMIE για επενδύσεις σε τεχνολογίες Πληροφορικής & Τηλεπικοινωνιών (ICT)

Το Jeremie Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ICT-Information and Communication Technologies) είναι χρηματοπιστωτικό προϊόν στα πλαίσια της πρωτοβουλίας JEREMIE. Αφορά σε συγχρηματοδοτούμενα χαμηλότοκα δάνεια για την υλοποίηση επενδύσεων σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ICT – Information and Communication Technologies). Τα δάνεια χορηγούνται από τις τράπεζες Alpha Bank, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και Εμπορική Bank με τραπεζικά κριτήρια.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 1/1/2012 - 30/10/2013

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2064>

Χορήγηση Ευνοϊκών Δανείων από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και την Alpha Τράπεζα - Δράση: Γενική Επιχειρηματικότητα

Η Δράση Γενική Επιχειρηματικότητα αφορά στη χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους στις επιχειρήσεις που έχουν ήδη ενταχθεί στον Επενδυτικό Νόμο (Ν.3908/25.01.2011). Η Δράση συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης - ΕΤΕΑΝ ΑΕ (πρώην ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ) και την Alpha Τράπεζα. Το σύνολο των κεφαλαίων της Δράσης Γενική Επιχειρηματικότητα ανέρχονται σε 300 εκ €, εκ των οποίων 100εκατ € αφορούν τη συμμετοχή από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και 200εκατ € από την Alpha Τράπεζα.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα:

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 30/12/2011, Έως εξαντλήσεως του διαθέσιμου προϋπολογισμού

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2002>

Χορήγηση Ευνοϊκών Δανείων από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και την Τράπεζα Πειραιώς - Δράση: Καινοτόμα Επιχειρηματικότητα, Εφοδιαστική αλυσίδα, Τρόφιμα, Ποτά

Η Δράση αφορά τη χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους για τη χρηματοδότηση επενδύσεων από επιχειρήσεις στους τομείς Καινοτόμα Επιχειρηματικότητα, Εφοδιαστική αλυσίδα, Τρόφιμα, Ποτά. Η Δράση συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης ΑΕ ΕΤΕΑΝ ΑΕ (πρώην ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ) και την Τράπεζα Πειραιώς. Το σύνολο των κεφαλαίων της Δράσης Καινοτόμα Επιχειρηματικότητα, Εφοδιαστική αλυσίδα, Τρόφιμα, Ποτά ανέρχονται σε 150εκατ €, εκ των οποίων 50εκατ € αφορούν τη συμμετοχή από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και 100εκατ € από την Τράπεζα Πειραιώς.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα:

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 30/12/2011, Έως εξαντλήσεως του διαθέσιμου προϋπολογισμού

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2000>

Χορήγηση Ευνοϊκών Δανείων από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - Δράση: Επιχειρηματικότητα των Νέων

Η Δράση Επιχειρηματικότητα των Νέων αφορά στη χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους στις επιχειρήσεις που έχουν ήδη ενταχθεί στον Επενδυτικό Νόμο (Ν.3908/25.01.2011). Η δράση συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης - ΕΤΕΑΝ ΑΕ (πρώην ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ) και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Το σύνολο των κεφαλαίων της Δράσης Επιχειρηματικότητα των Νέων ανέρχονται σε 90εκατ €, εκ των οποίων 30εκατ € αφορούν τη συμμετοχή από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και 60εκατ € από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα:

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 30/12/2011, Έως εξαντλήσεως του διαθέσιμου προϋπολογισμού

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2001>

Χορήγηση Ευνοϊκών Δανείων από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος - Δράση: Θεματικός Τουρισμός, Αφαλάτωση, Διαχείριση απορριμμάτων, Πράσινες υποδομές, Πράσινες Εφαρμογές, Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Η Δράση αφορά τη χορήγηση δανείων με ευνοϊκούς όρους για τη χρηματοδότηση επενδύσεων από επιχειρήσεις στους τομείς: Θεματικός Τουρισμός, Αφαλάτωση, Διαχείριση απορριμμάτων, Πράσινες υποδομές, Πράσινες Εφαρμογές, Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Η Δράση συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης - ΕΤΕΑΝ ΑΕ (πρώην ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ) και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Το σύνολο των κεφαλαίων της Δράσης Θεματικός Τουρισμός, Αφαλάτωση, Διαχείριση απορριμμάτων, Πράσινες υποδομές, Πράσινες Εφαρμογές, Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας ανέρχονται σε 150εκατ €, εκ των οποίων 50εκατ € αφορούν τη συμμετοχή από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας του ΕΤΕΑΝ ΑΕ και 100εκατ € από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα:

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 30/12/2011, Έως εξαντλήσεως του διαθέσιμου προϋπολογισμού

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1996>

Προκήρυξη Προγράμματος "Πράσινος Τουρισμός"

- Έχει λήξει-

Υλοποίηση επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού από επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται ως ξενοδοχειακά ή λοιπά τουριστικά καταλύματα και λειτουργούν εντός της Ελληνικής Επικράτειας, ενώ δεν εμπίπτουν στις εξαιρέσεις του Κανονισμού (ΕΚ) 1998/20061.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 20/12/2010 - 31/3/2011, Ως και την 24η ώρα της ημέρας

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1466>

"Microfinance (Μικροδάνεια)" - Ευνοϊκά δάνεια για Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις μέσω του χρηματοδοτικού εργαλείου JEREMIE

- Έχει λήξει -

Το "Microfinance (Μικροδάνεια)" είναι το 2ο χρηματοδοτικό μέσο στα πλαίσια της πρωτοβουλίας JEREMIE και αφορά στη χορήγηση δανείων έως 25.000 Ευρώ για Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις. Τα δάνεια χορηγούνται μέσω της Τράπεζας Alpha Bank με τραπεζικά κριτήρια.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 30/11/2011 - 30/5/2012, εκτός εάν ο προϋπολογισμός του προγράμματος εξαντληθεί νωρίτερα

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1906>

Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την στήριξη των επιχειρήσεων και των εργαζομένων τους με 1. Στήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών νέων και νέων

επιχειρηματιών 2. Στήριξη επιχειρήσεων και εργαζομένων τους μέσω δράσεων συμβουλευτικής κ.α

- Έχει λήξει -

Το πρόγραμμα "Ολοκληρωμένο σχέδιο παρέμβασης για την στήριξη της επιχειρηματικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζομένων τους, μέσω δράσεων συμβουλευτικής και κατάρτισης καθώς και στήριξης της απασχόλησης σε περιοχές που υφίστανται τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης" περιλαμβάνει 2 δράσεις: Δράση 1: «Σχέδιο στήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ανέργων και νέων επιχειρηματιών (σε φάση start-up)» Δράση 2 : «Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης για τη στήριξη των επιχειρήσεων και εργαζομένων τους, μέσω δράσεων συμβουλευτικής, κατάρτισης και παροχής κινήτρων για την τόνωση της πρόσβασης και την ενθάρρυνση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας»

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων"

Περιοχή εφαρμογής: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, Περιφέρεια Αττικής, Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, Περιφέρεια Ηπείρου, Περιφέρεια Θεσσαλίας, Περιφέρεια Ιονίων Νήσων, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Περιφέρεια Κρήτης, Περιφέρεια Πελοποννήσου

Περίοδος υποβολής: 15/11/2011 - 17/2/2012

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=1823>

Ενίσχυση επιχειρηματικότητας νέων

- Έχει λήξει -

Ίδρυση νέων επιχειρήσεων από νέους ηλικιακά επιχειρηματίες (Επιχειρηματικότητα Νέων) σε όλους σχεδόν τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 16/6/2009 - 16/11/2009

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2090>

Ενίσχυση επιχειρηματικότητας γυναικών

- Έχει λήξει -

Ίδρυση νέων επιχειρήσεων από γυναίκες (επιχειρηματικότητα γυναικών) σε όλους σχεδόν τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.

Επιχειρησιακό πρόγραμμα: ΕΠ "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα"

Περιοχή εφαρμογής: Όλη η Ελλάδα

Περίοδος υποβολής: 16/6/2009 - 16/11/2009

<http://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=2086>

Η στήριξη της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ελλάδα από τον προϋπολογισμό της ΕΕ δεν περιορίζεται στα διαρθρωτικά κονδύλια. Ένα ευρύ φάσμα άλλων προγραμμάτων της ΕΕ συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της ελληνικής οικονομίας, τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

6.5 Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και αλιεία

Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδος 2007-2013 "Αλέξανδρος Μπαλτατζής" (Άξονες 2 και 3)¹²⁴

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) 2007-2013 καθορίζει τις προτεραιότητες της Ελλάδας για την περίοδο 2007-2013, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), στον οποίο ορίζεται ότι η εθνική στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης θα εφαρμοστεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013. Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 για την Ελλάδα εστιάζεται σε τρεις βασικούς άξονες:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας
- Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας

¹²⁴ <http://www.agrotikianaptixi.gr>

Συνεπικουρούμενους από ένα τέταρτο οριζόντιο άξονα LEADER, που βασίζεται στην εμπειρία που αποκτήθηκε από τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες Leader των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων.

Η Ελλάδα λαμβάνει περίπου 2,4 δις. ευρώ ετησίως **σε άμεσες ενισχύσεις προς τους αγρότες** καθώς και περίπου 70 εκ. ευρώ για δαπάνες που σχετίζονται με την αγορά. Επιπλέον, διατίθενται 3,9 δις. ευρώ **για την υποστήριξη της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών**. Όσον αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, το ποσοστό συγχρηματοδότησης για το ΕΓΤΑΑ αυξήθηκε, βάσει πρότασης της Επιτροπής, κατά 10%, γεγονός που θα έχει ως αποτέλεσμα εξοικονόμηση στον εθνικό προϋπολογισμό κατά 567 εκατ. ευρώ περίπου. Έως το Δεκέμβριο του 2011, είχε ήδη καταβληθεί ποσό 1,7 δις. ευρώ στο πλαίσιο της χρηματοδότησης της αγροτικής ανάπτυξης, βοηθώντας περισσότερους από 8.000 νέους, γυναίκες και άντρες, να εγκατασταθούν ως αγρότες σε αγροτικές περιοχές της Ελλάδας. Τα κονδύλια αυτά χρησιμοποιήθηκαν για τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές μέσω άμεσων επενδύσεων στον γεωργικό τομέα, καθώς και στους τομείς της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων. Τα κονδύλια υποστηρίζουν επίσης την αναγκαία διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας, για παράδειγμα, μέσω της προώθησης του τουρισμού, των μικρών επιχειρήσεων και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013¹²⁵

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας (ΕΣΣΑΑΛ) της περιόδου 2007-2013 καλύπτει τον τομέα της αλιείας της χώρας μας και περιγράφει συνοπτικά όλες τις πτυχές της κοινής αλιευτικής πολιτικής και καθορίζει προτεραιότητες, στόχους, τους απαιτούμενους δημόσιους πόρους και προθεσμίες για την εφαρμογή τους ιδίως σε σχέση με:

- Τη βιώσιμη ανάπτυξη των αλιευτικών δραστηριοτήτων
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου της μεταποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη της αλιείας εσωτερικών υδάτων
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη των αλιευτικών περιοχών
- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αλιευτικού τομέα
- Τη διατήρηση του ανθρώπινου δυναμικού στον αλιευτικό τομέα και την εξασφάλιση βιώσιμης απασχόλησης
- Τη προστασία και την βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος που σχετίζεται με τον αλιευτικό τομέα
- Τη τήρηση των απαιτήσεων επιθεώρησης και ελέγχου των αλιευτικών δραστηριοτήτων και την συλλογή δεδομένων-πληροφοριών για την κοινή αλιευτική πολιτική
- Την ανάπτυξη αλιευτικών δραστηριοτήτων εκτός κοινοτικών υδάτων

Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας** μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2007-2013¹²⁶ συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, κυρίως στην υδατοκαλλιέργεια και μεταποίηση. Στηρίζει την εφαρμογή τοπικών αναπτυξιακών στρατηγικών τόσο στα νησιά όσο και στις παράκτιες περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας, ιδίως σε απομακρυσμένες περιοχές όπου η ανεργία είναι υψηλή. Τα κονδύλια της ΕΕ συμβάλουν στη διατήρηση και την ανάπτυξη θέσεων απασχόλησης με την υποστήριξη της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων και προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος, για παράδειγμα μέσω της παροχής στήριξης στον οικολογικό τουρισμό και τη διατήρηση της φυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

¹²⁵ <http://www.alieia.gr/index4.html>

¹²⁶ http://www.alieia.gr/4pp/docs/per_epal_2007_2013.pdf

6.6 Έρευνα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα

Η στήριξη που παρέχει η ΕΕ στην Ελλάδα στον τομέα της **έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης** λαμβάνει τη μορφή συμμετοχής στις δαπάνες των ελληνικών οργανώσεων που συμμετέχουν στο έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη. Συνολικά χορηγήθηκαν 622 εκ. ευρώ σε ελληνικούς οργανισμούς κατά την περίοδο 2007-2011, ενώ αρκετές εκατοντάδες εκατομμύρια επιπλέον μπορεί να χορηγηθούν κατά τις προσεχείς προσκλήσεις υποβολής προτάσεων έως το 2013.

Οι ελληνικές οργανώσεις έχουν σημειώσει ιδιαίτερη επιτυχία στον τομέα των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, που αντιστοιχεί σε περίπου 211 εκ. ευρώ από τα κονδύλια που έχουν χορηγηθεί σε ελληνικές οργανώσεις. Η χρηματοδότηση αυτή θα υποστηρίξει την έρευνα αιχμής η οποία θα συμβάλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας σε τομείς προηγμένης τεχνολογίας. Επιπλέον χορηγήθηκαν σε έλληνες ερευνητές 50 εκ. ευρώ από το πρόγραμμα «Marie Curie». Αυτό επέτρεψε σε έλληνες ερευνητές να συνεργασθούν με ομολόγους τους από άλλες χώρες της Ένωσης και έχει προσελκύσει ερευνητές υψηλού επιπέδου στην Ελλάδα.

Επίσης, από το 2007 έως το 2011, έλληνες δικαιούχοι έλαβαν πάνω από 14 εκ. ευρώ υπό μορφή επιχορήγησης από το **πρόγραμμα για την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία**. Τα εν λόγω κεφάλαια χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία κόμβων για το δίκτυο «Enterprise Europe Network» στην Ελλάδα, που προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες σε ελληνικές επιχειρήσεις και τη στήριξη πλήθους σχεδίων που αποβλέπουν στην αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού των οικολογικών καινοτομιών.

Από το πρόγραμμα «**Ευφυής ενέργεια για την Ευρώπη II**» χορηγήθηκαν σε έλληνες δικαιούχους 10 εκ. ευρώ σε επιχορηγήσεις για τη χρηματοδότηση σχεδίων σκοπός των οποίων είναι η άρση των εμποδίων για την διείσδυση στην αγορά των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης. Επιπλέον, οι υπεύθυνοι υλοποίησης σχεδίων στην Ελλάδα έχουν πρόσβαση στα χρηματοδοτικά μέσα που προσφέρει το **Ευρωπαϊκό Ταμείο ενεργειακής απόδοσης**, για επενδυτικά σχέδια στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε πόλεις και περιφέρειες.

6.7 Εκπαίδευση- απασχόληση

Η μεταρρύθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων έχουν ενισχυθεί από τη μαζική στήριξη που παρέχεται από το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο**¹²⁷ (συνολικά 4,4 δις ευρώ), καθώς και από την εκτενή συνδρομή για ελληνικές οργανώσεις και πολίτες που παρέχεται μέσω του **ευρωπαϊκού προγράμματος για τη διά βίου μάθηση**.

Στην Ελλάδα υπάρχουν τέσσερα επιχειρησιακά προγράμματα για χρηματοδότηση από το ΕΚΤ: ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, αναβάθμιση της παιδείας και της δια βίου μάθησης, βελτίωση της διακυβέρνησης και ένα ειδικό αποθεματικό για απρόβλεπτες ανάγκες που ενδέχεται να προκύψουν στο διάστημα 2007-2013. Ο κυριότερος στόχος της χώρας είναι η βελτίωση των δεξιοτήτων των μειονεκτούντων ομάδων - νέοι, γυναίκες, μετανάστες, χρόνια άνεργοι και άτομα με ειδικές ανάγκες - ώστε να εκπληρώσουν τις δυνατότητές τους και να παίξουν πιο ενεργό ρόλο στην κοινωνία¹²⁸.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου θα χορηγηθούν σε ελληνικές οργανώσεις περίπου 165 εκατ. ευρώ, ενώ επιχορηγήσεις που υπερβαίνουν τα 94 εκ. ευρώ έχουν ήδη χορηγηθεί σε σπουδαστές, διδακτικό προσωπικό και εκπαιδευτές ως βοήθεια για σπουδές και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε άλλες χώρες. Μόνο το 2009-10, περίπου 8.000 σπουδαστές και διδακτικό προσωπικό συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Το πρόγραμμα έχει επίσης διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και εκείνων που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη, γεγονός που θα συμβάλει στην εξέλιξη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Αρκετές χιλιάδες νέοι συμμετείχαν σε σχέδια χρηματοδοτούμενα από το πρόγραμμα **Νεολαία σε δράση**, πράγμα που ενίσχυσε την

¹²⁷ <http://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=252&langId=el>

¹²⁸ <http://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=98&langId=el>

απασχολησιμότητα και την κινητικότητα τους. Κατά τη διάρκεια της περιόδου και στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού θα διατεθούν στην Ελλάδα περίπου 23 εκ. ευρώ, εκ των οποίων έχει ήδη καταβληθεί ποσό 13,6 εκ. ευρώ.

6.8 Εσωτερικές υποθέσεις

Η ΕΕ έχει παράσχει σημαντική οικονομική στήριξη για **συστήματα διαχείρισης ασύλου, μετανάστευσης και συνόρων** και για την αντιμετώπιση των ανθρωπιστικών συνεπειών της πίεσης που δημιουργείται από τους μεγάλους αριθμούς παράνομων μεταναστών και αιτούντων άσυλο. Η Ελλάδα θέσπισε δύο σχέδια στον τομέα αυτόν, ένα σχέδιο δράσης για τη διαχείριση της μετανάστευσης και της αναμόρφωσης του ασύλου, που αφορά τον εντοπισμό συγκεκριμένων δράσεων για την αντιμετώπιση των ελλείψεων στον τομέα του ασύλου και επιστροφής, και ένα σχέδιο δράσης «Ελλάδα-Σένγκεν» για τον προσδιορισμό συγκεκριμένων δράσεων για την αντιμετώπιση των ελλείψεων όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων. Έχει σημειωθεί πρόοδος, αν και ανομοιογενής, σε όλους τους σχετικούς τομείς. Είναι τώρα σημαντικό να υπάρξει περαιτέρω πρόοδος με βάση τα όσα έχουν επιτευχθεί. Η άσκηση άρτιων και αποτελεσματικών πολιτικών μετανάστευσης και ασύλου στην Ελλάδα είναι προς το συμφέρον όλων των χωρών της ΕΕ.

Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους κυριότερους αποδέκτες του προγράμματος "**Αλληλεγγύη και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών**" (SOLID). Την περίοδο 2010-2012 διατέθηκαν συνολικά στην Ελλάδα 228 εκ. ευρώ ως βοήθεια για την πραγματοποίηση αποτελεσματικών ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα, την επιστροφή παράνομων μεταναστών και τη χάραξη αξιόπιστης πολιτικής στον τομέα του ασύλου. Εξετάζονται και άλλα μέτρα ώστε να βελτιωθεί η απορρόφηση της εν λόγω χρηματοδότησης, μεταξύ άλλων, με την αύξηση του ποσοστού συγχρηματοδότησης.

Πίνακας: Πως συμβάλλει η χρηματοδότηση της ΕΕ στην ελληνική οικονομία και την κοινωνία της Ελλάδας

Πηγή χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ	Διαθέσιμα και καταβληθέντα ποσά
Διαρθρωτικά ταμεία και ταμείο συνοχής	20,2 δις. ευρώ προς διάθεση 8,4 δις. ευρώ ήδη καταβληθέντα
Γεωργία: Άμεσες πληρωμές και παρεμβάσεις στην αγορά Αγροτική ανάπτυξη	Περίπου 2,4 δις. ευρώ ετησίως· 17 δις. ευρώ καθ' όλη την περίοδο 3,9 δις. ευρώ προς διάθεση· 1,7 δις. ευρώ ήδη καταβληθέντα
Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας	210 εκατ. ευρώ προς διάθεση · 70 εκατ. ευρώ ήδη καταβληθέντα
Ερευνητικό πρόγραμμα-πλαίσιο	Μέχρι 1 δις ευρώ μπορεί να χορηγηθεί σε ελληνικούς οργανισμούς μετά από προσκλήσεις για την υποβολή προτάσεων καθ' όλη την περίοδο
Πρόγραμμα ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας	14 εκ. ευρώ καταβληθέντα μέχρι στιγμής σε Έλληνες δικαιούχους
Δια βίου μάθηση και Νεολαία σε δράση	188 εκ. ευρώ προς διάθεση· ≈ 108 εκατ. ευρώ καταβληθέντα
Αλληλεγγύη και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών (SOLID)	228 εκ. ευρώ προς διάθεση· ≈ 70 εκατ. ευρώ καταβληθέντα
Ευρωπαϊκός μηχανισμός μικροχρηματοδοτήσεων Progress	8,75 εκ. ευρώ για δάνειο με εξοφλητική προτεραιότητα και 0,8 εκ. ευρώ χορηγούμενα ως εγγύηση σε ελληνικό φορέα παροχής μικροπιστώσεων.

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), «Ανάπτυξη για την Ελλάδα»

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹²⁹ μέχρι το τέλος Ιουλίου 2012 στην Ελλάδα από τα διαθέσιμα €20,2 δις. ευρωπαϊκών πόρων είχαν καταβληθεί € 8,4 δις. ή το 41,4%. Οι πληρωμές από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (περίπου το 1/5 των διαθέσιμων ευρωπαϊκών διαρθρωτικών πόρων για την Ελλάδα) μέχρι το τέλος Αυγούστου 2012 βρισκόταν στο 36,8% πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο του 44,9%. Από την επιχειρησιακή αξιολόγηση προκύπτει ότι συνολικοί πόροι ύψους 1,26 δις. ευρώ δεν έχουν ακόμη διατεθεί σε όλα τα προγράμματα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Πρόκειται για πόρους που δεν έχουν ακόμη χορηγηθεί για εγκεκριμένα σχέδια. Υπάρχει επίσης ποσό 2,5 δις. ευρώ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) από μη ενεργά σχέδια, για τα οποία υπάρχει μεν προϋπολογισμός αλλά λείπουν μέτρα εφαρμογής.

Η αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων και ειδικότερα του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου αποτελεί κεντρικό τμήμα της στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού στο πλαίσιο της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020. Η καλύτερη στόχευση των πόρων και η συνέργεια με άλλα Ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης είναι προτεραιότητα, καθώς για την Ελλάδα, ως χώρα με νησιωτική μορφολογία, η εδαφική συνοχή συνδέεται με την κοινωνική συνοχή.

Η αξιοποίηση της **κοινωνικής οικονομίας** είναι επίσης κομβικής σημασίας. Το 2011 προωθήθηκε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία και την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Ν.4019/2011, ΦΕΚ 216/2011¹³⁰) όχι μόνο ως μέσο για τη δημιουργία θέσεων εργασίας για ευπαθείς ομάδες αλλά και ως ένα καινοτόμο εργαλείο για την ικανοποίηση μη εκπληρούμενων κοινωνικών αναγκών και τη βελτίωση των κοινωνικών αποτελεσμάτων. Παράλληλα, η παρέμβαση υποστηρίζεται από ένα επιχειρησιακό σχέδιο εφαρμογής για τα επόμενα χρόνια, το οποίο περιλαμβάνει σειρά κινήτρων και μέτρων που αποσκοπούν στην ενίσχυση των φορέων κοινωνικής οικονομίας, με απώτερο στόχο τη δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για την άνθηση της κοινωνικής καινοτομίας. Επίσης, θεσμοθετήθηκε το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας με Κοινή Υπουργική Απόφαση, το οποίο θα παρέχει καινοτόμα χρηματοδοτικά εργαλεία όπως μικρο-πιστώσεις, εγγυήσεις και πρόσβαση σε κεφάλαια κίνησης σε φορείς κοινωνικής επιχειρηματικότητας και ειδικότερα στις ευπαθείς ομάδες.

Η εφαρμογή της **Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας** ως ενεργούς πολιτικής απασχόλησης για τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού περιλαμβάνει το θεσμικό πλαίσιο που θεσμοθετεί την **Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση** Ένταξης ευάλωτων ομάδων και χρηματοδοτεί προγράμματα υποστήριξης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων μέσω εκπαίδευσης, δικτύωσης – συνολικού προϋπολογισμού 60 εκ. ευρώ. Επίσης, το **Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας** θα παράσχει πρόσβαση σε χρηματοδότηση προς τις ευπαθείς ομάδες μέσω ειδικών μικρο-χρηματοπιστωτικών προϊόντων.

¹²⁹ http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/financial_operations/pdf/2012-04-18-greece-comm_el.pdf

¹³⁰ [http://195.167.92.155/aimages/FEK_216_2011_\(N.4019_Nomos_Koinonikis_Oikonomias\).pdf](http://195.167.92.155/aimages/FEK_216_2011_(N.4019_Nomos_Koinonikis_Oikonomias).pdf)

7. Η κατάσταση στην Ελλάδα το 2012

Η οικονομική κρίση και τα επακόλουθα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης είχαν αντίκτυπο στην ικανότητα της Ελλάδας να επιτύχει τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ιδίως τους στόχους που έχουν κοινωνικό και περιβαλλοντικό προσανατολισμό, ενώ είχαν σοβαρές επιπτώσεις σε σημαντικές πλευρές της καθημερινότητας των πολιτών της χώρας, που αφορούν την ποιότητα του φυσικού, δομημένου και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Τον Απρίλιο του 2010, η Ελλάδα ζήτησε διεθνή χρηματοδοτική συνδρομή¹³¹, καθώς αντιμετώπιζε ευμεγέθεις χρηματοδοτικές ανάγκες και δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Η Ελλάδα δεσμεύθηκε να εφαρμόσει το **πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής**¹³² με στόχο τη διόρθωση των δημοσιονομικών και εξωτερικών ανισορροπιών και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης βραχυπρόθεσμα. Μεσοπρόθεσμα, θα πρέπει να θέσει τα θεμέλια για ένα αναπτυξιακό μοντέλο που να στηρίζεται περισσότερο στις επενδύσεις σε τομείς κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, τη βελτίωση του ισοζυγίου εμπορικών συναλλαγών με μείωση των εισαγωγών και στοχευμένη αύξηση των εξαγωγών, υποστηρίζοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη κοινωνική συνοχή και την απασχόληση.

Το **πρώτο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής** τέθηκε σε εφαρμογή τον Μάιο του 2010 και συνάφθηκε πακέτο δανείων ύψους 110 δις. ευρώ, εκ των οποίων τα 73 δις. ευρώ εκταμιεύθηκαν. Το **δεύτερο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής** εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2012, με πακέτο δανείων ύψους 130 δις. ευρώ, επιπλέον των ποσών που δεν εκταμιεύθηκαν από το πρώτο πρόγραμμα. Μέχρι το Μάιο του 2012 η Ελλάδα είχε εκταμιεύσει 147.5 δις ευρώ από το πρώτο και το δεύτερο πρόγραμμα. Η συνολική δέση συνδρομής προς την Ελλάδα, περιλαμβανομένων των δανείων από μέρους της ΕΕ και χρηματοπιστωτικών οργανισμών, της διαγραφής διακρατούμενων από τον ιδιωτικό τομέα χρεογράφων και επιχορηγήσεων από τα διαρθρωτικά και λοιπά ταμεία της ΕΕ, ανέρχεται αθροιστικά σε περίπου 380 δις ευρώ. Το ποσό αυτό ισοδυναμεί με το 177% του ελληνικού ΑΕΠ^{133 134}.

Το 2010 και το 2011, η Ελλάδα σημείωσε κάποια πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων του προγράμματος προσαρμογής, με σημαντικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις όμως. Η εφαρμογή προσέκρουσε σε διάφορα προβλήματα: πολιτική αστάθεια, κοινωνική αναταραχή και ζητήματα διοικητικής δυναμικότητας, ενώ ο σοβαρότερος παράγοντας ήταν η οικονομική ύφεση που ήταν πολύ βαθύτερη από ό,τι είχε προβλεφθεί. Σημαντικοί δημοσιονομικοί στόχοι δεν επιτεύχθηκαν, πράγμα το οποίο οδήγησε στη θέσπιση επιπρόσθετων μέτρων εξυγίανσης καθ' όλο το 2010 και το 2011. Η οικονομία συνεχίζει να συρρικνώνεται και οι βραχυπρόθεσμοι ρυθμοί ανάπτυξης έχουν πάλι αναθεωρηθεί προς τα κάτω. Εκτιμάται ότι η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 6,9% το 2011 και η μέση μείωση εισοδημάτων ανέρχεται στο 20-30%. Ωστόσο η Ελλάδα πέτυχε σημαντική μείωση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης: από 15.8 % του ΑΕΠ το 2009 σε 9.1 % το 2011¹³⁵.

Στις 18 Απριλίου 2012, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο "Ανάπτυξη για την Ελλάδα"¹³⁶ στην οποία αναφέρεται ότι η ανταγωνιστικότητα μειώθηκε κατά 10-20% από το 2000 έως το 2009. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε σε 14 % του ΑΕΠ έως το 2008. Το δημόσιο έλλειμμα, από την υιοθέτηση του ευρώ υπερέβαινε σταθερά το 3% του ΑΕΠ, και το 2009 το έλλειμμα απογειώθηκε σε σχεδόν 16% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος αυξήθηκε στο 129 % του ΑΕΠ το 2009, από περίπου 100 % το 2000, και παρά το PSI+

¹³¹ Μετά από αίτημα που υπέβαλε η Ελλάδα τον Απρίλιο του 2010, η Τρόικα, που απαρτίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, διαπραγματεύθηκε ένα πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής με τις ελληνικές αρχές, το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 2 Μαΐου 2010 και από το Συμβούλιο του ΔΝΤ στις 9 Μαΐου 2010. Το πρόγραμμα καλύπτει την περίοδο 2010-13. Τον Δεκέμβριο του 2011 και την περίοδο Ιανουαρίου/Φεβρουαρίου του 2012, η Τρόικα διαπραγματεύθηκε το δεύτερο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής με τις ελληνικές αρχές, που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 13 Μαρτίου 2012 και από το Συμβούλιο του ΔΝΤ στις 15 Μαρτίου 2012. Το δεύτερο πρόγραμμα καλύπτει την περίοδο 2012-14.

¹³² http://www.eetaa.gr/anakoinoseis/MoU4_Greek_Translation/files/mougreektranslation4.pdf

¹³³ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/swd2012_greece_el.pdf

¹³⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/recommendations_2011/swp_greece_el.pdf

¹³⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2012_greece_el.pdf

¹³⁶ http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/financial_operations/pdf/2012-04-18-greece-comm_el.pdf

αναμένεται να παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Το ΑΕΠ μειώθηκε πάνω από 17% από την έναρξη της κρίσης το 2008 και αναμένεται να συνεχίσει να συρρικνώνεται το 2012.

Η ανεργία αυξήθηκε δραματικά κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, και από 17,7% (ετήσιος μέσος όρος για το 2011) ανήρθε στο 25% για το 2012 (εκτίμηση)¹³⁷. Η ανεργία των νέων ξεπέρασε στο 55% τον Ιούλιο του 2012, ποσοστό διπλάσιο σε σχέση με δύο χρόνια πριν. Κατά το τρίτο τρίμηνο του 2011, περίπου 45% των ανέργων ηλικίας μεταξύ 15 και 24 ετών ήταν μακροχρόνια άνεργοι, έναντι 30% δύο έτη νωρίτερα.

Πριν από την κρίση, είχε ήδη παρατηρηθεί στην Ελλάδα ένα από τα υψηλότερα ποσοστά φτώχειας στην ΕΕ. Το συνολικό ποσοστό του κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για το σύνολο του πληθυσμού ανερχόταν το 2010 σε 27,7% (για τα παιδιά 28,7%), υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 23,5%¹³⁸. Το ποσοστό φτώχειας των εργαζομένων στην Ελλάδα ήταν το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ το 2010. Η βαθιά οικονομική ύφεση αύξησε τα επίπεδα της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και του αποκλεισμού από τη στέγαση και έπληξε το διαθέσιμο εισόδημα (μείωση κατά 9,3% το 2010). Η έλλειψη στέγης αφορά όλο και περισσότερο τις οικογένειες με παιδιά και τους νέους, καθώς και αυξανόμενο αριθμό μεταναστών, που οξύνουν ακόμη περισσότερο τις πιέσεις.

Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) είναι βασικοί συντελεστές για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ελλάδα. Αντιπροσωπεύουν το 99,9% όλων των εταιρειών στην Ελλάδα, ενώ οι μικροεπιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 96,5%¹³⁹. Οι ελληνικές ΜΜΕ αντιμετωπίζουν επί τους παρόντος λίαν δυσχερείς συνθήκες λειτουργίας: οι 6 στις 10 επιχειρήσεις κατέγραψαν μείωση κερδών το 2011 σε σύγκριση με το 2010, ενώ από το 2008 μέχρι το 2011 έκλεισαν 90.000 επιχειρήσεις και χάθηκαν 200.000 θέσεις εργασίας¹⁴⁰. Μια πρόσφατη μελέτη¹⁴¹ υπολόγισε ότι το 2012 θα συνεχιστούν οι αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης και απασχόλησης (-2,4%) και κινδυνεύουν να κλείσουν 60.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις και θα χαθούν χιλιάδες θέσεις απασχόλησης. Τα απογοητευτικά αυτά στοιχεία καταδεικνύουν την ανάγκη για γρήγορη και στοχοθετημένη δράση με σκοπό τη στήριξη των ΜΜΕ.

Ποσό άνω των 4 δις ευρώ είναι ήδη διαθέσιμο ως συνδρομή ρευστότητας για ΜΜΕ από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, υπό τη μορφή μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής και μη επιστρεπτέων επιχορηγήσεων. Επιπλέον, έχει συσταθεί Ταμείο Εγγυήσεων για τις ΜΜΕ με χρηματοδότηση 500 εκ. ευρώ από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ, ποσό που θα μπορούσε να πολλαπλασιασθεί με σκοπό την αποδέσμευση ενός επιπλέον δις ευρώ υπό μορφή δανείων από την ΕΤΕπ προς ελληνικές τράπεζες, για την επακόλουθη χορήγηση δανείων σε ελληνικές ΜΜΕ. Εντούτοις, επί του παρόντος, τα χρήματα αυτά δεν φθάνουν στις ΜΜΕ, λόγω της μειωμένης ζήτησης για επενδύσεις, του υψηλού κινδύνου που συνεπάγεται η χορήγηση δανείων σε ΜΜΕ υπό τις παρούσες συνθήκες και της συνακόλουθης δυσκολίας των ΜΜΕ να αντλήσουν την αναγκαία συγχρηματοδότηση από τις τράπεζες. Οι ελληνικές αρχές εξακολουθούν να μην έχουν θέσει σε ισχύ ορισμένες τροποποιήσεις της νομοθεσίας της ΕΕ οι οποίες επιτρέπουν τη συγχρηματοδότηση κεφαλαίων κίνησης για ΜΜΕ.

Πολλές εκατοντάδες **σημαντικά έργα από την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006 παραμένουν ανολοκλήρωτα**, με τον συνεπαγόμενο κίνδυνο τα κεφάλαια που διατίθενται για τα διάφορα αυτά έργα να πρέπει να επιστραφούν στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Απαιτείται η ανάληψη επείγουσας δράσης από τις ελληνικές αρχές που θα φροντίσουν ώστε τα σχέδια αυτά να ολοκληρωθούν εντός των προθεσμιών που έχουν συμφωνηθεί ή να αναλάβουν ένα ουσιαστικό επαναπρογραμματισμό με στόχο την άμεση ενίσχυση των ΜΜΕ και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Τέλος, μια ειδική ομάδα δράσης (task force) συνεργάζεται με την ελληνική κυβέρνηση για να εντοπιστούν οι ευκαιρίες για την **ανακατανομή των πόρων για τη στήριξη έργων προτεραιότητας**, για παράδειγμα για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων και τη στήριξη των ΜΜΕ.

¹³⁷ <http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH%2014.pdf>

¹³⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-009/EN/KS-SF-12-009-EN.PDF

¹³⁹ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2010-2011/greece_en.pdf

¹⁴⁰ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2012/greece_en.pdf

¹⁴¹ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2012/annual-report_en.pdf

8. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της κρίσης και του Μνημονίου στην Ελλάδα

Τα τελευταία δεκαετία είχε επιτευχθεί μια σημαντική πρόοδος στην εθνική περιβαλλοντική πολιτική, τη περιβαλλοντική νομοθεσία και τις σχετικές δομές διακυβέρνησης, πρωτίστως λόγω της σχετικής νομοθεσίας και των πολιτικών της ΕΕ. Σύμφωνα με την περιβαλλοντική οργάνωση WWF όμως η οικονομική και δημοσιονομική κρίση της χώρας τα τελευταία 3 χρόνια προκαλεί μια δίχως προηγούμενο απώλεια αυτού του πολύτιμου «περιβαλλοντικού κεκτημένου», καθώς η περιβαλλοντική κρίση επιτείνεται σοβαρά από τις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης.

Σε επιστολή της προς τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁴² η περιβαλλοντική οργάνωση επισημαίνει τα ακόλουθα παραδείγματα σημαντικής οπισθοδρόμησης σε περιβαλλοντικές πολιτικές, τα οποία έχουν συμβεί στην Ελλάδα από τον Μάιο του 2010:

1. Εξαφάνιση του Πράσινου Ταμείου και απορρόφησή του από τον κεντρικό προϋπολογισμό
2. Κούρεμα των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης
3. Έμφαση σε περιβαλλοντικά αμφίβολες μεγάλες επενδύσεις
4. Εκ των υστέρων νομιμοποίηση αυθαιρέτων σε προστατευόμενες περιοχές
5. Βεβιασμένη και ανεξέλεγκτη πώληση δημόσιας γης
6. Μείωση της περιβαλλοντικής στελέχωσης των δημόσιων υπηρεσιών
7. Αποδόμηση των θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης
8. Αμφισβητήσιμη στήριξη σε βρώμικες πηγές ενέργειας

Το WWF στην επιστολή του τονίζει ότι η κρίση που εκτυλίσσεται στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη δεν πρέπει να θεωρείται απλώς δημοσιονομική. Η κρίση δεν πηγάζει μόνο από την κακή διαχείριση των οικονομικών κάθε κράτους, αλλά αποτελεί αντανάκλαση ενός προβληματικού προτύπου οικονομικής ανάπτυξης, το οποίο εξαρτάται από την υπερκατανάλωση και προκαλεί ένα σταθερά αυξανόμενο οικολογικό έλλειμμα και υπερεκμετάλλευση φυσικών πόρων. Ειδικά για την Ελλάδα, όπου η περιβαλλοντική διάσταση των μέτρων του Μνημονίου είναι εμφανώς αρνητική, είναι ευκαιρία να δούμε πως πραγματικός πλούτος της χώρας είναι το περιβάλλον και οι φυσικοί πόροι και πως η καταστροφή τους υποσκάπτει τις ίδιες τις προοπτικές της χώρας για οικονομική βιωσιμότητα και περιβαλλοντική καινοτομία, αλλά και την υγεία και ποιότητα ζωής όλων.

Σε αυτό το πλαίσιο το WWF καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναθεωρήσει επειγόντως τις πολιτικές και τους όρους δανεισμού που εφαρμόζονται στην Ελλάδα, ώστε να ενσωματώσει περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμες διασφαλίσεις και να δεσμευθεί για:

1. Σεβασμό και υποστήριξη των περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών και νόμων στην Ελλάδα, σε εφαρμογή της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του περιβαλλοντικού και κοινωνικού «κεκτημένου» και να εξασφαλίσει συμμόρφωση με ισχύουσες διεθνείς περιβαλλοντικές νομοθεσίες και πολιτικές.
2. Διεξαγωγή ολοκληρωμένων, διαφανών και συμμετοχικών στρατηγικών περιβαλλοντικών εκτιμήσεων των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής και των ξεχωριστών τμημάτων τους, συνδυαστικά και κατ' εφαρμογή της δικής της Οδηγίας για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση.
3. Συμπερίληψη ειδικών και μετρήσιμων στόχων και δεικτών αειφόρου ανάπτυξης στα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής.
4. Αναγνώριση της σημασίας της βιολογική ικανότητας ή του φυσικού κεφαλαίου των χωρών στις οποίες εφαρμόζονται προγράμματα οικονομικής προσαρμογής, συμπεριλαμβανόμενης της εκτίμησης της βάσης φυσικών πόρων και των χρήσεών τους, καθώς και του κόστους περιβαλλοντικής αποκατάστασης.

¹⁴² <http://www.wwf.gr/images/pdfs/J-M-Barroso-EC6-jan2012GR.pdf>

5. Δέσμευση οικονομικών και στελεχιακών πόρων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προσαρμογής για τη μετάβαση προς μια διαφορετική αναπτυξιακή πορεία, βασισμένη στις αρχές και τα αποτελέσματα της 'πράσινης οικονομίας'.

Πιο συγκεκριμένα σε πρόσφατη έκθεσή του το WWF Ελλάς¹⁴³ τονίζει ότι από τον Ιούνιο του 2011 μέχρι τον Ιούλιο του 2012 σημειώθηκε καταγιστική οπισθοδρόμηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και σοβαρή υστέρηση στην εφαρμογή σημαντικών περιβαλλοντικών πολιτικών. Σε σημαντικό βαθμό, η οπισθοδρόμηση που καταγράφεται στην έκθεση αποτέλεσε απόρροια των μνημονιακών δεσμεύσεων της χώρας. Σε εξίσου σημαντικό βαθμό όμως, προέκυψε από επιλογές της πολιτικής ηγεσίας, που θεωρούν ότι πολλές από τις περιβαλλοντικές διατάξεις αποτελούν εμπόδιο στην οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας, αγνοώντας ότι οι διατάξεις αυτές προσπαθούν να καλύψουν σημαντικά κενά στη θεσμική προστασία του φυσικού κεφαλαίου. Δείγμα των καιρών ήταν ότι η ακύρωση, με εξόφθαλμο τρόπο, ακόμα και πρόσφατων σημαντικών πολιτικών πρωτοβουλιών που είχε εξ αρχής αναλάβει το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, εγκαινιάζοντας με ελπιδοφόρο τρόπο την ίδρυσή του το 2009.

Οι τομείς που υπέστησαν τα σημαντικότερα πλήγματα ήταν η νομοθεσία για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, η δασική νομοθεσία και η νομοθεσία για τη δόμηση. Με αιχμή τους νόμους 3986/2011 (εφαρμοστικός Μεσοπρόθεσμος), 4024/2011 (συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και εργασιακή εφεδρεία), 4014/2011 (περιβαλλοντική αδειοδότηση και αυθαίρετα), 4042/2012 (διαχείριση αποβλήτων), 4067/2012 (Νέος Οικοδομικός Κανονισμός) και 4030/2011 (νέος τρόπος έκδοσης οικοδομικών αδειών):

- νομιμοποιήθηκαν δεκάδες χιλιάδες αυθαίρετα, χωρίς καμία εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, ακόμα και μέσα σε προστατευόμενες περιοχές,
- νομιμοποιήθηκαν ή «τακτοποιήθηκαν» διάφορες παράνομες δραστηριότητες,
- περικόπηκαν διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ακόμα και σε προστατευόμενες περιοχές,
- άνοιξε ο δρόμος για καταβύθιση του Πράσινου Ταμείου, μέσα από την απορρόφηση του 95% των οικονομικών πόρων του στον κρατικό προϋπολογισμό,
- δίνεται η δυνατότητα για εξαίρεση από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των εργοστασίων διαχείρισης αποβλήτων,
- εκποιείται με αδιαφανείς όρους φυσική δημόσια γη και νομιμοποιούνται καταπατήσεις, χωρίς καμία εκτίμηση των αναμενόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων,
- επιδεινώνονται περιβαλλοντικά οι όροι δόμησης για μεγάλες τουριστικές επενδύσεις,

Σημαντικά όμως δεδομένα προκύπτουν και για την οικονομικά ασύμφορη και αντιαναπτυξιακή διάσταση της περιβαλλοντικής κρίσης που επιδεινώνεται από τις πολιτικές που ακολουθούνται. Ενδεικτικά, μόνο το κόστος των εκπομπών «περιφερειακών ρύπων» (αιωρούμενων σωματιδίων, οξειδίων του αζώτου και του θείου) από δύο εγκαταστάσεις της ΔΕΗ (Αγ. Δημητρίου, Μεγαλόπολης Α) ανήλθε σε 735 – 1.960 εκ. €, με βάση στοιχεία του 2009. Σε αυτά περιλαμβάνεται και το κόστος από τη σοβαρή επιβάρυνση της δημόσιας υγείας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη σε πρόσφατη έκθεσή¹⁴⁴ του διαπιστώνει ότι τα προβλήματα που προέκυψαν εξαιτίας της κρίσης του δημόσιου χρέους και της υιοθέτησης πληθώρας 'έκτακτων' μέτρων στο πλαίσιο εξασφάλισης δανειακών πόρων, είχαν σοβαρές επιπτώσεις σε σημαντικές πλευρές της καθημερινότητας των πολιτών της χώρας, που αφορούν την ποιότητα του φυσικού, δομημένου και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η ανεξάρτητη αρχή επισημαίνει στην ετήσια έκθεσή της για το 2011, ότι οι επιπτώσεις αυτές προέρχονται τόσο από την όξυνση διαρκών ή τη δημιουργία νέων προβλημάτων της οργάνωσης και διαχείρισης των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων (λχ. πολυνομία, σύγχυση αρμοδιοτήτων, αδράνεια της διοίκησης), αλλά και από τον μεγάλο αριθμό νέων ρυθμίσεων, συχνά αντιφατικών (συχνές αλλαγές στη στοχοθεσία των μέτρων πολιτικής¹⁴⁵). Επιπλέον,

¹⁴³ <http://www.wwf.gr/images/pdfs/nomothesia-report2012.pdf>

¹⁴⁴ <http://www.synigoros.gr/resources/docs/diaxeirish-perivallontos-kai-organwsh-toy-xwroy.pdf>

¹⁴⁵ Βλ. Ν. 3986/2011, «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012-2015»· ΠΔ 4.11.2011, ΦΕΚ ΑΑΠ 289, «Όροι και περιορισμοί δόμησης εντός των ορίων οικισμών με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους»· Ν. 3889/2010, «Χρηματοδότηση περιβαλλοντικών παρεμβάσεων, πράσινο ταμείο, κύρωση δασικών χαρτών»· Ν. 3818/2010, «Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων του

αμφισβητείται ο χαρακτήρας πολλών φυσικών και ανθρωπογενών πόρων ως δημοσίων αγαθών, ο ισχύων τρόπος ρύθμισης των συνθηκών ανάπτυξης, εκμετάλλευσης και προστασίας τους αποδεικνύεται συχνά ανεπαρκής και οι μηχανισμοί ελέγχου είτε απουσιάζουν είτε υπολειπουργούν.

Η ανεξάρτητη αρχή τονίζει τέλος ότι μια ρυθμιστική πολιτική που χαρακτηρίζεται αφενός από την αυξημένη γραφειοκρατία και πολυνομία αφετέρου από εκτεταμένη δόμηση χωρίς ορθολογικό χωρικό-περιβαλλοντικό σχεδιασμό, αποθαρρύνει τις επενδύσεις, εμποδίζει τη διάχυση της ανάπτυξης και οδηγεί στην κατασπατάληση και υποβάθμιση των σπάνιων περιβαλλοντικών πόρων. Παράλληλα πλήττονται σοβαρά οι συνθήκες διαβίωσης και η ποιότητα ζωής μεγάλων ομάδων πληθυσμού, γεγονός που επηρεάζει σοβαρά την κοινωνική συνοχή.

Νομού Απικής, σύσταση Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας κ.λπ.»· Ν. 4014/2011, «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος»· Ν. 3937/2011, «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»· Ν. 3983/2011, «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος -- Εναρμόνιση με την Οδηγία ΕΚ-56/08 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις»· ΚΥΑ 150559/2011, «Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού»· ΚΥΑ 145116/2011, «Περί επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων»· ΚΥΑ 51354/2641/Ε103, «Καθορισμός προτύπων ποιότητας περιβάλλοντος», άρθρο 39, παράγρ. 3 του Ν. 4024, «Θέματα αρμοδιότητας υπ. οικονομικών -- Τροποποιήσεις σχετικά με απαλλοτριώσεις, Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις».

9. Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απορρόφηση κονδυλίων

Η Επιτροπή έχει προβεί σε σειρά προτάσεων¹⁴⁶ **για να απλουστευθεί η εφαρμογή της πολιτικής της συνοχής και να καταστεί πιο ευέλικτη**. Οι αλλαγές αυτές έχουν άρει τους διοικητικούς φραγμούς για τις επενδύσεις και έχουν καταστήσει ευκολότερο τον επαναπρογραμματισμό των κονδυλίων ώστε να παρασχεθεί στήριξη στις μεγαλύτερες αναπτυξιακές προτεραιότητες. Προτάθηκε το 2008, τέθηκε σε εφαρμογή το 2009.

Η Επιτροπή πρότεινε την αύξηση της προ-χρηματοδότησης με αύξηση των **προκαταβολών** για τα προγράμματα που τυγχάνουν στήριξης από τα διαρθρωτικά κονδύλια της ΕΕ. Το γεγονός αυτό κατέστησε δυνατή την ταχύτερη ροή χρήματος σε έργα προτεραιότητας – το συνολικό ποσό των προκαταβολών στην Ελλάδα ανέρχεται σε περίπου 1,5 δις. ευρώ. Εφαρμόστηκε το 2009.

Το κατώτατο όριο για τα έργα που απαιτούν εκ των προτέρων έγκριση από την Επιτροπή έχει αυξηθεί από 25 εκατ. ευρώ σε 50 εκατ. ευρώ, καθιστώντας ευκολότερη την εκκίνηση έργων ενώ παράλληλα εξασφαλίζεται η ορθή δαπάνη των κονδυλίων. Εφαρμόστηκε τον Ιούνιο 2010.

Μετά από μια πρώτη αύξηση στο 85%, η Επιτροπή πρότεινε **να αυξηθεί το ποσοστό συγχρηματοδότησης της ΕΕ** της διαρθρωτικής χρηματοδότησης στην Ελλάδα κατά ένα 10% ακόμη, φτάνοντας το 95%. Η αλλαγή αυτή σημαίνει ότι τα βασικά έργα τυγχάνουν μεγαλύτερης στήριξης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ και μπορεί να καθυστερούν λόγω της υπό εξέλιξη δημοσιονομικής εξυγίανσης στην Ελλάδα. Ο συνδυασμένος αντίκτυπος της αυξημένης χρηματοδότησης και της προσαύξησης είναι πολύ σημαντικός: περίπου 958 εκατ. ευρώ για όλα τα διαρθρωτικά κονδύλια. Προτάθηκε τον Αύγουστο 2011, τέθηκε σε εφαρμογή τον Δεκέμβριο 2011.

Η Επιτροπή τροποποίησε τους κανόνες της ΕΕ για να καταστεί εφικτή η **συγχρηματοδότηση του κεφαλαίου κίνησης για τις επιχειρήσεις**, παρέχοντας κατ' αυτό τον τρόπο μια σημαντική ώθηση στις ΜΜΕ. Εφαρμόστηκε τον Νοέμβριο 2011: η νομοθεσία αυτή πρέπει τώρα να τεθεί πλήρως σε εφαρμογή από τις ελληνικές αρχές.

Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με την **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων**, για την απεμπλοκή ορισμένων χρηματοδοτικών μέσων που τυγχάνουν στήριξης από τα διαρθρωτικά κονδύλια και αποσκοπούν στην απαραίτητη πίστωση προς τις ελληνικές ΜΜΕ, μεταξύ των οποίων η πρωτοβουλία JEREMIE, το Ταμείο Επιχειρηματικότητας ETEAN και ο ευρωπαϊκός μηχανισμός μικροχρηματοδοτήσεων **Progress**.

Πρόσφατα συνήφθη συμφωνία για την παροχή εγγύησης στο πλαίσιο της μικροχρηματοδότησης Progress σε ένα ελληνικό φορέα χορήγησης μικροπιστώσεων την Πανκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα ΕΠΕ (ΠΣΤ), χάρη στην οποία θα δοθεί στην ΠΣΤ η δυνατότητα να χορηγήσει μέχρι 6 εκατ. ευρώ σε μικροδάνεια σε Έλληνες μικροεπιχειρηματίες (με εστίαση στη χρηματοδότηση νέων δανειοληπτών και της εκκίνησης νέων επιχειρήσεων). Ένα ακόμα δάνειο με εξοφλητική προτεραιότητα μέχρι 8,75 εκατ. ευρώ αναμένεται ότι θα επιτρέψει στην ΠΣΤ να καλύψει τη ζήτηση πολλών μικρών επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ως προς την πρόσβαση σε χρηματοδότηση λόγω της πιστωτικής κρίσης και των αυστηρότερων απαιτήσεων επιλεξιμότητας που εφαρμόζονται στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Με δείκτη μόχλευσης 1,5 αυτό το δάνειο με εξοφλητική προτεραιότητα αναμένεται ότι θα δημιουργήσει μικροδανεισμό μέχρι 13 εκ. ευρώ σε μικρές επιχειρήσεις.

Δημιουργήθηκε πρόσφατα ένα **Ταμείο Εγγυήσεων για ΜΜΕ** με την υποστήριξη της Επιτροπής, το οποίο τυγχάνει στήριξης ύψους 500 εκατ. ευρώ από διαρθρωτικά κονδύλια. Μόλις καταστεί λειτουργικό, θα παράσχει στις τράπεζες πρόσθετη ρευστότητα μέχρι 1 δις. ευρώ για χορήγηση δανείων σε ΜΜΕ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ). Η

¹⁴⁶ http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/financial_operations/pdf/2012-04-18-greece-comm_el.pdf

λειτουργία του Ταμείου Εγγυήσεων και η συνεργασία του με την ΕΤΕπ ώστε να υπάρξει ρευστότητα στην πραγματική οικονομία συνιστά επείγουσα προτεραιότητα (προτάθηκε το 2011, υπεγράφη τον Μάρτιο 2012, αλλά δεν έχει ακόμα ενεργοποιηθεί). Η πλήρης λειτουργία του **Ταμείου Εγγυήσεων για τις ΜΜΕ** συνιστά επείγουσα προτεραιότητα ώστε να υπάρξει ρευστότητα στην πραγματική οικονομία. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες **ώστε να αποδεσμευτούν κονδύλια** που έχουν ήδη εκταμιευτεί για το τραπεζικό σύστημα αλλά δεν έχουν ακόμα εκχωρηθεί στις ΜΜΕ. Η ΕΤΕπ θα πρέπει να εκταμιεύσει δάνεια προς τις ΜΜΕ, με την κάλυψη του Ταμείου Εγγυήσεων για τις ΜΜΕ, με στόχο τα 160 εκατ. ευρώ το 2012, 400 εκατ. ευρώ επιπλέον έως το τέλος του 2013 και 440 εκατ. ευρώ πριν από το 2015. Εξάλλου, εντός του 2012, η ΕΤΕπ θα διαθέσει 440 εκατ. ευρώ επιπλέον σε ΜΜΕ, υπό την εγγύηση των ελληνικών αρχών.

Η Επιτροπή πρότεινε και υιοθετήθηκε με συναπόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η δημιουργία ενός **μέσου επιμερισμού των κινδύνων** για τη στήριξη έργων υποδομής μεγάλης κλίμακας στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος. Δάνεια τα οποία στηρίζονται από το μέσο επιμερισμού των κινδύνων θα καταστήσουν δυνατή την ολοκλήρωση των υφιστάμενων επενδυτικών έργων και θα συμβάλλουν στην εκκίνηση και την εφαρμογή νέων έργων. Θα πρέπει να παρασχεθεί χρηματοδότηση στο πλαίσιο των υφιστάμενων πιστώσεων των διαρθρωτικών κονδυλίων, η οποία θα πρέπει να υποστεί σημαντική μόχλευση. Το εν λόγω Μέσο θα διαχειρίζεται η ΕΤΕπ, και η Επιτροπή έχει δεσμευτεί ως προς την οριστικοποίηση των επιχειρησιακών ρυθμίσεων, το συντομότερο δυνατό, με τη μορφή συμφωνίας συνεργασίας με την ΕΤΕπ. Οι Πράσινοι έχουν όμως ασκήσει κριτική για τα έργα τα οποία θα υποστηριχθούν από το συγκεκριμένο εργαλείο, ενώ αντιρρήσεις διατηρεί και η ΕΤΕπ τουλάχιστον για τη βιώσιμότητα κάποιων από τους 4 αυτοκινητοδρόμους που αναμένεται να υποστηριχθούν στην Ελλάδα (δείτε παρακάτω για τα 181 έργα προτεραιότητας). Η σχέση μεταξύ δεσμευμένων πόρων από το ΕΣΠΑ και μόχλευσης- συμμετοχής της ΕΤΕπ (1:1.4) έχει προκαλέσει επίσης προβληματισμό στην ελληνική πλευρά.

Κατά τους επόμενους μήνες, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας θα πρέπει να επισπεύσει την εκταμίευση των 4 δις. ευρώ που είναι ήδη διαθέσιμα για τη χρηματοδότηση των ΜΜΕ. Η μεταβολή των κανόνων της ΕΕ ώστε να είναι δυνατή η συγχρηματοδότηση κεφαλαίων κίνησης θα πρέπει να ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία. Εξάλλου, υπάρχει μια σειρά έργων και καθεστώτων τα οποία συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε να ενισχύσουν τις επιχειρηματικές δεξιότητες και να παράσχουν στήριξη στη σύσταση νέων επιχειρήσεων, καθώς και πρόσβαση σε συστήματα μικροχρηματοδότησης.

Μέσω αναπροσανατολισμού της χρηματοδότησης της ΕΕ, θα μπορούσε να διατεθεί από τα υφιστάμενα κονδύλια των διαρθρωτικών προγραμμάτων της ΕΕ ποσό ύψους περίπου 200-250 εκ. ευρώ από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, για την υποστήριξη μέτρων που μπορούν να αποφέρουν άμεσα αποτελέσματα για τους νέους που δεν βρίσκουν εργασία, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία χιλιάδων θέσεων εργασίας. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν στήριξη για την απόκτηση της πρώτης εργασιακής πείρας ή βραχυχρόνιες τοποθετήσεις στον ιδιωτικό τομέα ή στην τοπική αυτοδιοίκηση· επέκταση των ευκαιριών μαθητείας ή άσκησης για σπουδαστές και πτυχιούχους· προώθηση του αναπροσανατολισμού ή της αναβάθμισης δεξιοτήτων ως μέρος της στρατηγικής για την ανάπτυξη· προώθηση της επιχειρηματικότητας, περιλαμβανομένης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας· και ενθάρρυνση της διαμονής στο εξωτερικό για σπουδές ή κατάρτιση, όπως για παράδειγμα, μέσω των προγραμμάτων Leonardo και Erasmus.

Τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ μπορούν να στηρίξουν διάφορα προγράμματα για προσλήψεις περιορισμένης χρονικής διάρκειας, με έμφαση ειδικά στις ανάγκες των μειονεκτουσών ομάδων. Αυτό μπορεί να προσφέρει προσωρινή οικονομική ανακούφιση και ευκαιρίες στα άτομα που έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την κρίση να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας.

Η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να βρεθεί στην πρωτοπορία της βιώσιμης παραγωγής ενέργειας. Λίγες ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν τέτοια ποικιλία ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: οι άφθονοι

άνεμοι και η ηλιοφάνεια καθώς και η υδροηλεκτρική και γεωθερμική ενέργεια όπως και η ενέργεια από βιομάζα προσφέρουν τη δυνατότητα μετάβασης στην πρώτη γραμμή της παραγωγής πράσινης ηλεκτρικής ενέργειας. Η ευρεία διάδοση των **ανανεώσιμων πηγών ενέργειας** απαιτεί συνολική μεταρρύθμιση του καθεστώτος στήριξης. Για την προσέλκυση των αναγκαίων επενδύσεων, το πλαίσιο θα πρέπει να τηρεί τις αρχές της αποδοτικότητας από πλευράς κόστους και της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

Η **ανακαίνιση** δημοσίων και ιδιωτικών **κτηρίων** είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για την επίτευξη των στόχων ενεργειακής απόδοσης αλλά και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η διαθέσιμη χρηματοδότηση για νοικοκυριά στο πλαίσιο του προγράμματος «Εξοικονομώ» δεν χρησιμοποιείται πλήρως και θα πρέπει να διατίθεται και σε ΜΜΕ. Απαιτούνται πρόσθετα μέσα για τη στήριξη των προσπαθειών στα δημόσια κτίρια, στις αστικές μεταφορές και τις τοπικές ενεργειακές υποδομές. Ως εκ τούτου, το προτεινόμενο μέσο επιμερισμού του κινδύνου θα μπορούσε να βοηθήσει στην εξάλειψη του κινδύνου των επενδύσεων στον τομέα της μετασκευής κτιρίων και, συνεπώς, θα μπορούσε να ενισχύσει την απασχόληση και την τοπική ανάπτυξη.

Η **διαχείριση στερεών αποβλήτων** μπορεί επίσης να συμβάλει σημαντικά στην ποιότητα ζωής των ελλήνων πολιτών και στην ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων. Η πλήρης εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας μπορεί να δημιουργήσει χιλιάδες θέσεις απασχόλησης στην Ελλάδα και να αυξήσει σημαντικά τον ετήσιο κύκλο εργασιών του τομέα διαχείρισης αποβλήτων. Η πρόδος στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων θα διευκολύνει επίσης τη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ και με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθούν ενδεχόμενες δαπανηρές διαδικασίες επί παραβάσει.

Μολονότι η Ελλάδα έχει ήδη λάβει σημαντικότερα κεφάλαια από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ για την βασική υποδομή της στον τομέα αυτόν, εξακολουθεί να υστερεί, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων. Περισσότερο ίσως απ' ό,τι σε οποιοδήποτε άλλον τομέα, είναι επιτακτική ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες για την τήρηση του κεκτημένου της ΕΕ προκειμένου να δημιουργηθεί η απαραίτητη υποδομή σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ.

Προκειμένου να τηρήσει τις υποχρεώσεις της βάσει της νομοθεσίας της ΕΕ και των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η Ελλάδα πρέπει επειγόντως:

- α) να δημιουργήσει εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων (δηλαδή μονάδες μηχανικής-βιολογικής επεξεργασίας, χωματερές) και να κλείσει και να αποκαταστήσει όλους τους υπόλοιπους χώρους παράνομης και ανεξέλεγκτης απόρριψης αποβλήτων (για τις ενέργειες αποκατάστασης διατίθεται συγχρηματοδότηση), και
- β) να κατασκευάσει διάφορες μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων (με ιδιαίτερη προσοχή στην περιφέρεια Αττικής, αλλά και σε άλλα μεγάλα αστικά συγκροτήματα όπως η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα κλπ). Επιπλέον, πρέπει να διασφαλιστεί η πλήρης συμμόρφωση με δύο δικαστικές αποφάσεις (η μία σχετική με την κατασκευή μονάδας επεξεργασίας αστικών λυμάτων στην δυτική Αττική, στην περιοχή του Θριάσιου Πεδίου, έργο συγχρηματοδοτούμενο από τα διαρθρωτικά κονδύλια της ΕΕ, και η άλλη σχετική με την έλλειψη συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε πέντε αστικά συγκροτήματα της ανατολικής Αττικής).

Η ύπαρξη νομικής σαφήνειας ως προς την **ευθύνη του παραγωγού** (η οποία δεν υπάρχει σήμερα στο ελληνικό δίκαιο) μπορεί να παράσχει στην Ελλάδα τα μέσα για τη συγκέντρωση των απαιτούμενων πόρων προς εφαρμογή προγραμμάτων για την διαχωρισμένη αποκομιδή και ανακύκλωση αποβλήτων. Η επίτευξη προόδου όσον αφορά τον καθορισμό φορολογίας ή τιμολόγησης της υγειονομικής ταφής μπορεί επίσης να συμβάλει στην ενίσχυση της αποδοτικής χρήσης πόρων όπως και η εφαρμογή συστημάτων παροχής κινήτρων υπέρ της πρόληψης και της συμμετοχής στην διαχωρισμένη αποκομιδή (συστήματα «πληρωμής κατά την απόρριψη»).

Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης** (ΕΓΤΑΑ) στηρίζει την βιώσιμη ανάπτυξη αγροτικών περιοχών σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια χάρη σε διάφορα γεωργο-περιβαλλοντικά έργα, και προς τον σκοπό αυτό έχουν ήδη εκταμιευθεί 720 εκ. ευρώ. Τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ θα μπορούσαν να τεθούν σε κινητοποίηση για τη χάραξη και

χρηματοδότηση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την αναβάθμιση αστικών περιοχών και της υπαίθρου προκειμένου να καταπολεμηθεί η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Για την εστίαση της οικονομικής στήριξης στους τομείς όπου υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη, οι χρηματοδοτήσεις θα μπορούσαν να προωθούνται σε **μέτρα για τη στήριξη της απασχόλησης των νέων**. Επί του παρόντος, αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν δράσεις που υποστηρίζουν την απόκτηση πρώτης εργασιακής πείρας, δράσεις που επιδοτούν βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας στον ιδιωτικό τομέα ή στις τοπικές κοινότητες, δράσεις που επεκτείνουν τις ευκαιρίες μαθητείας ή πρακτικής άσκησης για τους σπουδαστές και τους απόφοιτους, δράσεις που προωθούν την απόκτηση νέων δεξιοτήτων ή την αναβάθμιση των υφιστάμενων δεξιοτήτων, δράσεις που ενισχύουν την επιχειρηματικότητα, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, καθώς και περιόδους σπουδών στο εξωτερικό.

Επιπλέον, η Ελλάδα θα μπορούσε να αξιοποιήσει το ανεκμετάλλευτο δυναμικό της **κοινωνικής οικονομίας**, με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, το οποίο παρέχει σημαντική στήριξη για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και μπορεί να αντιμετωπίσει τις αυξανόμενες ανάγκες για κοινωνικές υπηρεσίες. Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας θα δημιουργήσει επίσης νέες ευκαιρίες απασχόλησης υπό την αιγίδα επιχειρηματιών του κοινωνικού τομέα και εισαγωγών καινοτομιών σε βασικούς τομείς όπως η κοινωνική μέριμνα, οι υπηρεσίες για τους άνεργους, η τοπική και κοινοτική ανάπτυξη, η παραγωγή και διανομή τροφίμων και η ενεργειακή απόδοση. Ήδη υπάρχουν διαθέσιμα 60 εκ. ευρώ μέσα από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας¹⁴⁷.

Τέλος, από κοινού με τις ελληνικές αρχές, η Επιτροπή εντόπισε **181 "έργα προτεραιότητας"**¹⁴⁸, τα οποία μπορούν να δώσουν μεν άμεση ώθηση στην ανάπτυξη και την απασχόληση, αλλά από την άλλη έχουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον καθώς στη πλειοψηφία τους αποτελούν έργα υποδομών με υψηλό αποτύπωμα άνθρακα. Μεταξύ των 181 έργων προτεραιότητας για την ανάπτυξη και την απασχόληση που προσδιορίστηκαν από τις ελληνικές αρχές και την Επιτροπή το Νοέμβριο του 2011 υπάρχουν πολυάριθμα έργα υποδομής στον τομέα των μεταφορών, της διαχείρισης των αποβλήτων ή της ενέργειας. Ορισμένα βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης, ενώ άλλα σε προπαρασκευαστικό στάδιο. Ορισμένα συναντούν σοβαρά εμπόδια που χρειάζεται να αντιμετωπισθούν άμεσα.

Η αξία αυτών των "**181 συγχρηματοδοτούμενων έργων προτεραιότητας υψηλής επενδυτικής αξίας**" ανέρχεται σε περίπου 11,5 δις. ευρώ προερχόμενα από διαρθρωτικά κονδύλια της ΕΕ. Στόχος είναι να αποδώσουν ορατά αποτελέσματα και να τονώσουν την οικονομία, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Για την επίτευξη της υλοποίησης των έργων προτεραιότητας και την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων τους, στο τέλος του 2011 οι ελληνικές αρχές προχώρησαν στο σχεδιασμό ειδικού συστήματος εποπτείας των 181 έργων προτεραιότητας με στόχο τη συνεχή παρακολούθηση, σε συνεργασία με την Ε.Ε., της εξέλιξης των έργων¹⁴⁹.

Από πλευράς μεγέθους και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τα πιο σημαντικά έργα είναι πέντε παραχωρήσεις αυτοκινητοδρόμων (1.400 χλμ. διευρωπαϊκού δικτύου) που αντιστοιχούν σήμερα σε εθνική και ενωσιακή δαπάνη 3,2 δισεκατομμυρίων ευρώ. Μόλις ολοκληρωθούν, αναμένεται να αντιπροσωπεύουν, σύμφωνα με εκτιμήσεις, 30 χιλιάδες άμεσες και έμμεσες θέσεις απασχόλησης. Τέσσερα από αυτά τα έργα έχουν επί του παρόντος σταματήσει και χρειάζεται να τεθούν σε αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους σε συνάρτηση με το κόστος και τις ωφέλειες που παρουσιάζουν, εν προκειμένω να αντικατασταθούν με πιο φιλικά προς το περιβάλλον έργα.

¹⁴⁷ http://www.dasta.auth.gr/uploaded_files/634632670907910565.pdf

¹⁴⁸ http://www.espa.gr/el/Documents/PriorityProjects/ypaan_120620_espa_projects_GR_full.pdf

¹⁴⁹ <http://www.anaptyxi.gov.gr/Priorities.aspx?mod=1&%7E>

10. Πράσινες προτάσεις για τη χρηματοδότηση της απασχόλησης στην Ελλάδα

Οι **Οικολόγοι Πράσινοι** πιστεύουμε ότι ουσιαστική διέξοδος υπάρχει μόνο αν απαντήσουμε στην οικονομική κρίση με πολιτικές που απαντούν παράλληλα και στην κρίση του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα την απειλή για το κλίμα. Για την οικολογική αντίληψη, άλλωστε, η οικονομία δεν εξαντλείται σε δείκτες όπως το ΑΕΠ, αλλά εστιάζει στην ευημερία κάθε πολίτη και στην ευθύνη όλων μας απέναντι στις επόμενες γενιές.

Κεντρικό λοιπόν ζήτημα αποτελεί η μαζική δημιουργία νέων θέσεων ποιοτικής και αξιοπρεπούς εργασίας σε τομείς που προωθούν τη βιωσιμότητα, ώστε να δοθούν διέξοδοι σε όσους χάσουν τις σημερινές τους θέσεις. Πιστεύουμε, τέλος, ότι αξίζει να δοκιμάσουμε και προτάσεις που ξεπερνούν τη φιλοσοφία του σημερινού κοινωνικού και οικονομικού συστήματος.

Οι Οικολόγοι Πράσινοι προτείνουμε τη διαμόρφωση, μέσα από διάλογο, ενός σχεδίου μεταρρύθμισης της οικονομίας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και δημιουργία όρων και συνθηκών για πράσινη καινοτομία και προσέλκυση κοινωνικά υπεύθυνων, πράσινων επενδύσεων κυρίως από μικρομεσαίες και κοινωνικές επιχειρήσεις.

Είναι απαραίτητος ένας αναπροσανατολισμός της οικονομίας και των πόρων για:

- Αναζωογόνηση της υπαίθρου μέσω της προώθησης της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και μορφών οικο- και αγρο-τουρισμού παράλληλα με την ανάπτυξη σύγχρονων και ευέλικτων κοινωνικών υποδομών (υγεία, παιδεία, αλληλεγγύη)
- Βιώσιμες μορφές αλιείας και θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών για να αποκατασταθεί η θαλάσσια βιοποικιλότητα και να δημιουργηθούν συμπληρωματικά εισοδήματα για τους ψαράδες και τις νησιωτικές κοινωνίες
- Βιώσιμη διαχείριση απορριμμάτων, νερού και φυσικών πόρων και βιώσιμη διαχείριση των περιοχών NATURA. Εκτεταμένα προγράμματα αποκατάστασης της βιοποικιλότητας
- Εξοικονόμηση ενέργειας και ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων
- Προώθηση ΑΠΕ μέσω «συμμετοχικών εταιριών» και ΜΜΕ, με στόχο την απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, ιδιαίτερα τις μεγάλες εισαγωγές πετρελαιοειδών και την τοπικοποίηση των σημαντικών κεφαλαίων που εξάγονται σήμερα για εισαγωγή πετρελαίου
- Οικολογικές παρεμβάσεις στο αστικό περιβάλλον, οικολογικές γειτονιές, που θα στοχεύσουν και στην κοινωνική ενσωμάτωση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και των μεταναστών.

Για την ανάπτυξη "πράσινων" θέσεων εργασίας και την τόνωση της πραγματικής οικονομίας είναι απαραίτητη η:

- Επανα-ιεράρχηση προτεραιοτήτων στην προώθηση έργων, έτσι ώστε να προωθηθούν κυρίως έργα και προγράμματα που δημιουργούν θέσεις εργασίας, στηρίζουν τη στροφή σε πράσινες μορφές οικονομίας, ενθαρρύνουν τη σύνδεση μεταξύ διαφόρων οικονομικών τομέων (πχ τουρισμός- παραγωγή ποιοτικών βιολογικών προϊόντων), δημιουργούν κοινωνικές και περιβαλλοντικές υποδομές αναγκαίες για τους πολίτες και την προστασία περιβάλλοντος), συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή και την άρση των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού.

- Προσπάθεια να κρατηθούν τα κεφάλαια που υπάρχουν σε τοπικό επίπεδο σε δραστηριότητες που αναπτύσσονται τοπικά και δημιουργούν θέσεις εργασίας τοπικά, «ανακυκλώνοντας» - τοπικοποιώντας του πόρους που διαθέτει κάθε κοινωνία. Ένα τέτοιο παράδειγμα τοπικοποίησης της οικονομίας είναι μέσα από την μετατόπιση της παραγωγής ενέργειας από τα ορυκτά καύσιμα προς τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και την εξοικονόμηση. Αυτή η μεταστροφή μπορεί να γίνει με τρόπο που θα παρέχει οφέλη στις τοπικές κοινωνίες αν ακολουθηθούν «πράσινα σχέδια» που αξιοποιούν τις τοπικές ΑΠΕ μέσω συμμετοχικών

εταιρειών ευρείας μετοχικής σύνθεσης ώστε να αυξηθούν οι θέσεις εργασίας, να δημιουργηθούν ευκαιρίες απασχόλησης και αποκέντρωσης για νέους και νέες, να επενδύονται ξανά στην τοπική οικονομία κεφάλαια που διατίθενται σήμερα για εισαγωγή πετρελαίου.

- Μεταρρύθμιση φορολογικού συστήματος αλλά σε κατευθύνσεις που θα ενισχύουν την απασχόληση, την πράσινη και κοινωνική καινοτομία, την προώθηση των τοπικών, ποιοτικών και πράσινων προϊόντων σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο (πχ χαμηλότερο ΦΠΑ για τα προϊόντα που προέρχονται από μικρότερες αποστάσεις, η παράγονται με χρήση ΑΠΕ και περιβαλλοντικά υπεύθυνες διαδικασίες, άρση του υπερβολικού βάρους φόρων στην εργασία κ), ώστε να επιτυγχάνεται ταυτοχρόνως και η μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων.

Η πρόταση των Οικολόγων Πράσινων για Πράσινη Στροφή και αναπροσανατολισμό της πραγματικής οικονομίας, εστιάζει σε 5 βασικούς άξονες προτεραιότητας:

1. **Αναζωογόνηση της υπαίθρου με οικολογικό προσανατολισμό**, ιδιαίτερα στις νησιωτικές, ορεινές και μειονεκτικές περιοχές που αποτελούν τα 2/3 της χώρας μας και σήμερα είναι σχεδόν πλήρως εγκαταλειμμένες. Βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, συνδυασμένη με ήπιο τουρισμό, ανανεώσιμη ενέργεια, βιώσιμη πιστοποιημένη υλοτομία. Ο ήπιος τουρισμός που στηριζόταν τα τελευταία χρόνια σε επισκέπτες από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, χρειάζεται τώρα να στραφεί και προς τις ευρωπαϊκές χώρες.

2. **Ενεργειακή στροφή με απεξάρτηση από το πετρέλαιο και το λιγνίτη**. Η εξοικονόμηση ενέργειας και η ορθολογική χρήση της, αποτελούν για μας προτεραιότητα. Στην ανανεώσιμη ενέργεια εμπνεόμαστε από το μοντέλο της Γερμανίας και της Δανίας που, παράλληλα με τις εταιρίες, δίνει κεντρική θέση στη σύνδεση της παραγωγής με την τοπική κοινωνία, με συνεταιρισμούς λαϊκής βάσης, δημοτικές επιχειρήσεις και πρωτοβουλίες νοικοκυριών. Η ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τη βασική διέξοδο για τον τομέα της οικοδομής. Στις μεταφορές, όπου η εξάρτηση από το πετρέλαιο ανεβάζει σήμερα το μεταφορικό κόστος και τις τιμές, χρειάζεται να στραφούμε στις συνδυασμένες μεταφορές με κορμό το σιδηρόδρομο. Ο Δυτικός Σιδηροδρομικός Άξονας, από Καλαμπάκα προς Γιάννενα και Ηγουμενίτσα, οφείλει να αποτελέσει έργο πρώτης προτεραιότητας και να χρηματοδοτηθεί εν μέρει και από τα διόδια της Εγνατίας.

3. **Αναβάθμιση των συλλογικών αγαθών**, ώστε να αντισταθμίσουν ένα μέρος από τη χαμένη μας αγοραστική δύναμη. Θέλουμε νέα πρότυπα ευημερίας, στηριγμένα κυρίως στην ποιότητα ζωής, ως δικαίωμα για όλους. Είναι ζωτικό να επενδύσουμε στη βελτίωση της δημόσιας συγκοινωνίας, τη δημόσια υγεία και περίθαλψη, την αναβάθμιση των δημόσιων χώρων, την επιστροφή της φύσης στην πόλη, τις κοντινές καθαρές παραλίες, τη δυνατότητα να περπατάμε σε αξιοπρεπείς συνθήκες και να χρησιμοποιούμε με ασφάλεια το ποδήλατο στις καθημερινές μας διαδρομές.

4. **Συνολικότερο αναπροσανατολισμό της οικονομίας** με έμφαση στην έρευνα και καινοτομία, σε πράσινες και εναλλακτικές κατευθύνσεις καθώς και στα πολιτιστικά αγαθά. Σύνδεση της πράσινης καινοτομίας με τη μεταποίηση και την εκπαίδευση. Δημιουργία προγραμμάτων που θα στηρίζουν τους νέους να αναλάβουν παραγωγικές πρωτοβουλίες.

5. Αναπόσπαστο μέρος της λύσης αποτελεί η **ανάπτυξη μορφών κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας**, με αξιοποίηση και της διεθνούς εμπειρίας από χώρες που έζησαν παρόμοιες καταστάσεις. Τοπικά δίκτυα ανταλλαγών χωρίς χρήμα, τράπεζες χρόνου, συνεταιρισμοί παραγωγών- καταναλωτών, παράλληλα τοπικά «νομίσματα», πρωτοβουλίες αστικών λαχανόκηπων και αγροκτημάτων, χαριστικά και ανταλλακτικά παζάρια, αλλά και πλήθος άλλων μορφών και θεσμών, είναι ανάγκη να προωθηθούν ως επείγουσες κοινωνικές πρωτοβουλίες για στοιχειώδες δίκτυο ασφαλείας απέναντι στην κρίση.

Με βάση τις προτεραιότητες αυτές, οι Οικολόγοι Πράσινοι επιδιώκουν να διαμορφωθεί σε καθεμιά από τις 13 περιφέρειες ένα ολοκληρωμένο περιφερειακό σχέδιο με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή πολιτών και κοινωνικών φορέων. Για το πρόγραμμα αυτό οι Οικολόγοι Πράσινοι τονίζουν ότι χρειάζεται να στηριχθεί πρώτα σε σχεδιασμό κατάλληλων πολιτικών, με κινητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού και ενεργοποίηση αναξιοποίητων φυσικών πόρων, όπως η εγκαταλειμμένη γη και τα αγροτικά/δασικά υπολείμματα ως βιομάζα για ανανεώσιμη ενέργεια.

Ο βασικός άξονας είναι **επενδύσεις μεγάλης έκτασης, ένα Πράσινο New Deal (10 δις ευρώ το χρόνο για 5 χρόνια) που θα δημιουργήσουν περισσότερες από 150.000 "πράσινες" θέσεις εργασίας το χρόνο** σε τομείς που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Αν αναλογιστούμε ότι οι ελληνική κυβέρνηση σπατάλησε από το 1974 μέχρι το 2010 περισσότερα από 200 δις ευρώ σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς, που ενέτειναν τη πολιτική διαφθορά, ή ακόμα και τα ποσά που δόθηκαν στις τράπεζες για ανακεφαλαιοποίηση (άνω των 120 δις ευρώ) τότε συμπεραίνουμε ότι μια τέτοια επένδυση είναι εφικτή με μια απλή αναπροσαρμογή των δαπανών για να εξυπηρετήσουν τη δημιουργία "πράσινων" θέσεων εργασίας, την ανάταση της οικονομίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σε αυτό το πλαίσιο οι Οικολόγοι Πράσινοι προτείνουν 7 βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία:

- Το μεγάλο πακέτο που συζητά ήδη η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ("μίνι Μάρσαλ") με διεκδίκηση είτε για μηδενική εθνική συμμετοχή λόγω κρίσης, είτε για κάλυψη της εθνικής συμμετοχής με τις ελληνικές απαιτήσεις από το γερμανικό κατοχικό δάνειο.
- "Επενδυτικά ευρωμόλογα" για προγράμματα Πράσινης Στροφής, που θα πρέπει να εκδοθούν στο πλαίσιο μιας πανευρωπαϊκής πολιτικής εξόδου από την κρίση.
- Ισχυρή και στοχευμένη ευρωπαϊκή πολιτική Περιφερειακής Συνοχής.
- Εργαλεία εγγυήσεων για «εκτροπή» της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών προς την πραγματική οικονομία, με ιδιαίτερη έμφαση στον αναπροσανατολισμό των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και σε πράσινες επενδύσεις σε επίπεδο νοικοκυριών.
- Αποκατάσταση του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων, κατά το δυνατόν, στα πριν την κρίση επίπεδα, με ανατροπή των περιορισμών που επιβάλλει το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα.
- Αναμόρφωση της φορολογίας, ως εργαλείου για ενθάρρυνση-αποθάρρυνση δραστηριοτήτων, ανάλογα με τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και την κοινωνία. Θέσπιση φόρου διεθνών χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, φορολόγηση του πλούτου, φόρος για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, κλπ.
- Βιώσιμες χρήσεις σε δημόσια περιουσία για άμεσες κοινωνικές ανάγκες.

Επίσης τονίζουν ότι μεγάλο μέρος των απαραίτητων κονδυλίων για τη χρηματοδότηση της "πράσινης" οικονομίας μπορεί να προέλθει από το πάγωμα για τα επόμενα 5 χρόνια και τη μείωση των στρατιωτικών δαπανών κατά 80%, με ταυτόχρονη εξασφάλιση των συνόρων από την ΕΕ, καθώς και με πάταξη της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς.

10.1 Επενδύοντας στην Οικονομία των Πολιτών

Οικονομία δεν είναι μόνο οι επιχειρήσεις και το κράτος. Ιδιαίτερα στον τομέα της ενέργειας, είναι σημαντικό να δοθεί σε κάθε πολίτη η δυνατότητα να εξοικονομήσει μη απαραίτητες δαπάνες που δεν του προσφέρουν τίποτα, αλλά και να αποκτήσει πρόσθετα εισοδήματα από την επείγουσα ενεργειακή στροφή, με αλλαγή προτύπων κατανάλωσης και χρήσης των φυσικών πόρων.

- Με **εκτεταμένα προγράμματα μόνωσης** του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού κτιρίων, σε κουφώματα, εξωτερικούς τοίχους και στέγες, στρέφοντας τον τομέα της οικοδομής σε κατευθύνσεις που δεν απαιτούν άλλη οικοδομήσιμη γη, διασώζοντας παράλληλα χιλιάδες θέσεις εργασίας και δημιουργώντας και νέες. Προτείνουμε δωρεάν ολοκληρωμένη μελέτη για κάθε ακίνητο, πλήρη επιδότηση για τα χαμηλότερα εισοδήματα (δαπάνη που μπορεί πλέον να καλυφθεί και από το Ε.Σ.Π.Α.), ευνοϊκές χρηματοδοτήσεις και φορολογικά κίνητρα για τα μεσαία στρώματα, ρυθμίσεις για την κατανομή δαπάνης και οφέλους μεταξύ ενοικιαστών και ιδιοκτητών, αυστηρές προδιαγραφές μόνωσης και βιοκλιματικού σχεδιασμού στα νέα κτίρια, καθώς και κίνητρα για εφαρμογές ήπιας γεωθερμίας.

- Με **μαζική δημιουργία ηλιακών στεγών** για παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκά. Προτείνουμε νομοθετικό πλαίσιο που θεωρεί κάθε κτίριο κατάλληλο για ηλιακή στέγη, με εξαιρέσεις μόνο για ειδικές περιπτώσεις μνημείων και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Θεωρούμε απαραίτητη μόνο απλή στατική μελέτη και απόφαση πλειοψηφίας της συνέλευσης των ιδιοκτητών, χωρίς άλλες διαδικασίες για άδεια και χωρίς να θεωρούνται οι ένοικοι επιχειρηματίες ή έμποροι ενέργειας.
- Με **εταιρίες λαϊκής βάσης μικροεπενδύτων για ανανεώσιμη ενέργεια** σε τοπικό επίπεδο, παράλληλα με τις επενδύσεις των εταιριών και της ΔΕΗ.
- Με κίνητρα και οικονομικές διευκολύνσεις για **εθελοντική μετεγκατάσταση στην ύπαιθρο** και δημιουργία αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε μειονεκτικές περιοχές.

Για τη χρηματοδότηση τέτοιων προγραμμάτων προτείνουμε "μερική εκτροπή" του "πακέτου Αλογοσκούφη" για την ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζών, με υποχρεωτικές προγραμματικές συμφωνίες με τις τράπεζες για χαμηλότοκη χρηματοδότηση τέτοιων πρωτοβουλιών. Οι τελευταίες άλλωστε, πέρα από το γενικότερο περιβαλλοντικό και οικονομικό τους όφελος, έχουν επιπλέον προβλέψιμες οικονομικές αποδόσεις και εξαιρετικά χαμηλό ρίσκο.

Προτείνουμε επίσης κρατικές εγγυήσεις για τις πιστώσεις αυτές, ώστε να επιτόκιά τους να συμπίεστούν ακόμη περισσότερο, καθώς και σχεδιασμό των δόσεων αποπληρωμής, ώστε να είναι πάντα σημαντικά χαμηλότερες από το προβλεπόμενο μέσο μηνιαίο οικονομικό όφελος.

Επιπλέον προτάσεις για την Οικονομία των Πολιτών, κυρίως ως δίκτυ ασφαλείας κατά της φτώχειας, περιλαμβάνουν:

- **Συνεταιρισμούς παραγωγών-καταναλωτών** για απευθείας διακίνηση, κυρίως βιολογικών τροφίμων, χωρίς μεσάζοντες. Στήριξη και επέκταση χρειάζονται και οι λαϊκές αγορές βιοκαλλιεργητών όπου διακινούνται βιολογικά προϊόντα αποκλειστικά από τους ίδιους τους παραγωγούς. Επιπλέον δυνατότητα αποτελεί η ανάπτυξη προσωπικής σχέσης με βιοκαλλιεργητές της περιοχής μας, για απευθείας προμήθεια όσων χρειαζόμαστε.
- **Εναλλακτικούς πιστωτικούς συνεταιρισμούς** στα πρότυπα της ιταλικής BANCA ETICA, που διαχειρίζονται αποταμιεύσεις μελών και πελατών τους χωρίς κερδοσκοπικές πρακτικές, και χωρίς την συνήθη αδιαφορία των τραπεζών για τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις των δράσεων που χρηματοδοτούν.
- **Τοπικά δίκτυα εξωχρηματικών ανταλλαγών** (L.E.T.S.), όπου ανταλλάσσονται απευθείας χωρίς χρήματα υπηρεσίες όπως επισκευές συσκευών, ιατρικές ή νομικές υπηρεσίες, φύλαξη παιδιών, ιδιαίτερα μαθήματα, και πολλά άλλα. Κλειδί για την ανάπτυξή τους, αποτελεί το αίτημα να μη φορολογούνται οι υπηρεσίες αυτές ως χρηματικά εισοδήματα ή με ΦΠΑ, και να οριοθετούνται με κώδικα πρακτικών που να αποκλείει καταχρηστική εκμετάλλευσή τους από επιχειρήσεις. Όπου τα δίκτυα αυτά παίρνουν μεγάλη έκταση και υιοθετούνται από τις δημοτικές αρχές, μπορούμε να μιλάμε για **παράλληλο «τοπικό νόμισμα»**, θεσμό που αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε περιοχές με εκτεταμένη ανεργία και φτώχεια.
- **Αστικούς κήπους**, με ατομικές ή συλλογικές καλλιέργειες ειδών διατροφής για αυτοκατανάλωση, σε ακάλυπτους πολυκατοικιών, τάρτσες, μπαλκόνια, αυλές, ή άκτιστα οικόπεδα.

10.2 Προτεραιότητα στην ανανεώσιμη ενέργεια

Μαζικές επενδύσεις στην ανανεώσιμη ενέργεια είναι έτσι κι αλλιώς απαραίτητες και επείγουσες για την ενεργειακή ασφάλεια, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη μετάβαση στη μετά το πετρέλαιο εποχή.

Απαιτείται ολοκληρωμένη ενεργειακή πολιτική, με αφετηρία τη δέσμευση κατ' ελάχιστο στον τριπλό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για 20% μείωση στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, 20% εξοικονόμηση ενέργειας και 20% διείσδυση της ανανεώσιμης ενέργειας μέχρι το 2020. Περισσότερο φιλόδοξοι στόχοι, ίσως αποδειχθούν στην πορεία απόλυτα απαραίτητοι.

Πέρα από τις μεγάλες ιδιωτικές εταιρίες που επενδύουν κυρίως σε αιολικά πάρκα, είναι επιτακτική μια άμεση συνολικότερη ώθηση στις Α.Π.Ε. σε όλα τα επίπεδα, με δημιουργία νέων

θέσεων εργασίας, παράλληλη ενίσχυση της τοπικής κλίμακας και υποθήκες για πιο βιώσιμο μέλλον.

Στην κατεύθυνση αυτή προτείνουμε:

- Αναθεώρηση του χωροταξικού για τις ΑΠΕ, με ευρεία διαβούλευση και πληροφόρηση των πολιτών, με γνώμονα την απαλλαγή από φοβικές αντιλήψεις. Προτεραιότητα δίνουμε στην άρση των περιορισμών για αιολικά πάρκα σε γεωργική γη και στην αναθεώρηση της αντίληψης για ασυμβατότητα της ανανεώσιμης ενέργειας με τον τουρισμό.
- Κίνητρα για κτίρια με πλεονασματικό ενεργειακό ισοζύγιο, που να παράγουν περισσότερη ενέργεια από όση καταναλώνουν. Ενθάρρυνση της ήπιας γεωθερμίας για θέρμανση και δροσισμό κτιρίων.
- Προγράμματα ενεργειακών παρεμβάσεων σε όλα τα δημόσια κτίρια, με αποτελεσματική μόνωση, ηλιακές στέγες, αλλά και πράσινες ταράτσες όπου αυτό κρίνεται αποδοτικότερο.
- Ενθάρρυνση δημοτικών επιχειρήσεων ανανεώσιμης ενέργειας, είτε αυτοτελώς είτε σε συνεργασία με ιδιωτικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σε περιοχές με σοβαρά προβλήματα ανεργίας.
- Αλλαγή προτεραιοτήτων της Δ.Ε.Η., ώστε να αναλάβει και αυτή πρωταγωνιστικό ρόλο στην προώθηση της ανανεώσιμης ενέργειας.
- Επέκταση και ενίσχυση του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας για την διασύνδεση έργων ΑΠΕ, καθώς και μακροχρόνιος σχεδιασμός του σε επίπεδο μεταφοράς όσο και διανομής, με κεντρικό άξονα τη δυνατότητα υψηλού ποσοστού διείσδυσης ΑΠΕ, τόσο από μεγάλα, όσο και από μικρά έργα.
- Προγράμματα ανάπτυξης των Α.Π.Ε. σε τομείς όπως βιομάζα από αγροκτηνοτροφικά και δασικά υπολείμματα, ενέργεια από τα κύματα, υβριδικά συστήματα (συνδυασμός Α.Π.Ε. με μικρά υδροηλεκτρικά), γεωθερμία, πλωτά αιολικά πάρκα.
- Επιδοτούμενα προγράμματα συλλογής της πλεονάζουσας δασικής βιομάζας με επίβλεψη των δασικών υπηρεσιών, καθώς και των γεωργικών υπολειμμάτων, για ενεργειακή αξιοποίηση.
- Προγράμματα βιοκαυσίμων αποκλειστικά για οχήματα δημόσιας χρήσης, βασισμένα κυρίως σε γεωργικά υπολείμματα, πλεονάζουσα δασική βιομάζα και χρησιμοποιημένα μαγειρικά λάδια.
- Μακροχρόνιες πολιτικές και αξιοποίηση χρηματοδοτήσεων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας για βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας στα αλιευτικά σκάφη και μείωση της ρύπανσης.
- Αποφασιστική ώθηση στην έρευνα στον τομέα των Α.Π.Ε., με συμμετοχή του Κ.Α.Π.Ε. και των πανεπιστημιακών και τεχνολογικών ιδρυμάτων. Διασύνδεση με τις βιομηχανίες και βιοτεχνίες που ήδη λειτουργούν, και μακροχρόνιος σχεδιασμός με στόχο τη δημιουργία εγχώριας βιομηχανίας ανεμογεννητριών.
- Προγράμματα ενίσχυσης επιχειρήσεων για καλύτερη ενεργειακή και περιβαλλοντική αποδοτικότητα με βελτίωση τεχνικών παραγωγής, αλλαγή μεθόδων παραγωγής και συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.

10.3 Βιώσιμη στροφή στις μεταφορές

Τα τελευταία χρόνια, ο τομέας των μεταφορών έχει την πιο ανεξέλεγκτη αύξηση στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Χωρίς αποφασιστική στροφή προς το σιδηρόδρομο και το πλοίο, είναι αδύνατο να υπάρξει βελτίωση της κατάστασης. Αυτό σημαίνει πλήρη αντιστροφή των τάσεων της τελευταίας 20ετίας για επενδύσεις κυρίως σε αυτοκινητοδρόμους, και ιδιαίτερα του πρόσφατου προγράμματος για τον Ο.Σ.Ε. που παγώνει όλα τα έργα εκτός από όσα βρίσκονται ήδη υπό ολοκλήρωση.

Προτείνουμε λοιπόν μαζικές επενδύσεις στο τρένο και τις συνδυασμένες μεταφορές:

- Επιτάχυνση των ήδη υπό κατασκευή αξόνων, με τις προεκτάσεις που προτείνει ο Ο.Σ.Ε.
- Πλήρη προαστιακά δίκτυα σε Αττική, Θεσσαλονίκη και Πάτρα, καθώς και στη σύνδεση μεταξύ «δίδυμων» γειτονικών πόλεων.

- Άμεση προώθηση νέων αξόνων με σύγχρονες χαράξεις και ταχύτητες: Δυτικός Σιδηροδρομικός Άξονας, Σιδηροδρομική Εγνατία, Σιδηρόδρομος Βόρειας Κρήτης, συνδέσεις με τις γειτονικές χώρες και την Κεντρική Ευρώπη.
- Σύνδεση όλων των βασικών λιμανιών με το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας.
- Κέντρα συνδυασμένων εμπορευματικών μεταφορών, για συνεργασία φορτηγών – τρένων.
- Νέο ρόλο για τα Κ.Τ.Ε.Λ., με 3 επιδοτούμενα δρομολόγια την ημέρα σε όλες τις «άγονες» γραμμές προς απομονωμένους οικισμούς, μετεγκατάσταση των σταθμών λεωφορείων σε επαφή με τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, ανταποκρίσεις των Κ.Τ.Ε.Λ. με το σιδηρόδρομο.
- Λεωφορεία με μειωμένες απαιτήσεις για καύσιμα ή με χρήση βιοκαυσίμων ή υδρογόνου από ΑΠΕ.
- Στοχευμένες παρεμβάσεις για την ενίσχυση της οδικής ασφάλειας σε σημεία του οδικού δικτύου με υψηλή συχνότητα ατυχημάτων.
- Δέσμευση ότι, για κάθε ευρώ που ξοδεύεται για αυτοκινητοδρόμους, θα επενδύεται διπλάσιο ποσό για σιδηροδρομικά έργα.
- Ναυπήγηση πλοίων με ευρωπαϊκή συγχρηματοδότηση, ειδικά για τις άγονες γραμμές.

10.4 Οικιστικό περιβάλλον με ουσιαστική ποιότητα ζωής

Μικρά και μεγάλα δημόσια έργα στις πόλεις και τους οικισμούς, μπορούν να δώσουν νέες θέσεις εργασίας αναβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής των πολιτών και βελτιώνοντας ακόμη και τις οικονομικές τους προοπτικές. Τέτοια έργα θα μπορούσαν να είναι:

- Επιτάχυνση της ολοκλήρωσης του μετρό σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, και προσαρμογές ώστε να αποκτήσουν συμβατότητα και με τις προαστιακές γραμμές.
- Προκήρυξη μελετών για δίκτυα τραμ σε όλες τις μεγάλες και μεσαίες πόλεις (σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ως συμπληρώματα του μετρό). Άμεση προώθηση των έργων κατασκευής, εκεί όπου έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι σχετικές μελέτες.
- Δημιουργία μεγάλων χώρων στάθμευσης σε όλες τις κύριες εισόδους των πόλεων, σε συνδυασμό με πυκνή συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση.
- Διαπλατύνσεις πεζοδρομίων και θωράκισή τους απέναντι στην παράνομη στάθμευση, δίκτυα ποδηλατόδρομων, θέσεις ποδηλάτων στα Μέσα Σταθερής Τροχιάς, υποδομές ελεγχόμενης στάθμευσης.
- Θεσμικό πλαίσιο που να δίνει στους δήμους τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν οι ίδιοι την αποκατάσταση εγκαταλειμμένων κτιρίων, ιδιαίτερα διατηρητέων, με αντάλλαγμα μερίδιο από την εκμετάλλευσή τους για όσο διάστημα απαιτείται για την απόσβεση της δαπάνης.
- Επίσπευση των έργων αστικού πρασίνου με προτεραιότητα τους μεγάλους δημόσιους χώρους όπως Μητροπολιτικά Πάρκα και πρώην στρατόπεδα, χωρίς ακρωτηριασμό για άλλες χρήσεις.
- Πολεοδομικές και αρχιτεκτονικές μελέτες και διαγωνισμοί, με στόχο τη διασφάλιση ελεύθερων χώρων και την κάλυψη των ελλειμμάτων σε πράσινο.
- Σχεδιασμός για συνεκτικές πόλεις και οικισμούς, με κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης και αντίστοιχες ανταλλαγές γης με υπό πολεοδόμηση περιοχές.

10.5 Έμφαση στην προστασία και την εξοικονόμηση του νερού

Το μεγαλύτερο μέρος της χώρας έχει στενότητα υδατικών πόρων, ενώ μεγάλο μέρος της απειλείται με ερημοποίηση. Η υπεύθυνη διαχείριση του νερού αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα που οφείλει να συνδυαστεί με πολιτικές εξόδου από την κρίση:

- Με ολοκλήρωση τριτοβάθμιων βιολογικών καθαρισμών και δημιουργία παράλληλων δικτύων για επαναχρησιμοποίηση του νερού σε μη πόσιμες χρήσεις.
- Με έργα μικρών ταμειωτήρων για αρδευτικές και υδρευτικές χρήσεις, αλλά και για εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα, όπου παρουσιάζονται σημεία εξάντλησης.
- Με εγκατάσταση υδρομετρητών στις καλλιέργειες για χρέωση ανάλογα με την κατανάλωση και αξιοποίηση των εσόδων για υποδομές εξοικονόμησης και βιώσιμης διαχείρισης του νερού.
- Με επιδοτήσεις στους καλλιεργητές για συστήματα εξοικονόμησης, όπως στάγδην άρδευση.
- Με επανέλεγχο και σφράγισμα όσων γεωτρήσεων λειτουργούν παράνομα.

10.6 Αλλαγή προσανατολισμών στον Τουρισμό

Η κρίση έρχεται να πλήξει ένα μοντέλο τουρισμού ελάχιστα βιώσιμο, ακόμη και από οικονομική άποψη. Από την άλλη πλευρά, στις περισσότερες τουριστικές περιοχές έχει από χρόνια εγκαταλειφθεί κάθε άλλη οικονομική δραστηριότητα, στοιχείο που στερεί από τους τοπικούς πληθυσμούς ένα απαραίτητο δίκτυο ασφαλείας. Κεντρικό στοιχείο της πράσινης στροφής που προτείνουμε, είναι η ανασύσταση της τοπικής διάστασης της οικονομίας μέσω της διασύνδεσης του τουρισμού με άλλες τοπικές οικονομικές δραστηριότητες:

- Πολιτική χρήσεων γης που να προστατεύει τη γεωργική γη από την ανεξέλεγκτη διάχυση των τουριστικών χρήσεων. Κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης, ριζική επανεξέταση του Χωροταξικού Σχεδίου για τον Τουρισμό.
- Κίνητρα για ανάπτυξη ποιοτικής τοπικής αγροτικής παραγωγής και για απορρόφηση της από τις τοπικές τουριστικές μονάδες.
- Διασύνδεση του τουρισμού με τις άλλες τοπικές δραστηριότητες μέσω προγραμμάτων γνήσιου αγροτουρισμού και οικοτουρισμού. Στήριξη των αγροτουριστικών συνεταιρισμών, ώστε να παρουσιάσουν επαρκή γκάμα τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών.
- Έργα εξοικονόμησης ενέργειας στα καταλύματα και ανάπτυξης Α.Π.Ε. στις ευρύτερες τουριστικές περιοχές, ως μέτρο δημιουργίας (και) νέων θέσεων εργασίας.
- Παρεμβάσεις για αποκατάσταση και ανάδειξη της τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, καθώς και στοιχείων όπως μονοπάτια, αναβαθμίσεις και πρωτοβιομηχανικές εγκαταστάσεις.
- Υποδομές για ποδηλατικό τουρισμό: Διαμόρφωση θέσεων για ποδήλατα σε όλα τα επιβατικά τρένα, προγράμματα ενοικίασης ποδηλάτων σε όλες τις πόλεις, δίκτυα ασφαλών ποδηλατικών διαδρομών με πρώτο βήμα το ελληνικό τμήμα του διευρωπαϊκού ποδηλατικού άξονα αρ. 11 (από Αθήνα μέχρι Γευγελή) πάνω στην εγκαταλειμμένη παλιά χάραξη της σιδηροδρομικής γραμμής Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

10.7 Πώς χρηματοδοτούνται όλα αυτά;

Από τις παρεμβάσεις που προτείνουμε, οι περισσότερες έχουν συγκριτικά περιορισμένο κόστος. Σε περιόδους άλλωστε οικονομικής κρίσης, αποτελεί κοινό τόπο το αίτημα για πρόσκαιρη αύξηση των δημόσιων δαπανών, ιδιαίτερα των επενδύσεων, ώστε να δοθεί συνολικότερη ώθηση στην οικονομία.

Από την άλλη πλευρά η κρίση είναι διεθνής και παγκόσμια, οπότε απαιτούνται απαντήσεις τουλάχιστον σε πανευρωπαϊκό επίπεδο: Στην κατεύθυνση αυτή το πράσινο κίνημα καταθέτει το αίτημα για ένα **Πράσινο New Deal** σε έκταση αντίστοιχη με εκείνη της δεκαετίας του 1930 και με στοχεύσεις που απαντούν ταυτόχρονα στην οικονομική αλλά και την οικολογική κρίση.

Στη συζήτηση πάντως για το κόστος των αναγκαίων δράσεων, χρειάζεται να έχουμε υπόψη μας και το κόστος της μη παρέμβασης: Απώλειες στη γεωργία και τον τουρισμό από την υποβάθμιση των υδάτινων πόρων, υψηλά «δικαιώματα εκπομπής» αερίων του θερμοκηπίου από το 2012 και μετά, επιπτώσεις από καταστροφές που απειλούνται λόγω της κλιματικής αλλαγής, είναι σε θέση να δικαιολογήσουν ακόμη και υψηλές δαπάνες για την αποτροπή του χειρότερου.

- Αρκετές παρεμβάσεις μπορούν να χρηματοδοτηθούν από υπάρχοντες ευρωπαϊκούς πόρους όπως τα Διαρθρωτικά Ταμεία, οι χρηματοδοτήσεις για τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα, τα προγράμματα για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, ή η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.
- Επιπλέον κοινοτικοί πόροι για την αντιμετώπιση της κρίσης αποτελούν βασικό αίτημα του πράσινου κινήματος σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερα με τη μορφή ενός Ταμείου Αλληλεγγύης.
- Τίτλοποίηση των προβλεπόμενων εσόδων από δημοπράτηση δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου (προβλέπονται περίπου 2 δις ευρώ το χρόνο, από το 2013) μπορεί να καλύψει μεγάλο μέρος της εθνικής συμμετοχής για προγράμματα μόνωσης κτιρίων και για σιδηροδρομικά έργα. Θεωρούμε απαραίτητο να ανατραπεί η πρόσφατη απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εξαιρεί από τη δημοπράτηση την ηλεκτροπαραγωγή και τους εξαγωγικούς κλάδους.

- Παρεμβάσεις με άμεση και μετρήσιμη οικονομική απόδοση, όπως στον οικιακό τομέα της ενέργειας, μπορούν να χρηματοδοτηθούν χωρίς επιπλέον πόρους, με απλή "εκτροπή" του "πακέτου Αλογοσκούφη" για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Χρειάζεται όμως πολιτική βούληση για επιβολή συγκεκριμένων δεσμευτικών όρων στις τράπεζες αναφορικά με τις χρηματοδοτήσεις αυτές.
- Αναδιάρθρωση στη φορολογία μπορεί να αντλήσει επιπλέον πόρους επιβαρύνοντας σε πρώτη φάση την επιδεικτική κατανάλωση όπως αυτοκίνητα άνω των 2.000 κυβικών, πισίνες, κατοικίες με αντικειμενική αξία άνω των 500.000 ευρώ, ή υπέρμετρη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και νερού. Στο πλαίσιο αυτό προτείνουμε και κλιμακούμενη επικουρική φορολογία στα καύσιμα, ώστε σε πρώτη φάση η λιανική τιμή της βενζίνης να είναι πάντα τουλάχιστον 1 ευρώ.
- Επιβάρυνση των μεταφορικών μέσων ανάλογα με τις επιπτώσεις καθενός στο περιβάλλον, θα μπορούσε να δώσει πόρους για στοχευμένες δράσεις στον τομέα των μεταφορών. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν πολιτικές που επιβαρύνουν το ΙΧ με ολόκληρο το κόστος της χρήσης του στις αστικές περιοχές, αυξημένα τέλη διοδίων για φορτηγά που κινούνται σε διαδρομές όπου υπάρχει και σιδηρόδρομος, φορολόγηση των αεροπορικών εισιτηρίων εσωτερικού (εκτός από τα απομονωμένα νησιά) με αντίστοιχη επιδότηση της ακτοπλοϊκής ή σιδηροδρομικής μεταφοράς.
- Επιπλέον πόροι μπορούν να εξοικονομηθούν με περιορισμό των εξοπλιστικών δαπανών, ανάκληση των συμμετοχών σε πολυδάπανες στρατιωτικές δράσεις εκτός συνόρων, εγκατάλειψη έργων όπως η εκτροπή του Αχελώου, εξάλειψη άμεσων και έμμεσων επιδοτήσεων στη χρήση ορυκτών καυσίμων, περιορισμό χαριστικών ρυθμίσεων, αποτελεσματικούς κανόνες διαφάνειας.
- Ιδιωτικές επενδύσεις μπορούν να κινητοποιηθούν σε σημαντικό βαθμό, αν φανεί ότι το κράτος έχει την πολιτική βούληση να επενδύσει σε συγκεκριμένους τομείς. Η εμπειρία από χώρες όπως η Γερμανία δείχνει ότι για, κάθε ευρώ από δημόσιο χρήμα που επενδυόταν στην ανανεώσιμη ενέργεια, ο ιδιωτικός τομέας επένδυε άλλα 6-8 ευρώ
- Δημόσιος δανεισμός για χρηματοδότηση δράσεων εξόδου από την κρίση είναι πάντως, ως ένα βαθμό, αναπόφευκτος. Επιδιώκουμε όμως να περιοριστεί στο απολύτως απαραίτητο, να διοχετευθεί αποκλειστικά για επενδυτικούς σκοπούς και να αποπληρωθεί το συντομότερο δυνατόν, καθώς κάθε μακροπρόθεσμος μεγάλος δημόσιος δανεισμός μεταθέτει τελικά τα βάρη στις επόμενες γενιές.
- Για τους όρους, τέλος, του δανεισμού είναι απαραίτητο να γίνει κάθε προσπάθεια ώστε να είναι οι ευνοϊκότεροι δυνατοί. Θεωρούμε απαραίτητο να πιεστεί η Ε.Ε. και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την έκδοση ευρωπαϊκών ομολόγων, που θα καλύπτουν σε συγκεκριμένα πλαίσια το δανεισμό των χωρών – μελών με όρους καλύτερους από αυτούς που θα μπορούσε να εξασφαλίσει κάθε χώρα μόνη της. Μια ακόμη συμπληρωματική πρόταση αφορά την έκδοση ομολόγων, ειδικά σχεδιασμένων ως προς τα επιτόκια και το μέγιστο ποσό τοποθέτησης ώστε να δίνουν στους απλούς πολίτες εναλλακτικές λύσεις για την τοποθέτηση των οικονομιών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ

Arcadis (2011), *Recognizing Natura 2000 benefits and demonstrating the economic benefits of conservation measures, Development of a Tool for Valuing Conservation Measures*, a project for the European Commission, Project number 11639 | version 2 | 31-10-2011: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Recognizing_Natura2000_benefits.pdf

BirdLife International (2009), *Financing Natura 2000: assessment of funding needs and availability of funding from EU funds*: http://www.birdlife.org/eu/pdfs/N2000_Final_composite_report_09.pdf

BIO Intelligence Service (2011), *Estimating the economic value of the benefits provided by the tourism- recreation and employment supported by Natura 2000*, final report prepared for the European Commission, DG Environment: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Estimating_economic_value.pdf

Brown Lester (2011), *World on the edge, how to prevent environmental and economic collapse*, Earth Policy Institute: http://www.earth-policy.org/images/uploads/book_files/wotebook.pdf

Brown Lester (2009), *Plan B 4.0, Mobilizing to save civilization*, Earth Policy Institute: http://www.earthpolicy.org/images/uploads/book_files/pb4book.pdf

Brown Lester (2008), *Plan B 3.0, Mobilizing to save civilization*, Earth Policy Institute: http://www.earth-policy.org/images/uploads/book_files/pb3book.pdf

Cambridge Econometrics et al, (2011), *Studies on sustainability issues – green jobs; trade and labour*, Final Report, Research Project for the European Commission, DG Employment, Social Affairs and Inclusion prepared by Cambridge Econometrics, GHK and the Warwick Institute for Employment Studies: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7436&langId=en>

Carlo C. Jaeger et al. (2011), *A New Growth Path for Europe. Generating Prosperity and Jobs in the Low-Carbon Economy Final Report*, A study commissioned by the German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety: http://www.newgrowthpath.eu/wp-content/uploads/2011/03/A_New_Growth_Path_for_Europe_Final_Report.pdf

CEDEFOP- ILO (2010), *Skills for green jobs, European synthesis report*: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3057_en.pdf

CMI- OCEMO (2012), *Towards a Green Economy in the Mediterranean region* (Marseille, 23-24 May 2012): http://www.planbleu.org/publications/Green_economy_recommandationsEN.pdf

CMI (2012), *MED 2012, Toward Green Growth in Mediterranean Countries*: http://green-economy-in-med.com/wp-content/imgocem642/2012/03/2012_MED_Report_Final_April27.pdf, summary: http://cmimarseille.org/_src/EW_MedReport_Overview_EN.pdf

Committee of the Regions (2012), *Delivering on the Europe 2020 Strategy- Handbook for Local and Regional Authorities*: <http://portal.cor.europa.eu/europe2020/SiteCollectionDocuments/Europe%202020%20Handbook%20for%20Local%20and%20Regional%20Authorities.pdf>

DARA and the Climate Vulnerable Forum (2012), *Climate Vulnerability Monitor 2nd Edition., A Guide to the Cold Calculus of a Hot Planet*: <http://daraint.org/wp->

content/uploads/2012/09/CVM2-Low.pdf, executive summary: <http://daraint.org/wp-content/uploads/2012/09/CVM2ndEd-ExecutiveSummary.pdf>

Dittrich, M., Giljum, S., Lutter, S., Polzin C., (2012) *Green economies around the world? Implications of resource use for development and the environment*. Vienna: Sustainable Europe Research Institute: http://seri.at/wp-content/uploads/2012/06/green_economies_around_the_world.pdf

Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2008), *Οδηγός πράσινων επαγγελματιών σε παράκτιες περιοχές*: http://kesyp.flo.sch.gr/www/images/stories/documents/land_greenjobs.pdf

Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2008), *Οδηγός πράσινων επαγγελματιών για το νερό*: http://kesyp.flo.sch.gr/www/images/stories/documents/water_greenjobs.pdf

Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2008), *Πράσινη απασχόληση και ενέργεια*: http://www.medsos.gr/medsos/DOCUMENTS/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3%20_%20%CE%A0%CE%A1%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%9D%CE%97%20%CE%91%CE%A0%CE%91%CE%A3%CE%A7%CE%9F%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97%20&%20%CE%95%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91.pdf

ECOFYS (2012), *Economic benefits of the EU Ecodesign Directive*: http://www.ecofys.com/files/files/ecofys_2012_economic_benefits_ecodesign.pdf

ECORYS (2012), *The number of Jobs dependent on the Environment and Resource Efficiency improvements*: <http://ec.europa.eu/environment/enveco/jobs/pdf/jobs.pdf>

ECORYS (2012), *EU SMEs in 2012: at the crossroads Annual report on small and medium-sized enterprises in the EU, 2011/12*: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2012/annual-report_en.pdf

ECORYS (2011), *Are EU SMEs recovering from the crisis? Annual Report on EU Small and Medium sized Enterprises 2010/2011*: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supporting-documents/2010-2011/annual-report_en.pdf

ECORYS (2008), *Environment and labour force skills, Overview of the links between the skills profile of the labour force and environmental factors*: http://ec.europa.eu/environment/enveco/industry_employment/pdf/labor_force.pdf

ECORYS (2009), *Study on the Competitiveness of the EU eco-industry*: http://ec.europa.eu/environment/enveco/eco_industry/pdf/report%20_2009_competitiveness_part1.pdf

EEA Report No 8/2011, *Earnings, jobs and innovation: the role of recycling in a green economy*: http://www.eea.europa.eu/publications/earnings-jobs-and-innovation-the/at_download/file

EEA *Environmental indicator report* (2012): <http://www.eea.europa.eu/publications/environmental-indicator-report-2012>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (2011), *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014 Ελλάδα*: http://www.espa.gr/elibrary/E9niko_Programma_Metarru9misewn_2011_14.pdf

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ (2007), *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2007 – 2013*: http://www.espa.gr/elibrary/Eggrafo_ESPA_el.pdf

European Commission (2012), *Labour Market Developments in Europe 2012*:
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-5_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2012), *Exploiting the employment potential of green growth*:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SWD:2012:0092:FIN:EN:PDF>

European Commission (2012), *Flash Eurobarometer 342: SMEs, resource efficiency and green markets*: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_342_en.pdf

European Commission (2012), SBA Fact Sheet 2012 Greece:
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2012/greece_en.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *Αξιολόγηση του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων του 2012 και του προγράμματος σταθερότητας της Ελλάδας*:
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/swd2012_greece_el.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *Ανάπτυξη για την Ελλάδα*:
http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/financial_operations/pdf/2012-04-18-greece-comm_el.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *Δράση για τη σταθερότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση* COM(2012) 299: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/eccomm2012_el.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *Στοχεύοντας σε μια ανάκαμψη με άφθονες θέσεις απασχόλησης*: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=7619&langId=el>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *Ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές: σημαντικός παράγοντας στην ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας*: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0271:FIN:EL:PDF>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας*, COM(2011) 615: http://www.espa.gr/elibrary/3_Protash_Kan_Tameiwn_2014_2020_el.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2012), *Στοιχεία για κοινό στρατηγικό πλαίσιο 2014-2020 μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας* SWD(2012) 61:
http://www.espa.gr/elibrary/Koino_Strathgiko_Plaisio.pdf

European Commission (2011), *The costs of not implementing the environmental acquis*:
http://ec.europa.eu/environment/enveco/economics_policy/pdf/report_sept2011.pdf

European Commission/ Nunes, *et al.* (2011), *The Social Dimension of Biodiversity Policy: Final Report* for the European Commission, DG Environment under contract: ENV.G.1/FRA/2006/0073 – 2nd, pages vii-205, Venice/Brussels, February 2011:
<http://ec.europa.eu/environment/enveco/biodiversity/pdf/Social%20Dimension%20of%20Bio%20diversity.pdf>

EUROPEAN COMMISSION (2011), Commission Staff Working Paper: *Financing NATURA 2000- Investing in Natura 2000: Delivering benefits for nature and people*:
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/financing_natura2000.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2011), *A resource-efficient Europe – Flagship initiative under the Europe 2020 Strategy* COM(2011) 21: http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/pdf/resource_efficient_europe_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2011), COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT: *Regional Policy contributing to sustainable growth in Europe 2020* COM(2011) 17: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/sustainable/swd_sec2011_92.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2011), Science for environmental policy, special issue: Global Green Economy, May 2011: <http://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/25si.pdf>

European Commission (2011), SBA Fact Sheet 2010-11 Greece: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2010-2011/greece_en.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2011), *Αξιολόγηση του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων του 2011 και του προγράμματος σταθερότητας της ΕΜΜΑΔΑΣ*: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/recommendations_2011/swp_greece_el.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2011), *Χάρτης πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050*: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0112:FIN:EL:PDF>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2011), *Προϋπολογισμός για την «Ευρώπη 2020»* COM(2011) 500: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2011:0500\(01\):FIN:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SPLIT_COM:2011:0500(01):FIN:EL:PDF)

European Commission (2010), *Investing in Europe's future- Fifth report on economic, social and territorial cohesion*: http://www.espa.gr/elibrary/5cr_summary_en.pdf

European Commission (2010), *The employment dimension of greening of the EU economy*: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6009&langId=en>

European Commission/ Gantioler S., et al. (2010), *Costs and Socio-Economic Benefits associated with the Natura 2000 Network*. Final report to the European Commission, DG Environment on Contract ENV.B.2/SER/2008/0038. Institute for European Environmental Policy / GHK / Ecologic, Brussels 2010: http://www.ieep.eu/assets/696/Natura2000_Cost-and-Benefits_Synthesis-Report_FINAL_sent_to_Cion_061010.pdf

European Commission (2010), *Commission staff working document accompanying the Thematic Strategy on the Prevention and Recycling of Waste*: <http://ec.europa.eu/environment/waste/pdf/Commission%20Working%20Doc.pdf>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2010), *ΕΥΡΩΠΗ 2020 Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη* COM(2010) 2020: http://www.espa.gr/elibrary/EE_2020.pdf

European Employment Observatory, 2009, *EEO Review: The Employment Dimension of Economy Greening- Greece*: <http://www.eu-employment-observatory.net/resources/reviews/Greece-AR09.pdf>

European Commission DG Transport and Energy (2009), *The impact of renewable energy policy on economic growth and employment in the European Union*: http://ec.europa.eu/energy/renewables/studies/doc/renewables/2009_employ_res_report.pdf

European Commission (2009), *People, the economy and our planet Sustainable development insights from socio-economic sciences and humanities*: http://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/people-economy-and-our-planet-sustainable-development_en.pdf

European Commission (2009), Employment Committee (EMCO), *The employment dimension of tackling climate change*: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4194&langId=en>

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ (2006), *EmployRES The impact of renewable energy policy on economic growth and employment in the European Union*:
http://ec.europa.eu/energy/renewables/studies/doc/renewables/2009_employ_res_report.pdf

European Environmental NGO Coalition for Sustainable EU Funds (2010), *The need for a reform of the future eu cohesion policy: Putting our money where our mouth is*:
http://www.rspb.org.uk/Images/reformcohesionpolicy_tcm9-257271.pdf

European Green Party (2012), *The Social dimension of the Green New Deal*:
<http://europeangreens.eu/sites/europeangreens.eu/files/GND%20social%20dimension%20adoption.pdf>

Eurostat (2009), *The environmental goods and services sector*:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-09-012/EN/KS-RA-09-012-EN.PDF

ETC/ SCP (2011), *Green economy and recycling in Europe*:
http://scp.eionet.europa.eu/publications/2011_wp5/wp/WP2011_5

ETUC (2007), *Climate Change and Employment: Impact on Employment in the European Union-25 of Climate Change and CO2 Emission Reduction Measures by 2030*. Dupressoir, S. et al:
www.tradeunionpress.eu/Web/EN/Activities/Environment/Studyclimatechange/rapport.pdf

Friends of the Earth (2010), *More jobs, less waste*:
http://www.foe.co.uk/resource/reports/jobs_recycling.pdf

GHK Consulting (2011), *Evaluating the Potential for Green Jobs in the next Multi-annual Financial Framework*: http://awsassets.panda.org/downloads/green_jobs_full_report.pdf

GHK (2009), *The Impacts of Climate Change on European Employment and Skills in the Short to Medium-Term: Company Case Studies*, Final Report (Volume 1):
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2862&langId=en>

GHK (2009), *The Impacts of Climate Change on European Employment and Skills in the Short to Medium-Term: A Review of the Literature*, Final Report (Volume 2):
<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2863&langId=en>

GHK Consulting/ European Commission (2007), *Links between the environment, economy and jobs*:
http://ec.europa.eu/environment/enveco/industry_employment/pdf/ghk_study_wider_links_report.pdf

Giegold Sven, Mack Sebastian (2012), *No stabilization of Euro without a Green New Deal*, working paper: http://www.sven-giegold.de/wp-content/uploads/2012/05/120418-eurokrise-ENG-final03_webversion.pdf

Greenpeace (2010), *Marine reserves for the Mediterranean Sea*:
<http://www.greenpeace.org/france/PageFiles/266559/marine-reserves-med.pdf>

Greenpeace- Ελληνικό Γραφείο (2009), *Πράσινη ανάπτυξη και νέες θέσεις εργασίας*:
http://www.hellasres.gr/Greek/THEMATA/reports/Green%20Jobs_Report.pdf

Green European Foundation (2011), *Funding the Green New Deal: Building a Green Financial System*: <http://re-define.org/sites/default/files/GEF-Funding%20the%20GND%20web.pdf>

Green European Foundation (2009), *A Green New Deal for Europe Towards green modernisation in the face of crisis*:
http://www.gef.eu/fileadmin/user_upload/GEF_GND_for_Europe_publication_web.pdf

Greens/EFA (2012), *A Green Investment Pact for economic and fiscal sustainability, working paper*: http://www.greens-efa.eu/fileadmin/dam/Documents/Policy_papers/GreenGrowth_GreensEFA_Position_Paper_23.05.2012.pdf

Jackson Tim (2009), *Prosperity without growth? The transition to a sustainable economy*:
http://www.sd-commission.org.uk/data/files/publications/prosperity_without_growth_report.pdf

Hellenic Republic, Ministry of Finance (2012), *Hellenic National Reform Programme 2012-2015, Report on the progress towards 'Europe 2020' and the implementation of the Euro plus Pact commitments*: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_greece_en.pdf

Hellenic Republic, Ministry of Finance (2011), *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf

Heinrich Böll Foundation (2012), *Critique of the Green Economy, Toward Social and Environmental Equity*: http://boell.eu/downloads/Critique_of_the_Green_Economy.pdf

IEEP- TEEB/ ten Brink P., *et al.* (2012) *Nature and its Role in the Transition to a Green Economy*. Executive Summary:
http://www.ieep.eu/assets/951/TEEB_Nature_the_green_economy_Executive_Summary.pdf

IEEP / ten Brink P., *et al.* (2011). *Estimating the Overall Economic Value of the Benefits provided by the Natura 2000 Network*. Final Synthesis Report to the European Commission, DG Environment on Contract ENV.B.2/SER/2008/0038. Institute for European Environmental Policy / GHK / Ecologic, Brussels 2011:
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Economic_Benefits_of_Natura_2000.pdf

IEEP / ten Brink P., *et al.* (2011). *Estimating the Overall Economic Value of the Benefits provided by the Natura 2000 Network*. Final Report to the European Commission, DG Environment on Contract ENV.B.2/SER/2008/0038. Institute for European Environmental Policy / GHK / Ecologic, Brussels 2011:
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Economic_Benefits_of_Natura_2000_report.pdf

IEEP / Kettunen, M., *et al.* (2011). *Assessment of the Natura 2000 co-financing arrangements of the EU financing instrument*. A project for the European Commission – final report. Institute for European Environmental Policy (IEEP), Brussels, Belgium. 138 pp + Annexes:
http://ec.europa.eu/environment/enveco/biodiversity/pdf/assessment_natura2000.pdf

IEEP/ Gantioler S, *et al.*, (2010) *Costs and Socio-Economic Benefits associated with the Natura 2000 Network*. Final report to the European Commission, DG Environment on Contract ENV.B.2/SER/2008/0038. Institute for European Environmental Policy / GHK / Ecologic, Brussels 2010:
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/natura2000_costs_benefits.pdf

IEEP / Kettunen, M., *et al.* (2009), *Assessing Socio-economic Benefits of Natura 2000 – a Toolkit for Practitioners (September 2009 Edition)*. Output of the European Commission project Financing Natura 2000: Cost estimate and benefits of Natura 2000 (Contract No.: 070307/2007/484403/MAR/B2). Institute for European Environmental Policy (IEEP), Brussels,

- Belgium. 191 pp. + Annexes:
http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/benefits_toolkit.pdf
- IEEP/ WWF (2009), *Biodiversity and the EU budget - Making the case for conserving biodiversity in the context of the EU budget*:
http://assets.panda.org/downloads/wwf_biodiversity_and_eu_budget.pdf
- ILO (2012), *Working towards sustainable development: opportunities for decent work and social inclusion in a green economy* / International Labour Office. - Geneva:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_181836.pdf
- ILO- OECD (2012), *Sustainable development, green growth and quality employment- Realizing the potential for mutually reinforcing policies*:
<http://www.oecd.org/els/employmentpoliciesanddata/50318559.pdf>
- ILO (2011), *Skills for Green jobs- a global view*: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_159585.pdf
- ILO (2008): "*Global Challenges for Sustainable Development: Strategies for Green Jobs*", ILO Background Note G8 Labour and Employment Ministers Conference, Niigata, Japan:
<http://www.ilo.org/public/english/bureau/dgo/speeches/somavia/2008/g8paper.pdf>
- ILO (2008), *Green Jobs Facts and Figures: UNite to combat CLIMATE CHANGE. ILO/UNEP Green Jobs Initiative*:
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_098484.pdf
- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ (2012), Ετήσια Έκθεση 2012, *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*: <http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH%2014.pdf>
- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ (2011), *Πράσινη οικονομία, κοινωνική συνοχή και απασχόληση*: http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/GreenEconomy_FinalReport.pdf
- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ (2011), Ετήσια Έκθεση 2011, *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*: http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH_13.pdf
- IPPR (2012), *Europe's next economy the benefits of and barriers to the low-carbon transition*:
http://www.ippr.org/images/media/files/publication/2012/05/europesnexteconomy-lowcarbontransition-May2012_9182.pdf
- McKinsey & Company (2012), *Greece 10 years ahead* (summary):
http://www.mckinsey.com/locations/athens/GreeceExecutiveSummary_new/pdfs/Executive_summary_English.pdf
- New Economics Foundation (2010), *The Great Transition: Social justice and the core economy*:
http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/The_Great_Transition_Social_justice_and_the_core_economy_0.pdf
- New Economics Foundation (2009), *The cuts won't work- Why spending on a Green New Deal will reduce the public debt, cut carbon emissions, increase energy security and reduce fuel poverty*, The second report of the Green New Deal Group:
http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/The_Cuts_Wont_Work.pdf
- New Economics Foundation (2008), *A Green New Deal- Joined-up policies to solve the triple crunch of the credit crisis, climate change and high oil prices*, The first report of the Green New Deal Group:
http://www.neweconomics.org/sites/neweconomics.org/files/A_Green_New_Deal_1.pdf

ΥΠΕΚΑ (2010), *Πρόγραμμα Αναπτυξιακών Παρεμβάσεων για την Πραγματική Οικονομία*:
<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=tReIPNhjmk4%3D&tabid=367>

ΥΠΕΚΑ (2010), *National renewable energy action plan in the scope of directive 2009/28/EC*:
<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=CEYdUkQ719k=&tabid=37>

UNEP (2012), *What do we mean by green economy?*:
http://www.ieep.eu/assets/964/KNOSSOS_Green_Economy_Main_briefing.pdf

UNEP (2012), *Green economy in the European Union*:
http://www.ieep.eu/assets/963/KNOSSOS_Green_Economy_Supporting_Briefing.pdf

UNEP (2012), *Measuring progress towards green economy* (draft working paper):
http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/research_products/MeasuringProgress.pdf

UNEP, FAO, IMO, UNDP, IUCN, World Fish Center, GRIDArendal (2012), *Green Economy in a Blue World*: http://www.unep.org/pdf/green_economy_blue.pdf

UNEP (2011), *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication*:
http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/ger_final_dec_2011/Green%20EconomyReport_Final_Dec2011.pdf

UNEP (2011), *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication - A Synthesis for Policy Makers*:
http://unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/GER_synthesis_en.pdf

UNEP (2010), *Driving a Green Economy Through Public Finance and Fiscal Policy Reform*:
http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/GER_Working_Paper_Public_Finance.pdf

UNEP (2009), *Rethinking the Economic Recovery: A Global Green New Deal*, April 2009:
<http://www.sustainable-innovations.org/GE/UNEP%20%5B2009%5D%20A%20global%20green%20new%20deal.pdf>

UNEP (2009), *Global Green New Deal, An Update for the G20 Pittsburgh Summit*, September 2009:
<http://www.unep.ch/etb/publications/Green%20Economy/G%2020%20policy%20brief%20FINAL.pdf>

UNEP (2008), *Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World*:
http://www.unep.org/PDF/UNEPGreenJobs_report08.pdf

UNEP FI- PRI (2010), *Universal Ownership, Why environmental externalities matter to institutional investors*:
http://www.unpri.org/files/6728_ES_report_environmental_externalities.pdf

United Nations Environment Management Group (2011), *Working towards a Balanced and Inclusive Green Economy: A United Nations System-wide Perspective*:
<http://www.unemg.org/Portals/27/Documents/IMG/GreenEconomy/report/GreenEconomy-Full.pdf>

UN-DESA, UNEP, UNCTAD (2009), *The Transition to a Green Economy: Benefits, Challenges and Risks from a Sustainable Development Perspective*:
http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/research_products/UN-DESA,%20UNCTAD%20Transition%20GE.pdf

- Observ'er (2011), *The state of renewable energies in Europe, 11th EurObserv'er Report*: <http://www.eurobserv-er.org/pdf/barobilan11.pdf>
- OECD (2012), *The jobs potential of a shift towards a low-carbon economy*: <http://www.oecd.org/els/employmentpoliciesanddata/50503551.pdf>
- OECD (2012), *Economic Policy Reforms 2012: Going for Growth*: http://www.oecd-ilibrary.org/economic-policy-reforms-2012_5kg0sj86h3r7.pdf?contentType=/ns/Book&itemId=/content/book/growth-2012-en&containerItemId=/content/serial/18132723&accessItemIds=&mimeType=application/pdf
- OECD (2011), *Towards Green Growth*: <http://www.oecd.org/greengrowth/48224539.pdf>, A summary for policy makers: <http://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf>
- OECD (2011), *Towards Green Growth: Monitoring Progress OECD Indicators*: <http://www.oecd.org/greengrowth/48224574.pdf>
- OECD (2011), *Tools for delivering Green Growth*: <http://www.oecd.org/greengrowth/48012326.pdf>
- OECD (2011), *Greece at a glance, policies for sustainable recovery*: <http://www.oecd.org/greece/44785912.pdf>
- OECD/ Martinez-Fernandez. C, Hinojosa C, Miranda G., "Green jobs and skills: the local labour market implications of addressing climate change", 8 February 2010, working document, CFE/LEED, OECD: <http://www.oecd.org/regional/leedprogrammeloocaleconomicandemploymentdevelopment/44683169.pdf>
- OECD (2010), *Interim report on the green growth strategy: implementing our commitment for a sustainable future*, Paris: <http://www.oecd.org/dataoecd/42/46/45312720.pdf>
- OECD (2009), *Policy Responses to the Economic Crisis: Investing in Innovation for Long-Term Growth*: <http://www.oecd.org/dataoecd/59/45/42983414.pdf>
- Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης (ΟΕΑ), Greenpeace, WWF Ελλάς, Δίκτυο Μεσόγειος SOS (2009), *Πρόταση στρατηγικού μοντέλου διαχείρισης απορριμμάτων*: <http://www.wwf.gr/images/pdfs/CommonNGOProposal-WasteManagement-April2009.pdf>
- ΠΑΝΔΟΙΚΟ, Γιώργος Ζήσης (2003), *Πράσινο Επιχειρείν*: http://www.solon.org.gr/downloads/Prasino%20Epixeirein_Zisis%20Giannis__solon.org.gr%200-502.pdf
- Shivaa Green Job (2009), *Green jobs- Greek report*: [http://www.shivaa-greenjob.eu/data/dataimages/Upload/Green_jobs_report_Greece-\(1\).pdf](http://www.shivaa-greenjob.eu/data/dataimages/Upload/Green_jobs_report_Greece-(1).pdf)
- Spencer, T., Chancel, L., Guérin, E., (2012), *Exiting the crisis in the right direction: A sustainable and shared prosperity plan for Europe*, Working Papers N°09/12, IDDRI, Paris, France, 32 p.: http://www.iddri.org/Publications/Collections/Idees-pour-le-debat/WP0912_TS%20LC%20EG_exiting%20EU%20crises.pdf
- Stern, Sir Nicholas (2006), *The Stern review on the Economics of Climate Change*: http://www.hmtreasury.gov.uk/stern_review_final_report.htm, executive summary: http://www.hm-treasury.gov.uk/d/Executive_Summary.pdf
- Sukhdev, P. & Nuttall, N. (2010), *Green Economy: A Brief for Policymakers on the Green Economy and Millennium Development Goals*. UNEP report:

<http://www.unep.ch/etb/publications/Green%20Economy/Brief%20Policymakers%20MDGs%20Summit%20Sept%202010/GREENECO-MDGs%20Policymakers%20Brief.pdf>

Συνήγορος του Πολίτη (2011), *Ετήσια Έκθεση 2011, Διαχείριση Περιβάλλοντος και Οργάνωση του Χώρου*: <http://www.synigoros.gr/resources/docs/diaxeirish-perivallontos-kai-organwsh-toy-xwroy.pdf>

TEEB (2010), *The Economics of Ecosystems and Biodiversity: Mainstreaming the Economics of Nature: A synthesis of the approach, conclusions and recommendations of TEEB*: http://www.teebweb.org/Portals/25/TEEB%20Synthesis/TEEB_SynthReport_09_2010_online.pdf

TEEB (2009), *The Economics of Ecosystems and Biodiversity for National and International Policy Makers – Summary: Responding to the Value of Nature*: http://www.unep.org/pdf/TEEB_D1_Summary.pdf

Τράπεζα της Ελλάδος (2011), *Περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα*: http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Πληρης_Εκθεση.pdf

World Watch Institute (2008), *Green Jobs: working for the people and the environment*: <http://www.worldwatch.org/system/files/177%20Green%20Jobs.pdf>

WWF (2012), *Our Natural Capital: A profitable investment in times of crisis*: http://awsassets.panda.org/downloads/our_natural_capital_march_2012.pdf

WWF (2012), *Who gets it? successes and failures of the EU budget*: http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_whogetsit.pdf

WWF (2012), *Real CAP reform: WWF overview position*: http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_briefing_on_cap.pdf

WWF (2011), *Investing for the future: More jobs out of a greener EU budget*: http://awsassets.panda.org/downloads/investing_for_the_future.pdf

WWF (2011), *Unlocking the Potential of the EU Budget - Financing a greener and more inclusive economy, vol.1. Smarter Spending*: http://awsassets.panda.org/downloads/lr_volume1.pdf

WWF (2011), *Unlocking the Potential of the EU Budget - Financing a greener and more inclusive economy, vol.2. Intelligent investments*: http://awsassets.panda.org/downloads/lr_volume2.pdf

WWF (2010), *Making the EU budget work for EU citizens*: http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_position_paper__eu_budget__sep_2010.pdf

WWF et al (2010), *Changing perspectives, how the EU budget can shape a sustainable future*: http://awsassets.panda.org/downloads/ngos_changing_perspectives_nov10.pdf, summary: http://awsassets.panda.org/downloads/ngos_changing_perspectives_summary_nov10.pdf

WWF (2009), *Low carbon Jobs for Europe: Current Opportunities and Future Prospects*: http://www.wwf.gr/images/pdfs/low_carbon_jobs.pdf / περίληψη στα ελληνικά: http://www.wwf.gr/images/pdfs/green_jobs_summary_may_2009_greek.pdf

WWF Ελλάς. (2012), *Δεσμεύσεις για εφαρμογή – Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα, ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς για το 2011*. Αθήνα. Νάντσου, Θ., Χασιώτης, Γ., Χριστοπούλου, Ι., Γεωργιάδης, Ν., Παξιμάδης, Γ., Πληθάρας, Α., Κορακάκη, Ε. και Κορδοπάτης, Π.: <http://www.wwf.gr/images/pdfs/nomothesia-report2012.pdf>

